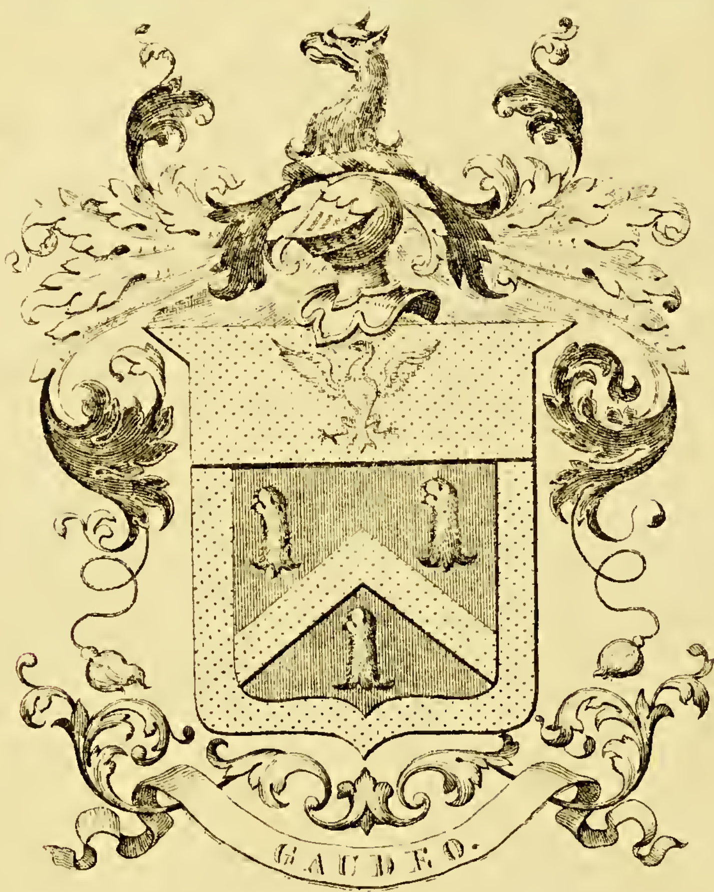

GAUDEO

GAUDEO.

3/3/-

13.

n, en voo
appians, e
Koninck
aen van d
n de gant
sy de Zee

st 13 sted
de kastee
139362
rygsvol
12 gro
pen end
nde hee
betalen
rde en

14 gr
en end
n hee
5929

groo
pen
isoe
00
huy
gn 40032
e.
t 40 gro
pen ende
100 schep
ve. China
83383 g
nde hou

n 14 gra
ael.
a staet i
n noorde
eeft 7 gr
en ende
eeft 589
/ ende h

k 74590
3785.

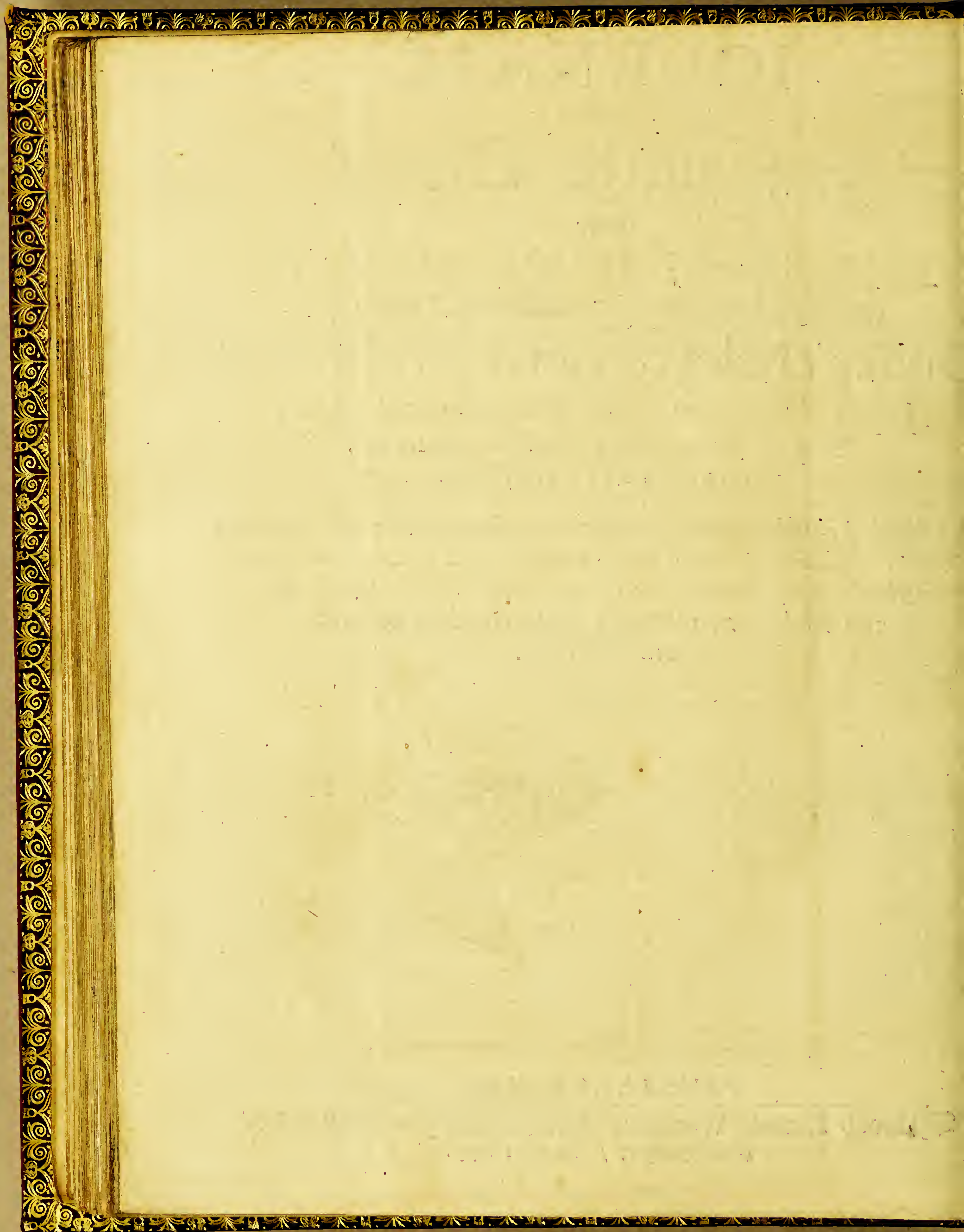
F I N I S.

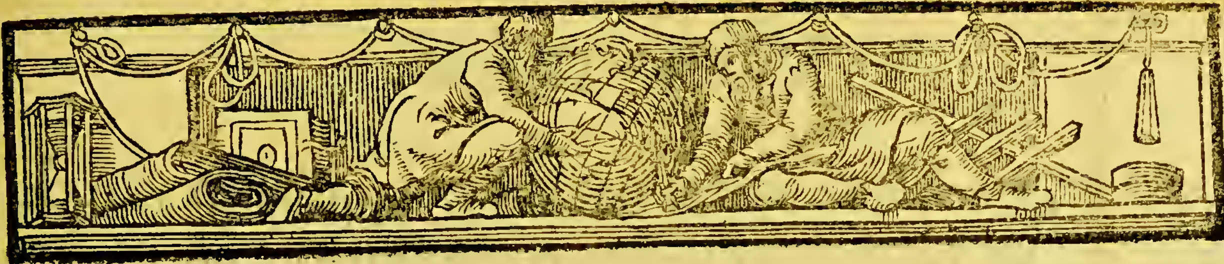
IOURNAEL
Vande
Nassausche Vloot/
Ofte
Beschryvingh vande Voyagie om den gantschen Aerd-Kloot/ ghedaen met elf Schepen:
Onder 't beleydt van den Admirael Jaques l'Heremite, ende Vice-Admirael Gheen Huygen Schapenham, in de Iaren 1623, 1624, 1625, en 1626.

Wy hebben hier noch achter by gevoeght een Beschryvinghe vande Regeringe van Peru, door Pedro de Madriga gebooren tot Lima. Als mede een verhael van Pedro Fernandez de Quir, aengaende de ontdeckinge van 't onbekent Austrialia, *sijn grooten Rijckdom ende vruchtbaerheyt.*

t'AMSTELREDAM,
By Iacob Pietersz Wachter, Boeck-verkooper op den Dam/ inde Wachter/ Anno 1643.

Voor-reden.

Gunstige Leser,

ALle Politijcken, die van de Staet des Coninghs van Hispanien kennisse hebben gehadt, hebben t'allen tyden geoordeelt, datter geen bequamer middel is, om den Oorlogh uyt Nederlant te diverteren, ende den Spaengiaert tot sijn oude armoede te brenghen, als hem sijne West-Indiens af-handigh te maecken, ofte sijne inkomste uyt die Landen te beletten, dewijl hem daer mede de middel benomen word, waer mede hy tot noch toe den Oorlogh in Christenrijck gevoert heeft. Hieromme is by verscheyde Scheeps-tochten, soo op de Noort-Zee als op de Zuyt-Zee, ghetracht hem de gheseyde inkomsten af te nemen, ofte onbruyckelijck te maecken, maer de selve tochten en zijn door verscheyden ongheleghentheden niet alle nae wensch uyt-ghevallen. Ende alsoo onder de ongheleghentheden van de attenten op de Zuyt-Zee wel de voornaemste

naemste is gheoordeelt het perikeleus passeren van de Ma-
gellaensche Straet. Soo hebben de Hoog-Mog: Heeren
Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, nae dat
voor weynigh jaren, een wyde passagie by Oosten, ende
een open Zee ten Zuyden van Tierra del Fuego ontdeckt
was, door verscheyde rapporten de gheleghentheydt van
Peru en de Zuydt-Zee aengaende, haer laten bewegen tot
toe-rustinghe van een Vloot van elff Schepen, onder den
naem ende auctoriteyt van haren Gouverneur, ende Ad-
mirael Generael, den Doorluchtighen Vorst MAURITS
DE NASSOUW, Hoogh-loffelijcker memorie, commit-
terende tot de bevorderinghe van dien de Heeren Hugo
Muys, Albert Ioachimi, en Abraham Bruyningh, die op
den 29 April, Anno 1623. onder 't beleydt van de Heer
Admirael Iaques L' Hermite, ende Vice-Admirael Gheen
Huyghen Schapenham, uyt het Goereese-gat in Zee ghe-
lopen zijn. Het wedervaren deser Vlote hebben wy voor
desen in druck verveerdight, dan soo alsdoen te seer ghe-
spoet is om niet by anderen ghepreveniëert te worden, en
derhalven vele saecken nae-ghebleven zijn, waerdigh om
ghelesen en gheannoteert te worden, soo hebben wy d
tweede ende derde druck verkocht wesende, het Iournael
nae ghesien, en op diversche plaetsen verbetert en vermeer-
dert, op dat de Leser, die gaerne wat meer kennisse van
Chili en Peru hadde, gecontenteert mocht zijn.

Des

Dese voorsz Schepen hadden op 1637 koppen, daer onder begrepen 600 soldaten, verdeelt onder vijf Compagnien: waren voorsien met 294 soo Metale als Ysere Stucken, ende uyt-gherust by verscheyde Collegien ter Admiraeliteyt, ende der Oost-Jndische Compagnie, blijckende by het naer-volgende.

Van Amsterdam,

't Schip Amsterdam, als Admirael, groot 400 Lasten, daer Capiteyn op was Leendert Jacobsz Stolck, Capiteyn vande Soldaten Enghelbert Schutte, de Coopman Pieter van Weely, gemant met 237 eters. Noch voeren op dit Schip Fredericq van Reynegom als Fiscael, Johannes van Walbeeck, als Mathematicus deser Vlote, en Justus de Vogelaer, als extraordinaris: was ghemonteert met 20 Metale en 22 Ysere stucken.

Delff, als Vice-Admirael, groot 400 Lasten, daer Capiteyn op was Witte Cornelis de Witte, Capiteyn van de soldaten Willem van Brederode: ghemant met 242 eters, en ghemonteert met 20 Metale en 20 Ysere stucken.

Den Arent, groot 200 Lasten, daer Capiteyn op was Meyndert Egbertsz: ghemant met 144 eters, en ghemonteert met 12 Metale en 16 Ysere stucken.

Het

Voor-reden.

Het Jacht den Hasewindt, groot 30 Lasten, daer Capi-
teyn op was Salomon Willemsz. ghemant met 20 eters,
en ghemonteert met 4 Metale stucxkens.

Van Zeelandt,

Orangien, als Schout by nacht, groot 350 Lasten, daer
op was varende Jan Willemsz Verschoor, schout by nacht,
de Capiteyn Laurens Jansz Quirynen, en de Capiteyn van
de soldaten Omarus Everwijn : gemant met 216 eters, en
gemonteert met 10 Metale ende 22 Ysere stucken.

Van Rotterdam,

Hollandia, groot 300 Lasten,daer op was varende Cor-
nelis Jacobsz. Raedt van den Admirael, en de Capiteyn
Adriaen Tol: was ghemant met 182 eters, en gemonteert
met 10 Metale en 24 Ysere stucken.

Mauritius, groot 280 Lasten, daer Capiteyn op was
Jacob Adriaensz, en de Capiteyn van de soldaten Johan
Ter Halte: was ghemant met 169 eters, en ghemonteert
met 12 Metale en 20 Ysere stucken.

De

De Hoop, groot 130 Laſten, daer Capiteyn op was Pieter Harmanſz Slobbe: ghemant met 80 eters, en ghemonteert met 14 Yſere ſtucken.

Van Noort-Holland,

De Eendracht, groot 300 Laſten, daer Capiteyn op was Jan Yſbrantſz, en de Capiteyn van de ſoldaten, Pieter Everſz de Vries: was ghemant met 170 eters, en gemonteert met 18 Metale en 14 Yſere ſtucken.

De Coningh David, groot 180 Laſten, daer Capiteyn op was Jan Thomaſz, ghemant met 79 eters, en gemonteert met 16 Yſere ſtucken.

De Griffoen, groot 160 Laſten, daer Capiteyn op was Pieter Corneliſz Hardloop, ghemant met 78 eters, en gemonteert met 14 Yſere ſtucken.

Alle deſe voorſeyde ſchepen, uytgheſondert het Jacht de Windt-hondt, 't welck met den eerſten wederomme nae Hollandt gheſchickt is, zijn door de Straet van Le Maire, ende de Zuyt-Zee, behouden in Ooſt-Jndien gheerriveert, van welcker avontuyr ende weder-varen het volghende Journael volkomen onderricht ſal gheven.

Wy

Wy hebben hier noch by gevoeght een Beschryvingh[e] vande Regeringhe van Peru, ghestelt door een ghevange[n] Spangiaert genaemt Pedro de Madriga, ghebooren zijnd[e] tot Lima. Als mede een kort verhael van Chili. Noc[h] een verhael van seker Memoriael, ghepresenteert aen Sijn[e] Majesteyt den Coningh van Spangien, by Capiteyn Pedr[o] Fernando de Quir, aengaende de bevolckinghe ende ontdeckinghe van 't vierde deel des Werelts, ghenaemt *Austrialia incognita*, ofte onbekent *Austrialia*, sijn grooten rijckdom ende Vruchtbaerheydt, ontdeckt by den selven Capiteyn.

Beschryvinge vande Voyagie om den gantschen Aerdt-kloot, gedaen met elf Schepen, onder 't beleyd van den Admirael *Iaques l'Heremite*, ende Vice-Admirael *Gheen Huygen Schapenham*, in de Iaren 1623, 1624 ende 1625.

IN 't Jaer 1623/ den 29 April/ is de Heer Admirael Jaques l'Hermite met een N. N.O. wind/ met negen Schepen eñ een Jacht/ uyt het Goereese gat in Zee geloopen/ te weten: Amsterdam / Delf / Hollandia / d'Eendracht / Mauritius / den Arent / de David / de Hope/ de Griffioen / ende 't Jacht de Wint-hont. 1623. Aprilis.

Den 30 's avonts doen wy Duynkercke ende Grevelinge ghepasseert waren/ is de Heer Admirael veradverteert/ dat het schip de Arent voor aen de boegh so leck was/ dat het alle twee glasen 3000 steecken waters moste pompen. Het schip Orangie / Schout by nacht vande Vlote/ 't welck in Zeeland toe-gerust was/ is alsdoen by de Vlote ghekomen / daerom wy met kleyn zeyl ettelijcke uren hadden by-ghehouden.

Den 1 May met den dagh heeft de Heer Admirael den Raedt vergadert/ alwaer geresolveert is/ datmen/om het leck van 't schip den Arent te repareren/ naer het Eylant Wicht soude loopen/ door dien wy anders het selve Schip souden hebben moeten derven/ ende achter laten. In 't weder-keeren vande Boots/ zijn Orangien ende de Hope aen den ander gheraeckt: Orangien is sijn gallioen schadeloos ghemaeckt / ende de Hope sijn besaens-mast af-gestreken. Op de naer-middagh zijn wy met de Vlote in Wicht ghekomen/ende hebben ons ancker voor Porsmuyen laten vallen / maer de Hope (also de Capiteyn van 't schip door laetdunckentheyt een ander kours stelde als de resterende schepen) is met hoogh water bot aen de gront gezeylt/ en in geen kleyn perijckel gekomen / dan is door neerstigheydt van de Vice-Admirael/ die met de groote Mayus.

1623. Boots daer na toe ginck / ende het gheschut loste / noch den selven nacht vlot ghebracht.

Mayus. Den 2 hebben wy ons anckers gelicht / de wind O. zijnde / ende hebben 't onder 't Kasteel de Cou geset. 's Avonds is het schip den Arent aen de grond gehaelt / ende de voeringh van de boogh afgenomen zijnde / bevondmen / dat de eycke huyt aldaer op seecker plaetse ongheddreven was / soo datmen daer een mes met de schee konde in steecken.

Den 3 is de Vice-Admirael aen lant gheweest om de Gouverneur van 't Kasteel te congratuleren.

Den 4 ende 5 hadden een storm uyt de Zuydelicker hand / so dat wy ons stengen doorschoten.

Den 6 is het schip den Arent wederom klaer gheweest.

Den 7 heeftmen aen 't volck begonnen rantsoen te gheven / als volgt: vier pont boter ter weke / voor yeder back van seven man. Een kaes van 7 pond / aen yeder back ter weecke.
Twee Vleys-dagen ter weecke / namentlick: Sondagh ende Donderdagh / aen elcken back seven pont daeghs:
Des Dingsdachs speck / aen yeder back vijf en een vierendeel pont:
Des Maendachs / Woensdachs / Vrydachs ende Saterdachs een en dry vierendeel pont Stockvisch daeghs / aen yeder back van seven man:

Op de naer-middagh quamen twee schepen van Guinea op de Reede.

Den 8 is de Vlote met een Z. O. wint onder zeyl gegaen / haer kours achter om Wicht nemende / maer eer het schip Orangien, ende het Jacht de Winthont de Naelden gepasseert waren / werde het calm-stil / so dat wy het buyten de West-naelden mosten setten.

Den 9 den gantschen dagh stilte / tot op den avond / doen wy een kleyn koeltjen kregen uyt den W: waer mede het Jacht de Winthont by de Vloot ghekomen is / rapporterende aen de Heer Admirael / dat het Schip Orangien om de stilte niet by ons heeft konnen komen.

Den 10 's morgens zijn wy met een W. wind onder zeyl ghegaen / de kours doende naer het Oost-ende van Wicht. De Heer Admirael heeft het Schip Orangien door het Jacht geadviseert / dat

dat wy van sinne waren naer het Oost-ende van Wicht te lopen/ 1623.
daer het soude sien by ons te komen.
Mayus.
Den 11 een Weste windt/ ende schoon weeder: dese nacht is 't Schip Orangien by de Vlote ghekomen.

Den 12 tegen de middagh kregen een koeltjen uyt den Oosten/ dan soo haest het ancker gelicht was/ liep het wederom Westelick. Tegen den avondt saghen wy drie schepen / die de Vice-Admirael verspraeck: de twee quamen uyt Oost-Indien/ ende de derde was een Straets-vaerder/die te gelijck haer kours na Hollandt stelden. Desen avondt hebben wy 't met de ebbe laten drijven / ende voort den gantschen nacht met weynigh koelte uyt den Westen onder zeyl ghehouden.

Den 13 's morgens met een W. wind ende mistig weeder heb-ben wy 't geanckert: naer de middagh de mist opgetrocken zijnde/ zijn wy met de ebbe onder zeyl gegaen / ende de ebbe verlopen zijn-de/ hebben wederom geset. 's Nachts liep de windt N. W/ waer-om de Heer Admirael een scheut liet schieten om t'zeyl te gaen/ maer also de koegel niet wel aengeset was/ is het stuck geborsten/ 'twelck sulcken slagh ghemaeckt heeft / dat twee balcken vande bovenste/ ende een vande tweede overloop in stucken borsten/ de naeste koopē wech sprongen/ ende veel kisten ende ander goet schadeloos raeck-te: die het stuck af-brande / was een Assistent / die daer af gantsch gheen letsel kreegh / maer een Bos-schieter daer ontrent staende/ werd sijn arm tot twee plaetsen in stucken gheslagen / van welcke quetsuere hy namaels gestorven is.

Den 14 de wind N. ende de kours langhs de wal: op de mid-dagh liep de wind W: op den avond Poortlant N. N. O. 6 mylen van ons leggende/ hebben wy de vloed gestopt.

Den 15 heeftmen aen yeder man 4 pond brood ter weecke/ ende 14 pond kaes voor de gheheele reyse ghegeven. 's Avonts hebben wy 't met de Vlote voor Dortmuyen ghe set.

Den 16 's morgens met een Weste wind / ende mistigh weder/ ontmoeten ons 10 schepen/ soo Hamborgers als Engelschen/ daer van 2 Schippers by de Heer Admirael over-quamen/ ende soo het sterck uyt den W. begost op te koelen/ zijn wy met de 2 schepen vande voorsz schippers voor Ramshooft ten ancker ghekomen/

1623. maer 't schip Orangien ende 't Jacht die te verre inde lye waren/
Mayus. konden de Reede niet bezeylen.

Den 17 heeftmen in de twee voorsz schepen gheinquireert/ ofter onvrye goederen waren/ maer gheen bevonden. Het waeyde desen dagh so sterck/ datter in ons gesichte een Engelsche Bood om-geworpen werdt / daer van vijf persoonen dood bleven/ ende een met groot geluck door des Vice-Admiraels Chaloupe geberght wert.

Den 18 is 't schip Orangien met het Jacht onder Ramshooft by ons ghekomen.

Den 19/20/ende 21 de wind al Westelijck/ so dat wy niet konden onder zeyl gaen.

Den 22 is de Vice-Admirael van des Konings schepen/ ende de Meyer van Pleymuyen/ met andere Edelen/ de Vlote komen besichtighen/ ende zijn van de Heer Admirael op het middagh-mael treffelijck ghetracteert.

Den 23 zijn wy met een O. wind t'zeyl ghegaen.

Den 24 's morgens sagen wy Lezaert W. van ons.

Den 25/26/ 27 ende 28/ hadden een doorgaende O. wind/ ende lustighe voortgangh.

Den 29 de wind N. ende hadden op de middagh de hooghte van 40 graden ende 40 minuten. Van daegh hebben wy 't Jacht de Winthond los gemaeckt / dat wy om sijn onbezeyltheydt ettelijcke dagen gesleept hadden. De Heer Admirael gaf ordre/ dat de schepen haer verspreyden souden / om tijdinghe vande Spaensche Silver-Vlote te bekomen/en tegen den avond weder by den anderen komen.

Den 30 is by de Heer Admirael ende den Raet besloten/dat men de Spaensche Kuste in 't gesichte soude loopen / om eenige schepen te ontmoeten/ daer uyt wy de ghelegentheyt vande Silver-Vlote mochten verstaen.

Den 31 's morgens sagen wy drie schepen / die ons verspraken het waren drie Turxse zee-roovers/die haer seyden achtervolght te wesen aen de Cabo S. Vincent van 6 Spaensche Oorlogh-schepen. Tegen den avond ontrent 2 mylen van de Barrels ontmoeten ons noch andere 8 Turckse schepen / waer van een tusschen de Vlote door-liep/ die by het Schip d'Eendracht ghedwongen is te

strijcken/

strijcken / daer van de Capiteyn by de Heer Admirael aen boord
ghekomen is.
Den 1 Junius is de voorsz Capiteyn/die op gister avont vande 1623. Junius.
Heer Admirael ghescheyden was/ wederom by de Heer Admirael
aen boord ghekomen / versoeckende restitutie van 5 slaven / die hy
seyde in des Vice-Admiraels chaloupe ghevallen te wesen / doe de
chaloupe op gisterē sijn schip visiteerde / welcke hy selver te Algiers
gekoft hadde. De Heer Admirael heeft over dese saecke den Raedt
beroepen / ende de slaven aen boord ontboden / die gheexamineert
zijnde/al t'saem Nederlanders bevonden werden/ende verklaerden
daer-en-boven / datter eenighe Oosterlingen op het Turcx schip
waren/die kortelinge uyt Hollandsche schepen gelicht waren/ ende
alsoo die al te samen/volgens het accoort met de Hoog: Mog: Hee-
ren Staten/ ende die van Algiers gemaeckt / behoorden vry te zijn/
werdt/geresolveert/ datmen alle de voorsz persoonen/ volghens het
voorseyde Contract / als vrye ende libere Luyden uyt des Turckx
Schip soude lichten/ waer toe eenighe Capiteyns ghecommitteert
werden / die de selve datelijck hebben over-ghehaelt / ende soo is de
Turckse Capiteyn/ een Brief aen de Consul vande Nederlanders
in Algiers mede nemende / met kleyn contentement van ons ghe-
scheyden. Alle de overghekomen persoonen zijn terstont door de
Vlote verdeelt ende op Maentlijcke gagie gestelt.
Den 2 dreven wy ontrent Cabo Roxent in stilte.
Den 3 met Sonnen-ondergangh saghen wy vijfthien seylen te
loefwaert van ons/ die tegen ons over quamen loopen. Wy deden
den gantschen nacht ons best / om haer te beseylen/ maer also sy on-
raed mercten/ doen sy ontrent ons waren/hebben sy haer versprehyt.
Den 4 met den daghe sagen wy thien seylen/verre van den ander
verstroyt/daer wy terstont nae toe hielden/ maer alsoo het stil wert/
ende wy met seylen weynigh op haer avanceerden / zijn de Boots
ende Chaloupen uytgeset/die na haer toe roeyden/ende vier daer af
bekomen hebben. De drie waren Spaensche Barquen/ die by het
schip Delf verovert werden / ende het vierde een Spaensch scheep-
ken/dat van 't Schip d'Eendracht genomen wert / al te samen met
Suyckeren ghéladen / komende van Fernambock/ maer alsoo de
koelte naer de middagh wackerde/ende de resterende verre voor uyt

1623. ofte te loefwaert van ons waren/ zijn sy ontkomen. Op het spaens Scheepken voeren als passagiers een Spaensche Pape / ende een aensienlijcke Spangiaert/ ghenaemt Augustino Osorio, die langhe jaren in Peru verkeert hadde / ende van daer over lande tot Buenos Aires gekomen was/ ende hem op dese Schepen begeven hadde/ om na Spangien te varen.

Junius.

Den 5 ende 6 hebben wy noch op de Spaensche Cust gehouden.

Den 7 's morgens sagen wy een Schip, daer wy na toe hielden/ ende soo wy het met langh na-seylen achterhaelden/ bevonden wy dat het een Turckxse Zee-roover was / die wy wederom lieten varen. In het na-jaghen van dese Turck/ konden de bekomen Prijsen de Vlote niet volgen / ende soo sy allengskens verder achter uyt raeckten/ was een ander Turcxse zee-roover daer na toe geset/ ende soude ons de selve voorseker afhandigh gemaeckt hebben/ ten waer de Vice-Admirael sulcx gewaer werdende/ in tijdts naer de Prijsen gewent hadde/ ende soo de Zee-roover de Vice-Admirael in wachte/ heeft een Christen-slave / die aen het roer stondt / het Schip den Vice-Admirael voor de boegh aen boord ghelepdt / waer op alle de Christenen terstont in den Vice-Admirael over sprongen/ ende soo de Capiteyn/ zijnde een Enckhuyser van ghebooorte/ genaemt Hendrick Harmensz by de Vice-Admirael overkomende/ versocht restitutie vande over-gheloopen slaven/ is hy door inductie van de selve beweeght gheweest sijn goet uyt het Schip te laten halen/ ende met de resterende slaven by de Vloot te blyven/ soo dat de Turcken/ achterlatende haer Capiteyn/ ende noch 17 Christenen/ van de Vloot ghescheyden zijn.

Den 8 is op het rapport vande over-ghekomen Turcxse Capiteyn/ die verklaerde datter 29 of 30 spaensche Oorlogh-schepen in zee waren/ by den Raed besloten/ aengesien onse schepen/ overmidts de onruymte/ onbequaem waren om tegens eenige macht van oorlogh schepen te slaen / ende de schepen oock noch soo seer ghveladen waren / datmen ons onderste geschut niet koste ghebruycken/ waer toe wy ons niet kosten prepareren/ sonder ons eerst te ontledighen van vele goederen/ die men op onse reyse niet souden connen missen/ ende alsoo wy oock so vele voordeels niet souden konnen doen met het slaen teghen de Spaensche schepen / als wy wel schade souden lijden

ijden met de verachteringhe van onse reyse / datmen nae de Reede 1623.
van Safia soude loopen / om met eenighe Hollantsche schepen / die Iunius.
ons aengedient waren dat aldaer souden leggen / de veroverde goe-
deren naer het Vaderlandt te senden. Volghens dit besluyt stelden
wy de cours met een N. wind Z. Z. W. aen.

Den 12 hebben wy Cabo Cantin ghepasseert / ende op dat de Hollandsche schepen / als sy ons te ghelijck souden sien aenkomen / niet souden meenen dat wy de spaensche Vlote waren / ende sonder ons te verwachten door-gaen / is de Vice-Admirael voor uyt ghe-seylt / ende 's avonts op de Reede van Safia ten ancker gekomen / ende alsoo het Oorlogh-schip Over-Yssel onder seyl ghegaen was / heeft de Vice-Admirael sijn Chaloupe daer na toe gesonden / waer door het schip weder keerde / ende op de Reede sette. Wy bevonden op de Reede niet meer als drie schepen / het voorsz Oorlogh-schip / met noch een France ende een Engelsche handelaer.

Den 13. 's morghens zijn alle de andere Schepen met de vier Komen
Prijsen op de Reede gekomen. De Vice-Admirael / ende de Capi- op de ree-
teyn van 't Oorlogh-schip zijn terstont by de Heer Admirael geko- de van
men / om hem de gelegentheyt van 't schip te kennen te gheven / hoe Safia.
datter eenige van sijn volck ghemutineert waren / die haer meesters van 't schip ghemaeckt hadden / soo dat hy sijn commandement op 't schip by nae gantsch quijt was: hier op heeft de Heer Admirael ordre gegeven / datmen de delinquanten uyt het Schip Over-Yssel soude lichten / die in de Schepen Amsterdam ende Delf in appre-hensie ghestelt zijn. Op de namiddagh heeft de Heer Admirael den Raed beroepen / aldaer geresolveert is datmen 't schip Over-Yssel / 't welck van hier dacht te vertrecken / tot het in-nemen van eenighe suyckeren soude prepareren.

Noch dat men 't Jacht den Hasewint om sijn onbeseylthept na 't Vaderlandt soude senden / ende een verovert scheepken / zijnde een vande 4 Prijsen / inde plaetse behouden / daer op de Schipper van de Hasewint met sijn volck soude overgaen. Oock wert besloten / dat-men een kleyn nieu Carveel by de Vlote soude houden / door dien wy qualijc van Jachten voorsien waren / en men achte dat het selve Carveel seer wel beseylt was

Den 14. 15. 16. ende 17. is men besigh ghweest om de Schepen met

met Suyckeren te laden / ende de ghevanghens van 't schip Over-
Iunius. Yssel te examineren.

Den 18 zijn op 't versoeck vande Capiteyn van 't schip Over-Yssel/seven persoonen vande Vlote by den Raedt ghecommitteert/ om neffens de voorsz Capiteyn ende sijn Officieren/ de ghevangens van 't schip Over-Yssel te sententieren. Dese daghen waeyden de Brises by daegh sterck uyt den N. N. W. ende 's nachts uyt den N. N. O.

Den 21 zijn vier persoonen van 't Schip Over-Yssel/ die voorghenomen hadden het selve schip af te loopen / ende dan alles prijs souden hebben ghemaeckt wat haer voor de boegh quam / aen de Rhee op-gehangen ; noch dry anderen/ mede aen het selve verraedt schuldigh/ zijn gekielhaelt/ ende op onse Vloot gebannen om sonder gagie te varen. De Heer Admirael imputeerde de oorsaeck van dese disordre ten deele aen den Capiteyn/ alsoo die selve sijn auctoriteyt by sijn volck niet hadde konnen mainteneren.

Den 22 ende 23 zijn wy doende geweest met de Prijsen/ die na 't Vaderlandt souden gaen/ van volck ende vivres te provideren.

Den 24 zijn wy met 16 seylen van Safia vertrocken. Op den avond is het Oorlogh-schip Over-Yssel/ met twee Barquen/ ende 't Jacht de Winthondt van ons ghescheyden/ ende heeft sijn cours na 't Vaderlandt ghestelt.

Den 26 passeerden wy 't Eylandt Lancerotta/ latende het selve aen Stier-boort legghen.

Den 27 is by de Heer Admirael/ ende den Raedt goet gevonden/ datmen in passant de Eylanden van S. Vincent/ ende S. Antonio soude aendoen / om de Portugesen van de ghenomen Prijsen aen landt te setten/ ende soo veel Bocken ende Schild-padden sien te bekomen/ als eenighsins doenlijck is/ om daer mede dan voorts te loopen na Sierra Leona.

Den 28/29/30 was de windt N. N. O. de cours Z. W. ende Z. W. ten Z.

Julius. Den 1/2/3 en 4 Julij continueerde de N. O. windt.

Den 5 's morgens zijn wy op de reede van S. Vincent ten ancker ghekomen / ende alsoo wy hier ter plaetse op een seer bequame reede laghen / daer in een maendt tijdts sonderlingh gheen regen te

verwach-

[w]erwachten was/ende het te Sierra Leona in dit saysoen des jaers 1623.
[s]eer regent /is by den Raedt goet ghevonden datmen alhier de sche- Iulius.
[p]en soude op-ruymen/ verstouwen/ ende het Geschut op de kiel leg-
[g]en/en voorts alles doen 't gheen wy te Sierra Leona souden ghe- Arriveren inde Baeye van Sint Vincent.
[d]aen hebben/ uytghenomen het water-halen/ het welck nootwen-
[d]igh moest in Sierra Leona ghedaen worden/ ter oorsaecke van de
[s]lechtigheyt van hoepen/ daer mede onse vaten voorsien waren/ al-
soo hier geen ende daer ruymt van band-hout te bekomen was.

Noch werdt geresolveert/ dat de Schout by nacht met 3 Boots
[n]ae 't Eylandt S. Antonio soude varen/ ende eenighe van de ghe-
[v]anghen Portugesen mede nemen/ om te sien oftmen op morghen
[m]et vrientschap eenighe Limoenen/Orangie-Appelen/ende anders-
sins soude konnen bekomen.

Oock werdt besloten/ dat 2 compagnien Soldaten met alle de
[s]iecken deser Vlote aen landt souden gaen/ tot welcken eynde men
[t]enten soude opstellen/ om daer in bequamelijck te logeren/ende dat
[d]ese 2 compagnien 6 dagen aen landt gheweest zijnde/van 2 andere
[c]ompagnien souden verlost worden.

Desen avont heeftmen niet wijt van strand putten ghegraven/
[d]aer in wy versch water bekomen hebben. Oock heeftmen 2 smis-
sen aen lant opgestelt/ om yser hoepen en ander reetschap te maken/
[t]ot de schepen noodigh.

Den 6 is de Schout by nacht met 3 wel-gemande boots nae 't
Eylandt S. Antonio ghevaren.

Den 7 voor den dage is de Schout by nacht weder van S. An-
[t]onio gekomẽ/rapporterende aen de Heer Admirael dat de Swar-
[t]en in vrientschap met haer gehandelt hadden/ ende haer een Boo-
[g]aert ghewesen/ daer in Orangie-Appelen/ Limoenen/Granaten
[e]nde Vijgen waren/hoewel noch onrijp/ daer van sy een deel tot be-
[h]oef van de Vlote geplockt hadden : de Swarten hadden haer ooc
4 brieven behandight/waer van de laetste was van 't schip Leyden/
[i]nhoudende dat sy niet als met alle vriendtschap vande swarten be-
[j]egent waren/ende versochten daerom datmen de Swarten conten-
[t]ement soude doen/ende iñ vrientschap met haer handelen. De Heer
Admirael heeft de Appelen door de Vlote laten verdeelen.

Den 9 is op het Eylant S. Vincent een predicatie gedaen.

Iulius. Den 13 zijn de twee eerste compagnien verlost/ ende 2 andere aen landt in de plaetse gaen leggen.

Den 16 dese weke heeftmen aen yeder man 5 en een half pondt broodt tot rantsoen uytghedeelt/ alsoo den Raed achte dat het volck hen daer mede genoeghsaem konde onderhouden. Wy bequamen nu alle nachten ordinaris een groot ghetal Schild-padden/ die door de Vlote gedistribueert werden/ ende vinghen soo veel visch als wy begheerden / maer de Bocken en konden wy soo overvloedigh niet krijghen/ als wy wel wenschten/ dan op 't lest doen wy de practijck hadden/ konde yeder schip 15 of 16 Bocken dacghs vangen.

Den 17 is geresolveert/ datmen den 25 deses maendts soude vertrecken / ende nae Sierra Leona loopen : om te sien ofter eenighe Schepen zijn / daer mede men de resterende suyckeren na 't Vaderlandt mochte senden/ ende oock om onse schepen van zout te versorgen/ daer eenighe schepen gantsch onvoorsien van waren.

Den 22 is de Vice-Admirael met het Jacht de Hasewint ende 2 wel ghemande boots na 't Eylandt S. Antonio ghevaren / mede nemende alle de gevangen Portugesen/ ende de schippers van de genomen Scheepkens/ die elck 12 Realen van achten tot teer-gelt gegeven is/ maer de ghevangen Spangiaert Augustino Osorio is by de Vlote ghehouden.

Den 23 is de Vice-Admirael wederom gekomen/ medebrengende ontrent 22000 Orangie-Appelen/ die hy met vriendschap vande Swarten voor een kleyne schenckagie bekomen hadde : hy hadde oock een brief aen de Swarten ghelaten / voor de vrienden die namaels dese Eylanden souden aendoen/ hoe dat sy in vrientschap met haer ghehandelt hadden / en met goet contentement ghescheyden waren.

Den 24 hebben wy de Swissen opgebroken/ ende tegen den avont alle het goet van landt ghebracht.

Beschrijving van 't Eylant S. Vincent. Den 25 's morghens is de Vlote uyt de Bay van S. Vincent t'seyl ghegaen. De Eylanden van S. Vincent ende van S. Antonio zijn de 2 Westelijckste vande Soute Eylanden/ gelegen tusschen de 16 en een half / ende de 18 graden Noorder-breede/ ende legghen ontrent 2 mijlen vanden anderen. De Baye aen S. Vincent/ daermen het settet op 18/ 20 ende 25 vademen zand-grondt/ leydt op de hooghte

Julius.

hooghte van 16 graden ende 56 minuten/ende is een groote schoone ende heerlijcke Baey / daer het voor de schepen seer ghemackelijck om te leggen is. Sanct Vincent is een dor/klippigh ende bar Eylandt/ daer weynigh versch water voor de Schepen te bekomen is/ dan men heeft een kleyn Spruytken aen de Z. Z. W. zijde van de Baye/ daer haer 2/ ofte ten hooghsten 3 schepen van water souden konnen versorgen/ ende om dat dit de gantsche Vlote niet en konde helpen/ waren wy genootsaeckt putten te graven/daer wy wel water bequamen/maer brack-achtig / ende niet heel goet om drincken/ want wy achten dat hier door naemaels de roode loop ghecauseert werdt. Op dit Eylandt zijn menighte van vette bocken / die beter van smaec zijn als op eenige andere plaetsen/ dan zijn om de scherpte van het landt/ ende de moeyelijcke wegh/ qualijck om te vangen/ voor al-eer de wegen bekent zijn/ende men de practijck heeft/alsdan men met troupen van 25 ende 30 mannen te gelijck uyt gaende / genoegh bekomen kan. Schild-padden van 2 a 3 voet groot zijn hier veel/ als het in de tijdt is / dat sy by nachte uyt der zee aen landt komen/ om haer Eyeren in het zandt te begraven / die vande Sonne uytgebroeyt worden/ het welck geschiet vande maendt Augusto tot in Februario / alsdan sy voort in zee blyven. 't En is gheen quaedt eten / en in de smaeck meer visch als vleesch gelijck. De Wijfkens van de Schild-padden hebben Eyeren / die mede niet quaedt van smaeck zijn. Voort isser veel groote ende schoone visch/die men met hoecken aen de klippen vanght/ ende dat soo overvloedigh/dat ons geheel scheeps-volck daer aen genoegh hadde. Dit Eylandt is onbewoont/dan eens 's jaers komt hier eenigh volck van S. Lucia/ die de Schilt-padden vangen/ om traen daer af te branden/ende de bocken slachten/daer van sy de vellen in Portugael senden/ende het vleesch na S. Iago brengen/tot provisie vande schepen ende Carveelen/die na Brasil willen. Van vruchten zijnder geen/dan eenige wilde Vijgh-boomen/ die hier en daer te landtwaert in staen/ ende veel Colocynthis Sylvestris/anders is het gantsch dorre/principalijck als het buyten den regen-tijt is/ ghelijck doen wy hier waren. De regen-tijt is van Augusto tot Februarium/ maer is geen vaste reghel.

Het Eylandt S. Antonio is bewoont van Swarten / die met

Iunius. vrouwen ende kinderen ontrent 500 sterck zijn. Het heeft veel boc-ken daer sy van leven/ ghelijck de ander Eylanden/ ende daer valt oock eenige Cattoen. Aen de zee-kant is een Bogaert van Oran-gie-Appelen ende Limoenen / daer men ontrent de 50000 soude konnen krijgen/ als sy rijp zijn. De Swarten zijn gheneyght om met vriendtschap te handelen/ ende voor kleyne snuysterye laten sy al de Appelen en Limoenen plocken. Verckens/ Schapen/ Hoen-deren/ ende ander vee hebben wy hier niet vernomen. In Zee ko-mende/ ontmoeten wy de windt heel Oostelijck/ so dat wy niet bo-ven Z. ende Z. Z. O. konden seylen.

Beschrij-ving van't Eylant S. Antonio.

Den 26 met den daghe saghen wy drye seylen te loefwaert / die wy gaerne souden versproken hebben/ maer also de selve haer cours bleven houden/ hebben wy die verlaten.

Den 27 's avonts vervielen wy by Westen S. Jago / soo dat wy Isla de Majo niet konden beseylen. Wy wenden het weder t'Zee-waert / hopende met de een oft ander slachboegh boven S. Jago te geraken/ ende leyden het te middernacht over naer de wal toe. Dit gheschiede door faute van de Stier-lieden/ die op de mid-dagh hooghte genomen hebbende aen de Heer Admirael verklaer-den/ niet moghelijck te zijn om boven S. Jago te seylen/ waer op wy dragende gehouden hadden/ anders souden wy Isla de Majo een sloefs beseylt hebben.

Den 28 's morgens zijn wy dicht by't landt gedaeght/ maer be-vonden meer verloren/ als gewonnen te hebben: wy wenden weder t'zeewaert/ ende op den middagh wederom na de wal toe/ daer wy op den avond by-quamen/ maer konden niet boven seylen / alsoo eenige schepen te verre in de lye waren / waerom de Heer Admirael een schoot liet schieten / dat de loefwaerste schepen souden af ko-men.

Den 29 met den dage misten wy 3 schepen van de Vloot/ Delf Orangien ende den Arent/ waerom by den Raedt goed-gevonden werd/ datmen van daegh ende morgen alle devoir soude doen/ om by Zuyden S. Jago/ Isla de Majo aen te doen/ ende de 3 voorsz schepen aldaer te vinden/ ende soo het selve door contrarie wint niet wesen wilde / datmen alsdan met de Vlote naer Sierra Leona sou-

de

de loopen/om de schepen aldaer te verwachten. Wy hadden desen dagh veel stilten en variable wind. 1623. Iulius.

Den 30 ende 31 hebben naerstigheyd gedaen om Isla de Majo te beseylen/oft in't vaer-water vande andere schepen te komen.

Den 1 Augustus 's morgens bevonden wy de drie voorsz schepen dichte by ons/ die met een Z. O. ten Z. cours van Isla de Majo in ons vaer-water vervallen waren. De Vice-Admirael rapporteerde aen de Heer Admirael/ dat sy aen Isla de Majo geen Schepen ghevonden hadden/ende dat sy daer ontrent 70 Tonnen zouts ingenomen hebbende/ om de groote barninghe uyt het zout-halen ghescheyden waren/ ende soo haer cours datelijck vervordert hadden. Augustus

Den 2 een doorgaende N. N. O. wind.

Den 3 's morghens de wind als voren / op de namiddagh stilte/ ende tegen de nacht een Z. Z. W. wind/de cours om de Oost.

Den 4 de hooghte 11 graden en een half/ de wind Z. W.

Den 5 heeft het den gantschen dagh continuelijck geregent: de wint was W: de cours om de Z.

Den 6 wint ende cours als voren. Wt de continuele regen ende het ongemack/dat ons volck hier leden/als oock door dien het water/dat wy aen 't Eylant S. Vincent in-genomen hadden/ brack-achtigh bevonden worde/ soo is de roode-loop inde schepen ontsteken/ die in Sierra Leona seer toeghenomen heeft/ waer door veel volcks van 't leven berooft is. Van dese sieckte is van daegh overleden Cornelis Root/Commijs op 't schip de Eendracht. Roo-loop.

Den 7 kregen wy verandering van water/ ende wierpen gront op 15 vademen: wy liepen O ten Z. aen recht in de wal tot op 8 vademen/ daer wy het inde voornacht setten.

Den 8 's morghens saghen wy 't land/ 't welck hem slecht ende laegh vertoonde/ daer uyt wy bevonden / dat wy noch een groot stuck by Noorden Sierra Leona waren/ en stelden daerom ons cours met een Z. windt O. Z. O. aen.

Den 9 de windt Z. Z. W. ende alsoo de stroom om de N. liep/ ende met laveeren weynigh voordeel te doen was/hebben wy 't geset op 10 ofte 11 vademen.

Augustus

Den 10 's nachts de windt Westelijck loopende/zijn onder seyl gegaen/maer avanceerden weynigh / soo dat wy weder ten ancker quamen. Op de middagh de koelte uyt de Westelijcker handt wackerende/zijn wy weder onder seyl ghegaen/ ende liepen Z. aen dicht by de windt/ passerende over een drooghte van 4 ende 4 en een half vadem water/'t welck ontrent een half uyr gheduerde. Tegen den avondt passeerden wy noch een drooghte van 7 vadem water/ ende saghen doen het hooghe landt van Sierra Leona Z. ten O. van ons/daer wy in de voornacht ten ancker quamen.

Komen in Sierra Leona.

Den 11 zijn wy met de Vloot op de Reede van Sierra Leona ten ancker ghekomen. De Vice-Admirael is met eenighe Boots datelijck na landt ghevaren / om na een plaetse te sien daermen het Jacht de Winthondt/'t welck seer leck was soude moghen setten/ om te verdubbelen/ende na de water-plaetse vernemen: weder komende / bracht eenighe Swarten mede/ die begheerden te sien wat schepen wy waren / daer voor eenighe van ons volck aen landt in Ostagie waren ghebleven.

Den 12 is het Jacht de Winthondt aen strandt gheset/ om het welcke spoedelijck te verdubbelen/yeder schip twee Timmer-lieden ghesonden heeft. Oock zijn de Cuypers aen landt ghesonden/om na hoepen uyt te sien/die wy groot ghebreck hadden.

Den 13 wilden de swarten niet consenteren/ dat onse boots aen land souden komen/voor sy gecontenteert waren/ waerom de Heer Admirael eenighe swarten/ die aen boord quamen/ wel getracteert heeft/ ende een vereeringe van 2 staven Ysers/ eenigh Linnen/ende andere snuysterye voor des Coninghs broeder / ende de Capiteyn van 't Dorp aen land ghesonden heeft. Hier mede waren de swarten te vreden/dat wy soo veel hout/Limoenen/ende water van lant souden halen als wy begeerden.

Den 14 is des Coninghs broeder ende de Capiteyn van 't dorp den Heer Admirael / nae dat sy hem te voren van haer komste ver-adverteert hadden / aen boord komen besoecken. Sy ver-eerden aen den Heer Admirael een Olyphants-tant met eenige Hoenderen/ waer voor sy wel getracteert zijn / ende met eenige kleynigheden beschoncken. Des Coninghs broeder was ghekleedt met een Legatuyr pack/op sijn Hollandts ghemaeckt/met blaeuwe kous-

sen/

ten/ende roode muylen. De Capiteyn hadde sijn gewoonlijck habijt aen/ende scheen seer op sijn reputatie te staen.

Den 15 hebben onse Boots/ by Oosten de Reede/in een Riviertken/meer als 120000 Limoenen gehaelt. Van daegh is 't geschiet dat eenighe Maets van 't Schip de Eendracht seker Noten hebben vinden legghen/ van ghedaente als Noten-Muscaten / maer wat puttiger/waer van sy de keerne ghegeten hebben: aen boordt komende / werdt een van haer subytelijck uyt het leven gheruckt/ die van 't fenijn blaeu uytgeslagen is/waer door de andere bequame remedye tegen 't fenijn inghenomen hebbende / 't perijckel ontgaen zijn. De Heer Admirael heeft het volck laten waerschouwen/ende deselve Noten door de Vlote vertoonen.

Den 16 is in den Raedt goet-ghevonden/datmen van hier t'seyl gaende/in passant/het Eylandt Annabon soude aendoen/also wy niet water genoegh konden in-nemen / om sonder eenighe water-plaetse aen te doen/in de Zuyt-zee te gheraken.

Den 17 bevondmen dat het water met het laetste quartier soo veel niet viel/dat men aen de kiel van 't Jacht konde komen om te verdubbelen / oock soo wies het water soo veel niet / datmen het Jacht vlot konde krijghen / waer door de Timmer-lieden verhindert zijn/ende 't werck heeft moeten blijven staen.

Den 18/19/20 ende 21 is alle naerstigheyt gedaen om 't Jacht vlot te brengen/maer hebben niet ge-effectueert.

Den 22 is het Jacht met Cabels vande gront gewonden / ende datelijck naer 't schip de Griffoen toegebracht/ om overghehaelt te worden.

Den 23 konde men het Jacht om de leckheydt qualijck boven houden / ende soo is met het selve te stoppen / den gantschen dagh verloopen.

Den 24 is tot Commijs op 't schip de Eendracht gestelt Pieter Claesz Slacht/Commijs op 't schip de Hope/ in wiens plaetse gestelt is Nicolaes van Waerthuysen/Assistent.

Den 25 hadde 't schip Mauritius by na verongeluckt geweest/ door dien de spy-gaten in het krengen van 't selve schip waren vergeten te stoppen/waer door het water so sterck ingelopē was/dat sy al 7 of 8 voeten water in't schip haddē/aleer sy sulcx gewaer werdē.

Den 26

1623. Augustus

Den 26 ismen doende gheweest met het Jacht te verdubbelen.

Den 27 hebben wy 't Jacht weder moeten opheven/door dien de mast begost te barsten/ anders souden wy desen dagh gantsch klaer gheraeckt hebben.

Den 28 is Jacob Adriaensz van Duyn/ Capiteyn ende Schipper op 't Schip Mauritio/overleden.

Den 29 is de selve Capiteyn / geaccompagneert met alle de Officieren van de Vlote/ende een Compagnie soldaten/aen lant eerlijck begraven. 't Avonts is op 't schip Amsterdam overleden Joannes Aleman/ Secretaris.

Den 30 is Pieter van Weely / Secretaris ende Commijs op 't schip Amsterdam/overleden.

Den 31 is de voorsz van Weely/ gheaccompagneert van de Heer Admirael ende alle de Officieren / ende een Compagnie Soldaten/ dicht aen de water-plaetse begraven.

September.

Den 1 September is tot Capiteyn ende Schipper op 't Schip Mauritio/in plaetse van Jacob Adriaensz/die overledẽ was/gestelt Pieter Harmensz Slobb / Schipper op 't schip de Hoop: in wiens plaetse tot schipper op de Hoop is geordineert Salomon Willemsz/ schipper op 't Jacht de Hasewint/ende in plaetse van dien tot schipper op 't Jacht de Hase-windt Ewout Ewoutsz/ Opper-stierman op 't schip Mauritio Oock wert besloten dat de 3 ghebannen persoonen van 't schip Over-Yssel / gemerckt sy haer seer wel droegen/ voortaen op gagie souden gheſtelt worden.

Den 2 heeftmen om het ongheſtuymigh weder ende geweldigen regen/niet sonders konnen verrichten.

Den 3 is men besigh gheweest alles klaer te maken / om op morgen t'seyl te gaen.

Scheyden va Sierra Leona.

Den 4 zijn wy met een Zuydelijcke windt van Sierra Leona in zee gheloopen. Sierra Leona is een ghebergt op het vaste landt/ op de Zuyt-zijde vande mondt van een Rivier/die op de West-zijde van Africa in zee valt. De Reede/daermen gewoon is te anckeren/ leydt op de Noorder-breede van 8 graden ende 20 minuten. Sierra Leona is seer hooch/twee ende drie-dobbel landt/dicht met boomen beset/ ende licht om te bekennen voor die vande Noord komen/ om datmen daer ontrent gheen soo hoogh landt op de Cust ontmoetet/

Beschrijvingh van Sierra Leona.

voor-

1623.

September.

voor al eer men by Sierra Leona komt. Het heeft een ongeloof-lijcke menigte van Limas boomen ('t welck een specie van Limoenen is/ van smaeck ende coleur als de ghemeene spaensche Limoenen/ maer wat kleender) in 't wilt wassende/ daer van men/ als men met de Swarten veraccordeert is / soo veel mach halen als men begeert. Wy waren hier in de tijt dat de Limas seer schoon stonden/ ende wy haeldender meer voor onse Schepen als wel nut was/ om dat door het onmatigh eten van de selve/ ende het vuyle onghesonde weder/ de roode-loop/ die al van te voren in onse schepen was / terwijl wy hier lagen / seer toeghenomen heeft/ soo dat wy van den 11 Augusti tot den 4 September 42 Mannen uyt de Vlote verloren. Palmijt-boomen zijnder veel/ oock eenige/ doch weynighe Ananassen. Wy hebben ons alhier wel voorsien van brant-houte ende van balcken/ die om de goede ghelegheentheydt seer wel te bekomen zijn/ oock van hoepen/ daer mede wy onse vaten verstelt hebben. Voor de reede vindtmen een afwateringe van seer goed water/ het welck seer licht om halen valt / alwaer men de naem van Francoys Draeck ende andere Engelsen/ die voortijdts dese Reede besocht hebben/ op de klippen vint ghehouwen staen. Ontrent een mijl vande mondt deylt haer de revier in twee armen/ die haer wijd te lande-waert opstrecken / waer in haer allengskens veel aderen vergaderen. De ouvers vande voorseyde armen zijn aen alle kanten / tot diep inde Riviere/ met boomen beset/ soo datmen schier nergens te lande kan komen

Aen de Noort-zijde vande Rivier zijn wy mede gheweest/ daer wy geen ververschingh bekomen hebben/ en alsoo de Swarten van dese Noort-zy daeghlijcx met de Portugesen frequenteren / en men periickel loopt van door de selve overvallen te worden/ so is gantsch ongeraden datmen / om ververschingh te hebben/ sich daer nae toe begheve.

Den 5 de windt noch al Zuydelijck: op den avont de hooghte 8 graden ende 50 minuten/ soo dat wy gisten een halve graed door de stroom verloren te hebben.

Den 6 de wind Westelijck/ de cours om de Zuyd.

Den 7 verspraken wy 't Jacht de Wint-hondt/ daer uyt wy verstonden/ dat het meer als twee duysent steeck waters in een quartier

most

1623. most pompen / en hadde daer-en-boven vrees dat het sijn Gallioen
Septemb. verliesen soude: de windt Westelijck.

Den 8 ende 9 de windt Zuydelijck/ de cours om de Oost.

Den 10 hadden wy Cabo de Monte Noord-Oost van ons. Ontrent dese tijdt is de Admirael in een sware sieckte gevallen/ die hoe langhs hoe meer toe-ghenomen heeft.

Den 11/12/13/14/15/16/17/18 tot den 28 de windt al Zuydelick/ de cours om de Oost/ somwijlen om de West. Hoe wel het gheduerig loopen van de stroom om de Oost in de bocht van Guinea voor ontwijffelijck ghehouden wordt / soo hebben wy evenwel sulcx niet bevonden/ want onse besteckеn met de Caerte meest accordeerden.

Sien 't eylandt S. Thome. Den 29 's morghens saghen wy 't Eylandt S. Thome voor uyt legghen/ daer wy niet boven konden seylen/ soo dat wy draghende hielden om by Oosten S. Thome om te loopen. Hier bevonden wy hoe veel de geheele Vlote door 't Schip den Arent in haer reyse verkort was/ na het welck/ in de lye zijnde/ wy alle dagen een groot stuck hadden moeten af-comen/ anders souden wy niet alleen boven 't Eylandt S. Thome gheloopen / maer buyten twijffel Annabon van by Westen aen-ghеseylt hebben / 't welck ons wel een maendt tijdts in de reyse soude gheprofiteert hebben. De Oost-hoeck van S. Thome gepasseert zijnde/ sagen wy eenige schepen op de Reede/ die ons dochte dat buyten schoot van 't Casteel laghen/ waerom de Heer Admirael met de twee veroverde Prijsen daer op een aenslagh dacht te maecken/ om die onversiens te bemachtighen/ maer soo de windt ondertusschen gingh leggen/ ende calm-stil werdt/ is den aenslagh achter ghebleven. Wy dreven den gantschen naer-middagh in stilte. De Vice-Admirael geraeckte op vijf vademen daer hy het sette.

Den 30 's morgens was de Vlote onder de wal by den anderen/ ende stelden doen ons cours met een Z. W. wint nae Cabo Lopes Gonsalvo.

October. Den 1 October met den daghe sagen wy Cabo Lopes / 't welck wy niet beseylen konden/ maer vervielen wat Noordelijcker/ so dat wy by na den gantschen dagh met laveeren over-brachten/ aleer wy ten ancker quamen / maer de Schepen Orangien ende den Arent/ die te verre in de lye waren/ konden de Reede desen dagh niet bekomen.

1623. October.

men. Des Admiraels Chaloupe is/ soo haest wy geset waren/ na land geroept/om na 't versch water te vernemen/die weder-komende/een galey-baetken water aen boort bracht/welck water gantsch troubel ende onbruyckelijck was. De Heer Admirael/die alhier expres ghekomen was/om de Vlote van water te versorgen/wetende dat de Guineesch-vaerders alhier haer Water ordinaris innemen/ heeft den Raedt vergadert/alwaer eenighe ghecommitteert zijn om het water te besichtigen/die weder komende/rapporteerden/dat het Water 'twelck de Guineesch-vaerders aen Cabo Lopes innemen/ nu ter tijdt was weynigh/ vuyl/ stinckende/ ende onbequaem om te gebruycken/waeromme besloten datmen noch den aenstaende nacht met de Vlote soude vertrecken/om te sien oft wy Annabon mochten beseylen. Wy verstonden van de Swarten dat de Peerl van Coppenhaven/ daer op Roeland Crappee commandeerde/ den 20 Augusti alhier ghearriveert/ ende den 6 September vertrocken was/ ende dat den Gouden Leeu uyt Indien aldaer ghekomen was primo Julij/ende vertrocken den 6 des selvigen Maents. 's Nachts zijn wy met een Zuyde windt in Zee gesteken.

Komen aẽ Cabo Lopes.

Den 3 hadden wy de slagh-boegh teghen/ soo dat wy meer als een mijle by Noorden Cabo Lopes vervielen.

Den 4 hadden wy de slagh-boeg mede/ maer de stroom sette ons om de Noort/ soo dat wy de Caep niet beseylen konden. Wy hielden over ende weder tot naer de middagh/doen wy een groote slagboegh kregen/ daer mede wy W. ten N. aen recht nae de Caep liepen. Op den avondt is 't schip Amsterdam ontrent dry-vierendeel van een mijl W.ten Z. van de Caep wesende/op een drooghte vervallen/ veranderende subytelijck van 25 a 3 vademen sant-grondt. Wy wierpen het strackx over staegh/om van de gront te gheraken/ 't welck niet en geluckte/ende soo het Schip de Eendracht mede op de selve drooghte vast sat/ heeft de Heer Admirael een schoot laten schieten/om de andere Schepen te waerschouwen/ die terstont met haer Boots ende Chaloupen met anckers ende touwen het Schip Amsterdam te hulpe ghekomen zijn/ ende met groote moeyten om des strooms wil een Ancker achter uyt brachten/ waer mede het Schip/ het geschut verset zijnde/ vande gront ghewonden is/ ende vlot ghebracht. Terwijl men noch doende was om het Schip in

1623. October. meerder diepte te brengen/ soo is de Cabel/daer aen het Schip geanckert lagh/ door misverstant los ghemaeckt daer door het schip op een nieu weder teghen de gront gedreven is/ eñ dat met meerder perijckel als van te voren/maer door naerstigheyt vande Capiteyn is het haest geremedieert/ende het schip van de grondt ghewonden. 't schip de Eendracht hadde een Worp-ancker uytghebracht daer mede het lichtelijck vande grondt raeckte / soo dat wy geen moeyte daer mede hadden / maer de meeste schade die wy leden / was in de persoon van de Heer Admirael / die nieulijck van sijn sieckte opgestaen zijnde/door grooten yver hem in dit accident boven op 'tschip vertoonde/ alwaer de lucht hem soo bevanghen heeft/dat hy na die tijdt alle sijn kracht allengskens begoste te verliesen.

Den 5 hebben wy door contrarie windt gantsch niet konnen avanceren. De schepen Hollandia ende de David hebben yeder een ancker verloren.

Den 6 deden wy ons best om de Caep van Lopes te beseylen/ om dieswille de Heer Admirael verstaen hadde/dat aldaer/ behalvē het water/dat onbruyckelijck bevonden was/ men ghelegentheydt hadde om Putten te graven / daer in men goet Water bekomen konde.

Den 7 is de Vlote ten tweede-male aen Cabo Lopes ten ancker ghekomen/ maer de Vice-Admirael/ Orangien/ende 't Jacht konden de reede noch niet beseylen. De Capiteyns die aen landt ghesonden waren/om putten te doen graven/rapporteerden aen de Heer Admirael/ dat het water/ 't welck den 2 deses onbruyckelijck bevonden wert / soo ghewassen was/datmen bequaemheyt hadde om onse gheheele Vlote van water te voorsien/ sonder datmen putten behoefde te graven.

Den 8 is de Vice-Admirael met het Jacht op de reede gecomen.

Den 9 is het schip Orangien niet wijd van de Vlote geanckert/ de Heer Admirael gaf ordre dat de Boots nae 't Schip Orangien souden varen/om sijn lege vaten in te nemen / die sy met water wederom souden aen boort brenghen/ om dat na het selve schip gheen wachten soude wesen. Oock werdt den Raedt vergadert / alwaer besloten werdt / datmen dry en een half pondt broodt tot rantsoen aen yeder man ter weke soude uytdeylen.

Noch

Noch wert gheresolveert/ ghesien zijnde de indictien tegens Mr. Jacob Vegeer/ Opper-Barbier op 't Schip Mauritio/ van verscheyde persoonen door sijn medicamenten van cant gheholpen te hebben/ datmen de selve Mr. Jacob tot scherper examinatie soude stellen. 1623. October.

Den 10 was de windt soo scherp/ dat niet gheraden was met de schepen onder seyl te gaen.

Den 11 is met advijs vande Opper-Stierlieden by den Raedt goet gevonden/ dat het schip de Hope ende de Wint-hondt beproeven souden / oft sy met laveeren/ende behulp van 't ghetye de Caep mochten passeeren: want alsoo de scheurbuyck in onse schepen begost toe te nemen/waer door ons volck hooghnoodigh met Orangie-appelen/ ende ander verversching diende gesterckt te wesen/ aleer men met de Vlote naer de strate van Le Maire konde over-steken/ soo wenden wy alle middelen voor om boven de Caep de Lopes te gheraecken/ende het Eylandt Annabon te beseylen. Op den avondt heeft het schip de Hope een schoot gheschoten/tot een teken dat het de Caep gepasseert was. Wy sonden oock een Chaloupe buyten de hoeck/die op het ghety acht gaf.

Den 12 met den daghe is de Vlote met een Z. windt onder seyl ghegaen: de Chaloupe die op het gety acht ghegeven hadde/ rapporteerde aen de Heer Admirael dat sy geen kenteringh van stroom vernomen hadde/maer dat de stroom gestadigh om de Noord liep. Stroom gedurigh om noort Teghen de middagh liep de windt Z. W. ten Z. daer mede wy 't overleyden/ende kreghen op den avondt de Caep N. O. van ons. De Vice-Admirael ende Schout by nacht als Ghecommitteerde/ van wegen de Heer Admirael/ tot de examinatie van Mr. Jacob/ Barbier op 't schip Mauritio/hebben met vriendlijcke ende schoone woorden den selven tot vrywillige belydenisse gesocht te induceren/ maer soo hy alles obstinatelijck ontkende/ zijn sy tot de torture gekomen/ ende hebbē hem ses vande swaerste kamers aen sijn naeckte lijf doen hangen/daer van hy so weynigh werck maeckte/dat hy de Heeren stoutelijck aenseyde / dat sy met hem souden handelen so als sy 't verstonden. Hier door dachten de Heeren datter eenighe Duyvelsche konsten onder moesten schuylen/ ende belasten hem naeckt te ontkleeden / ende vonden alsdoen op sijn borst in een sacxken

1623. ken hangen een Slangen-vel/met een Slangen-tongh. De Hee-
ren hebben hem naerstigh doen bewaren/ende desen dagh de saecke
October. daer by laten berusten.

Den 13's morgens laghen alle de schepen vande Vlote ontrent
anderhalf mijl by S. Cabo Lopes gheanckert/uytghesondert het
schip Amsterdam/dat by avonture in een dwers-stroom gheraeckt
was/so dat het de plaetse/daer de andere schepen gheset hadden/niet
heeft konnen beseylen. De Vice-Admirael siende dat het schip
Amsterdam door de stilte hoe langhs hoe meer verloor/ende dat het
binnen korten tijd uyt het gesicht soude raken/heeft sijn ancker ge-
wonden / ende is voor de wind met de andere schepen nae de Heer
Admirael toe-geloopen/ so dat wy ten derde male op de Reede van
de Capo Lopes ten ancker gekomen zijn.

Den 14 hebben wy door contrarie wind niet konnen onder seyl
gaen.

Den 15 is in den Raed goet gevonden/ dat men soude onder seyl
gaen soo haest de wind dienen wilde/ om West/ ofte Zuydelijcker
als West aen te gaen.

Den 16 was de windt Z. W. daerom wy bleven legghen. De
Vice-Admirael ende Schout by nacht zijn desen dagh weder be-
sigh geweest/ om de examinatie met Mr. Jacob barbier op 't schip
Mauritio te eyndigen: als dese boven op de Compange ghevan-
gen sittende/by den Provoost ontsloten wert/die hem beneden sou-
de brengen / is hy met beyde de armen gesloten van de Compange
in zee ghesprongen/ van meeninge om hem selven te verdrincken/
maer een Trompetter van 't selve schip is hem datelijck nae ghe-
sprongen/ die terstont sijn best dede om de voorsz Mr. Jacob met
ghewelt boven water te houden/ dan ten soude niet gheholpen heb-
ben/want Mr. Jacob niet doende als water in swelgen/ socht den
trompetter te belemmeren/ om met hem te gelijc te gronde te gaen/
ten waer noch een ander toegesprongen hadde/die doen beyde hem
soo langhe boven water hielden/tot dat de chaloupe haer is komen
halen: tot sijn selven ghekomen zijnde / heeft hy buyten pijne vry-
willighlijck bekent / dat hy Mr. Jacob Vegeer/gheboren te Leu-
ven/van spaensche Ouders/ende Licentiaet in de Medecijne/seven
persoonen deser Vlote met wille ende voor-bedachte raed/door oor-
sake

ike dat sy in haer sieckte hem wat te lastigh vielen/ende hy in kor- 1623.
en tijd daer van begeerde ontslaghen te wesen/van 't leven berooft
eeft/ende dat hy soo haest hy eenige treffelijcke cure soude betoont October.
ebben / aen de Heer Admirael de Tafel van de Cajuyt soude ver-
ocht hebben/ende soo verre het selve hem afgeslagen wierdt/ dat hy
lle middel soude aengheleydt hebben/om de Heer Admirael/ Vice-
Admirael/ ende de andere voornaemste Officieren / die hem hier in
ouden tegen geweest zijn/te vergeven. Hy verklaerde oock/dat hy
l voor langhe van sin was geweest met de Duyvel in compact te
reden/maer dat de Duyvel hem noyt heeft willen verschijnen/wat
noepte hy daer oock toe ghedaen heeft/ ende dat hy noch een-mael/
gedurende sijn gevanckenisse/ ghepooght heeft hem selven het leven
e benemen/ ende dat door een kussen op sijn mondt te legghen/om
hem selven te smooren/maer dat het hem misluckt was. Hy werde
noch ghesuspecteert van andere sware feyten/ maer de Heeren von-
den goet om sijn groote swackheydt/ dat men het met dese sijn vry-
willighe bekentenisse soude laten berusten.

Den 17 is by den Raet / die overmidts de sware sieckte van de
Heer Admirael op 't schip Delf vergadert was / sententie ghepro-
nonceert tegens Mr. Jacob Vegeer.

Den 18 zijn wy met een Zuyden windt onder seyl ghegaen. Scheyde
Desen morghen is de voorsz. Mr. Jacob met een byle op 't schip van Cabo
Mauritius onthalst. 's Nachts hadden wy een doorgaende koel- Lopes.
e uyt den Zuyden.

Den 20 's morgens hadden wy 't Eylandt S. Thome in 't ge-
sicht. Om datter om dese tijdt weynich apparentie was / om het
Eylant Annabon te beseylen/ende groote vrese was/ dat de scheur-
buyck/die in alle schepen ontsteken was / lichtelijck de over-handt
soude nemen/ so werd by de Heer Admirael goed gevonden/ dat het
Jacht / ende twee Chaloupen aen Ilsla de Rolles soude varen/een
Eylandeken legghende aen de Z. W. hoeck van S. Thome/om
nae een goede reede voor de schepen uyt te sien / en te vernemen/ of
daer so-danige quantiteyt Orangie-Appelen te bekomen was/als
wy tot verversching e vande Vlote van noode hadden.

Den 21 hadden wy de slagh-boegen tegen / so datter met seylen
niet geavanceert werd.

Den

1623.

October.

'tJacht met 2 chaloupen lopen aē Isla de Rolles.

Den 22 is de Vice-Admirael met het Jacht/ ende twee Chalou-pen na Isla de Rolles gegaen/loopende tusschen Isla de Rolles en-de S. Thoma door/ om nae een goede reede voor de schepen uyt te sien. De schepen laghen ondertusschen op de lye/ wachtende na het bestemde teken/dat een van de Chaloupen met een vlagge soude af komen/om haer op de Reede te leyden/ maer en vernamet niet voor op den avond/doen men het Jacht ende de twee Chaloupen achter Isla de Rolles sagh uytkomen/hebbende Isla de Rolles achter om gepasseert/die de schepen doen inwachten.

Den 23 heeft de Heer Admirael uyt de Vice-Admirael verstaen/ 'tgeen hem op gisteren wedervaren is/dat sy aen Isla de Rolles ge-weest hadden/maer seer weynich Appelen bevonden / door dien het te laet in 't jaer was/dat sy onder Isla de Rolles 7/6/5/4 en een half vadem water bevonden hadden/ maer klippighe grond ende quaed om te anckeren/ waerom voor de Vlote ongheraden dacht te wesen aldaer te setten/ door diender gantsch gheen ververschinghe te beko-men was. De Heer Admirael de sake verstaen hebbende (de wind contrarie zijnde om Annabon aen te doen)heeft de Predikant belast een predikatie voor 't volck te doen/ende haer te vermanen/om God den Heer de saecke te bevelen/ende hem te bidden dat hy haer in ghe-sontheyt wilde bewaren / ende een goet succes op de voyagie verlee-nen/alsoo alle mogelijcke naerstigheyd om eenige verversch-plaets aen te doen/by de Overheydt ghebruyckt was. Van daegh hebben wy ons kours om de West ghestelt/ om in de Zuyd-Ooste winden te geraken.

Den 25 's nachts hebben wy wederom ghewent om niet op S. Thome te vervallen. 's Avonds lagh Isla de Rolles O. Z. O. van ons vier mylen.

Den 26 ende 27 deden wy ons devoor/om de Zuydt te krijghen.

Den 28 avanceerden wy al om de Zuydt/ alsoo ons de slagh-boe-gen vorderlijck waren.

Den 29 naer de middagh sagen wy 't Eylant Annabon W. ten Z. thien mijlen van ons. Het is grootelijckx te verwonderen/ dat doen wy alle middelen aenwenden om Annabon te beseylen / wy gantschelijck niet konden effectueren / ende dat wy/ doen alle hop om het selve te krijghen/verlooren was/ teghen wil ende danck in 't

gesicht

gesichte van 't selve Eyland geraeckt zijn, waeromme by den Raet 1623.
geresolveert werd/ datmen soude de kours na het selve eylant stellen October.
om aldaer 3 of 4 daghen te blyven legghen/ om de Vlote van water/
ende Orangie-Appelen te voorsien / alsoo men ooghen-schijnlijck
merckte / dat Godt de Heere ons daer ter plaetse als metter handt
wilde leyden / om de Vlote van het aenstaende perijckel / het welck
haer door de scheur-buyck over 't hooft hingh/ te bevryden / ende te
verlossen.

Den 30 's nachts zijn de meeste schepen op de Reede van Anna- Komen aen Annabon.
bon gearriveert.

Den 31 met den daghe is Cornelis Jacobsz ende de Fiscael door
last van de Heer Admirael aen land ghegaen/ die met een vree-vaen
ontfangen werden/ende accordeerden met de Gouverneur genaemt
Antonio Nunes de Matos/ dat men met de inwoonders in vrient-
schap soude mogen handelen/ende so veel water/ende appelen halen
als wy selver begeerden/ ende dat wy ooc soldaten tot onser defensie
aen de water-plaetse mochten brengen/ sonder dat sy eenige overlast
ofte schade aen de inwoonders souden doen. Ondertusschen zijn
alle de ander schepen op de Reede ghekomen/ ende heeft doe de Heer
Admirael ('t rapport van landt verstaen zijnde) gheordineert / dat
de Schout by nacht met 100 Soldaten/ ende alle de Boodts aen de
water-plaetse soude gaen/ om aldaer volkomen ordre te stellen/ dat
de Boots het water sonder perijckel mochten in nemen. De Vice-
Admirael was ondertusschen aen land by den Gouverneur gegaen/
doch sonder Soldaten/ om dat de Gouverneur sulcx in gheenderley
wijse en wilde consenteren / ende stelde aldaer ordre om met de in-
woonders te handelen/ 't welck desen dagh niet wel heeft konnen ge-
schieden / om dat de inwoonders met haer vee Boschwaert in ghe-
vlucht waren. De Chaloupen quamen op den avondt wederom/
brengende water/ende menichte van Appelen.

Den 1 November zijn wy aen landt voor zout ontrent 40 Verc- Novemb
kens/ende eenige Hoenderen geruylt.

Den 2 eñ 3 hebbẽ wy noch doende geweest om water eñ Appelẽ
te halẽ/eñ met de inwoonders te ruylen. De Vice-Admirael is van
dage met meer andere Officierẽ aen lant geweest/ vereerende aen de
Gouverneur een present waerdig ontrent 300 gulden/ waer mede de

1623. Novemb.

Gouverneur seer qualijck ghecontenteert was / ende om dat ons volck de swarten aen de water-plaets eenige overlast gedaen hadden met de hoenderen/ende andersins te rooven/ soo scheelde het seer weynigh/oft hy soude de Vice-Admirael ende de andere Officieren al t'saem aen lant vast gehouden hebben/ dan also sy op sijn woort haer vertrout hadden /was hy te vreden dat sy souden vertrecken/ haer waerschouwende dat sy voortaen haer vyandt soo lichtelijck niet souden vertrouwen / naer dien hy middel hadde haer in't gheberghte ghevanckelijck te houden / alwaer't dat de Vlote noch eens soo veel macht hadde/ en so zijn sy noch met vriendtschap van den anderen ghescheyden. Het is groot wonder dat de Vice-Admirael en Cornelis Jacobsz met meer ander Officierē sich so slechtelick aen lant begeven hebben/alwaer sy niet besonders te verrichten hadden/ betrouwende op het woort van de Portugese Gouverneur / die nochtans om de insolentie van ons volck aen de waterplaets (die met ooghluyckinge van onse Officiers aldaer getolereert werdt) oorsaeck ghenoegh hadde om haer al t' samen vast te houden/ ende het playsier van aen landt te gaen/ dier te verkopen : dan den Gouverneur is te prysen / dat hy sijn woordt ende belofte soo trouwelijck ghehouden heeft. Aen dit Eylant zijn twee van ons volck overgeloopen/de een was een Spangiaert/ende de ander een Grieck / die beyde uyt Turckse zee-roovers inde Spaensche zee op onse schepen waren over-gekomen.

Gaen t'zeyl van Annabon

Den 4 zijn wy met een Z. ten W. wint van Annabon t'seyl gegaen. Annabon is een Eyland /leggende op de hooghte van 1 en een derdendeel graed/by Z. den Equinoctiael/(te wetē het Noort eynde/ alwaer de reede ende het dorp is) groot ontrent 6 mijlen in't ronde : het is heel hoogh landt/ ende bewoont van swarten/die ontrent 150 in 't ghetal zijn/ behalven vrouwen ende kinderen/die het getal vande mannen verre excederen. De inwoonders zijn onder subjectie der Portugesen/ ende hoe wel daer ordinaris niet meer als 2 oft 3 Portugesen op het Eyland zijn/diese gouverneren/ soo houden sy nochtans de selve in sulcke onderdanigheydt / dat het te verwonderen is/ ende so daer yemand is die misdoet/die wordt strackx naer het Eylandt S. Thome versonden/ 'twelck de meeste straffe is die sy de swarten aendoen/ ende daer sy oock meest voor vreesen.

He-

Het Eylandt is seer overvloedigh ende vruchtbaer van Fruyten/ als Bananas/Ananassas/ Coquos/ Tamarindas/ Suycker-riet ende Patatas/maer het principaelste/ende 't geene de schepen/ daer komende/meest van doen hebben om te ververschen/ zijn Orangie-Appelen / die aldaer in soo grooter abondantie vallen/ dat wy inde 4 dagen tijds/ die wy hier lagen/over de 200000 Appelen aen boort gekregen hebben/sonder die gene die aen landt van 't volck gegeten ende vernielt zijn/ende noch waren/ nae 't segghen van de Gouverneur/de meeste Appelen by verscheyden schepen gehaelt: de Appelen zijn goedt van smaeck / niet heel suyr noch heel soet / ende zijn groot/vol van sap/jae daer zijnder die dry vierendeel pont weghen/ ende een mutsken sap in hebben : daer zijn oock soete Appelen/ dan niet soo veel/die van de inwoonders in waerden gehouden worden: men vindse 'tgheheele jaer door/ maer zijn in de eene tijdt bequamer om te dueren als de ander/want sy te dese tijt volle rijp waren/ende ons met groote hoopen af-bedorven. Limoenen vintmer oock/ maer weynich: daer is oock Vee/als Ossen/Koeyen/Bocken/ende menichte van Verckens/die de swarten voor zout aen ons verruylden. Oock is aen de Z. O. zyde van het Eylandt een schoone water-plaets/ daer het water in een valeye uyt het gebergte komt loopen/ die met veel appel-boomen ende fruyt-boomen verciert is: alhier wort het water ghehaelt niet sonder groote moeyte/ om te barninghe / ende de swarten hebben oock een borstweeringhe van steen op den ander ghelepd/ waer mede sy het landen ten deele konnen beletten. De reede is aende Noort-Oost-zyde van 't Eyland/ alwaer men het sedt op 7/ 10/ 13/ 16/ etc. vademen schoone zandtgront/dicht onder 'tland/recht over een Dorp/ daer die van 't land een steene borst-weeringe hebben/ daer uyt sy eenighe defensie konnen doen/ als men teghen haer danck wil landen/maer alsser groot gewelt komt/ verlaten sy haer huysen die van hout ende stroo-ghemaeckt zijn/ende begeven hen in 't gheberghte/daer sy eenige trencheen hebben : sy zijn wel voorsien van musquetten ende ander geweer / ende daer zijnder oock eenige die daer wel mede konnen omgaen : oock waster Catoen op het Eylant/ het meeste datter valt/ 'twelck de swarten plocken/ende schoon gemaeckt zijnde/nae Portugal senden/ daer zijn oock eenige Chivet-katten/die in 't wild in't

1623.
Novemb.

1623. gheberghte loopen / waer van sy de Chiver vergaderen/dan heeft
Novemb. niet veel te beduyden. Het volck gaet heel armelijck ghekleedt / de vrouwen gaen met het hooft / ende boven-lijf gantsch naeckt /ende beneden de Borsten tot op de knyen hebben sy een doeck / die sy om haer lijf winden. Alle Neerlandsche schepen / die dit Eyland Annabon om te ververschen aendoen / moeten seer voorsichtelijck met dit volck handelen / ende op sulcke conditie met haer tracteren/dat sy haer eygen volck in geen perijckel stellen / oft op der swarten beloften behoeven te vertrouwen: sy moeten oock op haer defensie zijn / oft het gheschiede dat de Swarten boven haere beloften yet attenteerden: want verscheyde schepen / om dat sy op der swarten beloften te seer staen bleven/ groote ongelucken over-gekomen zijn.

Den 5/6/7 ende 8 was de wind Zuydelijc/de kours om de West.

Den 9 en 10 Oostelijck de wind / en seylden al om de West.

Den 11 ende 12 kreghen wy de generale Oostelijcke wint. Wy waren doen ontrent 90 mylen by Westen Annabon / op de hooghte van drie graden.

Den 20 's avonds is het schip Amsterdam een ongheluck overgekomen: de jongers speelden en stommelden met den ander/ ende zijn soo al stommelende teghen Scheeps-boort aengheloopen/ ende drie te gelijck/de een den ander vast houdende / over-wichtigh gheraeckt/ ende buyten boort ghevallen. Wy setten de Chaloupe uyt/ die een van haer berghde : de ander twee zijn verdroncken.

Den 22 voor den daghe is de Barque 't Schip Mauritius recht voor de boegh geraeckt/ soo dat de boegh-spriet van Mauritio tusschen de Besaen-masten vande Barque inquamen. Mauritius raeckte sijn gallioen schadeloos / ende sijn voor-seylen werden ghescheurt / en de Barque raeckte een van sijn besaens-masten quijt/ ende soo het dagh wert / hebben de Boots ende Chaloupen van de Schepen haer van malkander geboucheert.

Den 25 op de middagh de hooghte 16 en een vierendeel graden/ ende verleyden doen onse Compassen op thien graden Noort-oosteringhe.

Den 29 hadden de hooghte 19 en een half graet/ ende lengte van de Eylanden van Marten Vaes. Den Raed by de Heer Admirael beroepen zijnde/ werdt goet ghevonden datmen de kours tot aen de

Tropi=

Tropicum Capricorni W. Z. W. soude aenstellen. Wy bevonden desen avondt 13 graden Noor-oosteringe. Novemb.

Den 2 December hadden de hooghte 20 en twee derdendeel graden. Om dat de besteken der Stier-lieden ofte tusschen de Eylanden van Marten Vaes door, ofte nae by liepen, en wy met een W. Z. W. gangh de Eylanden niet in 't ghesicht kregen, staet vast te presumeren dat wy met de Vlote by Westen de selve Eylanden gepasseert zijn. Decemb.

Den 3 kregen wy een schip in 't gesicht, dat wy lange te vergeefs na jaeghden.

Den 12, 13, 14, 15, 16 ende 17 hadden vele stilten op de hooghte van ontrent de 30 graden, soo dat wy weynigh vertierden.

Den 18 op de hooghte van 31 en een half graden, het landt ontrent 120 mijlen West van ons zijnde, werdt besloten, dat men Z. W. soude aengaen, ende de compassen verlegghen op 18 graden Noort-oosteringhe. Van daegh, in 't oversien van de besteken der Stier-lieden, bevondmen dat eenighe 60, eenige 100, 110, 130, 150, 160 ende 180 mijlen het landt West van haer hadden: De oorsaeck van dese seer groote differentie is, om dat wy sint ons vertreck van Annabon meest W. ten Z W. Z. ende Z. W. ten Z. ghezeylt hadden, ende dat eenighe Stier-lieden haer cours vast stellende, de selve tot haer bekomen hooghte verlenghen, sonder regart te nemen op haer gezeylde mijlen, waer uyt volget, dat met so een flaeuwe cours een kleyne differentie van hoogte groot verschil van mijlen causeert, maer die alsdan haer hooghte en ghezeylde mijlen vast stellen, zijn dese faute niet onderworpen. Op den avondt op de selve hooghte bevonden de Noort-oosteringe van 19 graden.

Den 19, 20, 21, ende 22 was de windt uyt de Noordelijcker handt.

Den 23 veranderde de windt, ende kreghen harde koelte, met donder ende blixem.

Den 24 dreven wy in calmte.

Den 25 's nachts de windt uyt den Noorden, dan hy draeyde om de west, tot dat hy W. Z. ende Z. Z. W. was. 's Avonts dreven in calmte, ende bevonden aen des Sons ondergangh 21 graden Noort-oosteringhe.

1623. Den 26 's morgens de windt Noordelijck / maer hy draeyde om

Decemb. als op giſteren/ſoo dat wy in de windt kregen.

Den 27 was de windt wederom Noordelijck / maer hy draeyde om/als de voorleden dagen.

Den 28 de wint Z. Z. W. ende Z. W. de cours om de Z.

Den 29 dreven wy den gantſchen dagh in calmte / ende hadden op de middagh de hooghte van 38 graden. In de voor-nacht kre-gen de windt uyt den Noorden/die teghen den dagh Weſt liep met ſtorm.

Den 30 's avonts liep de windt Zuyden / waer mede wy 't wen-den/maer ſoo wy geen vyeren van de ander Schepen konden ſien/ meenden wy dat de ander ſchepen om de Ooſt bleven houden/ ende het wenden niet gheſien hadden / daerom wy 't weder om de Ooſt leyden.

Den 31 miſten wy 3 Schepen/Orangien/de Hope/ende de Grif-

1624. fioen/die wy achten om de Weſt van ons te weſen.

Ianuarius Den 1 Ianuarius heeft de Heer Admirael aen yeder back een een kanne Spaenſche Wijn tot een Nieuwe-Iaer laten geven.

Den 2 een ſtorm uyt den Z. W.

Den 3 de windt W. Z. W. ende kreghen op de middagh de hooghte 42 en een vierendeel graden.

Den 4 bevonden wy 22 graden Noort-ooſteringhe/ende hadden de windt uyt den W. in de voor-nacht een vliegende ſtorm uyt den N. en te middernacht uyt den W. N. W.

Den 5 was de windt voor de middagh N. W. ende na de mid-dagh Z. W de ſtorm continuerende. Wy ſaghen daeghlijcks vee qualen ende ſteen-kroos drijven/ daer door wy vermoeden/als oo uyt de menighte van 't Ghevoghelte/ dat wy niet wijdt van Land waren.

Den 6 's middaeghs bevonden de hooghte van 44 graden en 4 minuten/ende waren doen Ooſtelicker als de Caep S. Iorge 20 graden. Deſe Caep leydt op de Cuſte van Braſil op de hoogte va ontrent 47 graden. Alhier ſagen wy groote menighte van Meeu wen / en veel ſteen-kroos drijven / waer uyt wy concludeerden da Terra Auſtralis niet wijt van ons was / hoe wel wy het ſelve ni ſien konden.

De

Den 7 ende 8 was de windt Zuydelijck/ de cours om de West. 1624.

Den 9 heeftmen om de koude aen yeder Man een pimpelken Brandewijn beginnen uyt te deelen/ende hadden op de middach de hooghte 44 en een derdedeel graden. Ianuarius

Den 10/11/12/13/14/15 ende 16 was de wint meest zuydelijck/ somwijlen wat van den Oosten / somwijlen wat van den Westen.

Den 17 op de middagh de hooghte van 45 graden / de wint uyt de Noordelijcker handt.

Den 18 bevonden de afwijckinge 15 graden Noort-oosteringe/ en wierpen grondt op 70 vademen/wasige grondt met swart zant vermenght/sonder dat wy het landt sien konden: het luchtjen was uyt de Noordelijcker handt.

Den 19 's avonts in de schemeringe saghen wy dat de zee haer tot verscheyde steden root verthoonde/als of sy met bloet gheverft waer.

Den 20 bevonden wy/dat wy de roodicheyt/die op gister avont in zee ghesien was / niet anders was als een oneynlijcke menighte kleyne roode Kreeftkens/soo dat de zee door de veelheyt root scheen te wesen: de wint was N. O.

Den 21 een storm uyt den Z. W. de cours om de Oost/ ende tegen de nacht uyt den Z: Waer mede wy 't overleyden.

Den 22 ende 23 was de windt Noordelijck.

Den 24 ende 25 variable wint.

Den 26 op de middagh de hoochte 51 graden ende 10 minuten. Tegen den avondt de wint seer sterck uyt den Z. W. met sulcken koude/dat een/die om sijn dieverye vast sat / beyde sijn beenen verbroren.

Den 27 continueerde het tempeest tot op den avondt / doen de windt bestont af te nemen.

Den 28 misten wy de Barque / die wy sint niet weder ghesien hebben: daer waren op 18 mannen/daer onder 3 Portugesen/ende was van victualie sober versien. 's Avonts kregen wy het koeltje uyt de Noordelijcker handt. Wy verstonden naemaels dat dese Barque/te vergeefs gesocht hebbende om weder by de Schepen te komen/zijn cours na Hollandt gestelt hadde: dan gebreck hebbende van water/was eerst nae Rio de Plata gheseylt/en de Revier soo

1624. hoogh op-gheloopen / dat ſy het verſch water ſchepten / van dae
waren ſy met groote miſerie tot onder Engelant geraeckt/ alwae
Januarius ſy van een Duyn-kercker teghen ſtrant aen ghejaeght werden / e
zijn ſoo noch eyndlijck behouden over-gekomen.

Den 29 de hooghte 52 graden : na de middagh een luſtige koel-
te uyt den Z. Z. O.

Den 30 hadden de hooghte 52 graden en een half / ende wierpen
gront op 55 vademen: wy dreven deſen dagh meeſt in kalmte.

Den 31 hadden wy de windt uyt den O. N. O. die teghen de
nacht wacker begoſt op te koelen.

February. Den 1 Februarius met den daghe ſaghen wy 't lant Z. Z. W.
van ons legghen ontrent 5 mylen: het was de Caep de Pennas/
Siet Terra del Fuego. hem vertoonende met hooghe berghen boven met ſneeu bedeckt:
Wy wierpen gront op 52 vademen/ ende ſtelden ons cours met de
N. O. windt/ Z. O. ende Z. O. ten Z. aen. Om uyt onſe sey-
lagie te willen beſluyten oft de Straet van Le Maire ten aenſie
van het Eylant Annabon wel inde Caerte geleyt is / dat is onmo-
gelijck/om dat veele Stier-lieden ſulcks voor een ghebruyck heb-
ben/dat ſo wanneer ſy met haer beſteck aen lant komen/ ende gee
tekenen van lant ſien/ dat ſy alſdan naeu de helft van haer geſeyld
myle in de Caert voort ſtellen/ ende ter contrarie haer gheſeyld
mylen wel dobbel in de Caerte ſtellen/ als ſy verre van lant zijn/ e
het landt nae by vermoeden: Want op de hooghte van 31 en ee
half graden verſcheelden de beſtecken der Stier-lieden ſeer veel/ ge-
lijck alſdoen gheannoteert hebbe/ ende alhier quamen ſy meeſt we-
der over een / hoe wel ondertuſſchen noch wel 400 myle ſonde
landt te ſien / geſeylt waren. Dan goede Stier-lieden betrouwe
op haer konſt en ervarentheydt/ wetende dat de Caerte ſoo wel al
haer beſteck kan faute onderworpen zijn.

Om dat onſe inſtructie niet toe liet/ dat wy Noordelicker al
Rio de Plata de kuſt van Braſil ſouden aendoen / ſoo hebben wy
de hooghte van Rio de Plata bekomen hebbende/ alle vlijt aenge-
went om de kuſt van Braſil aen boort te krygen / maer wy zij
door de Z. W winden ſo verre om de Ooſt geraeckt/ als verhael
is. Daerom / die hier nae de Strate van Le Maire ſal willen be-
ſeylen / die ſal ſijn beſt doen om hoe eerder / hoe liever de Cuſt va
Braſi

Braſil in 't geſicht te loopen/ ende langhs de ſelve ſijn cours ſtellen/ 1624.
daer hy buyten twijffel beter winden ontmoeten ſal. Februarij

Den 2 met den daghe vervielen wy voor de mont van de Straet Le Maire/ die in een dijs lach/ ſo dat wy geen doorgangh ſien konden/ ofte vermoed ſouden hebben/ maer de Stier-man van de Eendracht/ Valentijn Janſz/ die Anno 1619 in Januario met de Spaenſche Caravellen alhier geweeſt was/ kende de Staet uyt de bergen/ die aen de West-zyde van de mondt legghen/ ende hiel dragende met het Schip de Eendracht/ om de Straet in te ſeylen. De mondt van de Straet is ſeer kennelijck/ door dien het Ooſt-landt vande Straet/ Staten-land genaemt/ hoogh/ heuveligh/ ende hackeligh is/ ende op het West-land/ Mauritius-landt ghenoemt/ vertoonen haer ettelijcke ronde heuvelen/ dicht aen de ſtrand ghelegen. Aen de ingangh van de Straet komende/ ſagen wy 2 ſchepen in de Baey leggen/ (naemaels Verſchoors Baey genoemt) die terſtont ſeyl maeckten om by ons te komen/ ende ſo de wind ſeer Ooſtelijck liep/ ende de ſtroom ons gheweldigh inne-waert aen ſette naer het West-landt toe/ was de Heer Admirael ſeer twijffelachtigh/ oft hy met de Vlote in Valentijns Baeye/ in de Strate Le Maire/ ſoude ten ancker komen/ door dien het een lager wal was/ ofte niet/ maer ſo wy na de Baeye (die/ van by Noorden af te rekenen/ tuſſchen de tweede ende derde hoeck aen de West-zyde van de Straet leyd) toehielden/ om de gelegentheyd te beſichtigen/ ende wy een ſchip daer in ſagen geanckert leggen/ heeft de Heer Admirael na de Baeye laten toe houden/ ende ſo wy nu al gereed waren om het ancker buyten de Baeye te laten vallen/ ſagen wy een Chaloupe uyt de Baeye nae ons toe komen roepen/ ons wenckende ende toe-roepende/ dat wy daer niet ſouden ſetten/ waerom wy ſtracx wenden/ ſeylende met groot geluck boven de Zuyd-punt vande Baey/ daer wy noch 15 vademen rutſighe gront wierpen. Van hier zijn wy midden in de Straet gheloopen/ daer wy met den anderen wachten nae de twee Schepen/ die wy buyten de Straet ghesien hadden/ die teghen de middagh by ons quamen/ ende waren de ſchepen Orangien ende de Hope/ ſoo datter niemant ghemiſt wert als de Griffoen/ die in de voorſz Valentijns Baey gheſet lagh/ ende de Barque/ ende om dat wy dachten dat de Griffoen met deſe windt niet konde onder ſeyl

Februar.

Passeren de Strate Le Mayr. &c.

gaen/ hebben wy onse reyse vervordert / ende zijn de Straet gepasseert. Het was de voormiddagh soo dysigh ende mottigh/ dat wy/ in't midden van de Straet wesende / aen geen van beyde de zijden het lant konden bekennen/daerom wy oock weynigh vande ghelegentheyt vande Straet weten te schrijven. Op de middagh/ doen de Zuyd-hoeck van het Oost-lant van de Straet O. van ons was/ kregen wy de hooghte van 55 graden ende 20 minuten. De N. O. wint continueerde tot middernacht/ doen hy W. Z. W. liep. Vele sullen grootelijcks verwondert zijn dat wy in onse seylage van Hollant nae de Strate van Le Maire 9 maenden van doen hebben gehadt/ende daeromme achten soodanige vaert by na onbruyckelijck te zijn/maer men sal recht contrarie bevinden (soo men alles wel insiet) dat dese vaert seer facil en licht is / als sy op bequame tijdt aengevangen wordt. Want de Spaensche Caravellen die dese Straet in't Jaer 1620 beseylden/ scheyden eerst van Lisbona inde maendt van October/en niet tegenstaende haer lange verlet in Rio Janero arriveerden aldaer in Februario: maer de oorsaeck dat wy so lange en moeyelijcke reyse hebben ghehadt / is gheweest dat wy te vroegh uyt Hollandt gheseylt waren / en op een onbequame tijdt om den Equinoctiael te passeren. Soo dat die gene die namaels daer mochten na toe gaen/ moeten letten en acht geven / dat sy niet voor 't leste van Octobre ofte Novembre de Linie passeeren / ende soo sullen sy met hulpe vande Noordlijcke winden/die alsdan tusschen de Tropicos regneren/een korte en spoedige reyse doen.

Den 3 was de windt N. W: op de middagh de hooghte 56 graden: op de na-middagh calm-stil/als wanneer J. W. Verschoor/ Schout by nacht /den Heer Admirael gherapporteert heeft 't gheen hem met de Schepen Orangien / de Hope ende Griffoen/ sint den laetsten December gherescontreert was: dat sy op de hooghte van 54 graden het landt aenghedaen hadden / ende den 30 Januarij de Strate in-seylden/maer dat sy door de geweldige stroom / die haer tegen quam/belet werden de Strate te passeeren/dat sy den volgenden nacht by gehouden/ende den lesten Januarij de Baeyen aen de West-zijde vande Strate besocht / maer gheen bequame Anckergront gevonden hadden: dat sy daegs daer aen 't schip de Griffoen met de Chaloupe van 't schip Orangien naer Valentijns Baey gesonden

sonden hadden/daer wy het op gisteren hadden sien gheset legghen/ 1624.
om te vernemen oft de Vlote daer oock geweest ware/ende de ander Februar.
schepen daer van te verwittighen/ die mede in de selve Baey meenden te setten / by aldien daer goede ancker-gront was / ende dat sy ondertusschen met de twee Schepen/Orangien ende de Hope/buyten de Straet in Verschoors Baey waren ten ancker ghekomen/ daer sy eens met de Chaloup aen landt gheweest waren/ om te sien wat gelegentheyt daer was. Sy warẽ in een rivierken/'t welck sy ontrent de schepen saghen / ingheroept/daer sy een seer goede reede voor kleyne Schepen vonden / die aldaer voor alle winden beschut konden leggen/maer groote schepen en souden haer om de ondiepte aldaer niet konnen berghen. Sy hadden met de inwoonders ghehandelt/ende eenige Robbe-vellen geruylt/maer hadden gheen ververschinge of beesten konnen bekomen. Alhier leggende/ vinghen sy met hoecken so veel Visch/van gedaente ende smaeck als Schelvis/ als sy selver begeerden. Maer alsoo sy inde selve Baey voor een Oostelijcke windt niet wel beschut lagen/ ende de Zee grof aen schoot/hadden sy haer ghespoet/ om van daer te gheraken/al eer sy ons in 't gesicht hadden ghekregen. Het was den gantschen nacht calm-stil.

Den 4 een moy koeltjen uyt de Z. Z. O. ende Zuyt Oost.

Den 5 was de windt W. Z. W. met groote kaken/ haghel ende regen.

Den 6 met den dage sagen wy de Caep de Hoorn N. N. W. drie mijlen van ons/ende om dat wy een stijve W. Z. W. windt hadden/daer mede wy niet boven 't lant konden seylen/hebben wy 't om de Z. gewent. Siet Caep de Hoorn.

Den 7 's morghens liep de wint N. N. W. ende na de middagh N. N. O. ende N. O. de koelte al even sterck continuerende. Op de na-middagh wierp het de Vice-Admirael op de ly / ende hieuw sijn Gallioen af buyten de woelingh / gelijck 't Schip Amsterdam/ ende meer anderen al van te voren ghedaen hadden. In de nacht kregen wy soo subyten storm uyt den Westen / dat eenige Schepen haer mars-seyls verloren.

Den 8 hadden noch al harde storm uyt den Westen : op de middagh de hooghte 57 en een derdendeel graden. Wy waren seer ver-

1624. wondert over dese hooghte / overmidts wy op gisteren meerder
Februar. hooghte behoorden gehadt te hebben / ende wy ondertusschen noch ontrent 12 mijlen om de Zuydt gheseylt waren / waeromme presumeerden dat alhier harde stroom moste gaen / maer oft hy om de Oost ofte West gingh / konden wy niet weten.

Den 9 continueerde de storm uyt den W. N. W.

Den 10 op de middagh de hooghte 58 graden en een half / ende waren met den storm uyt den W. N. W. met schoover-seyl Z. ten O. gheseylt.

Den 11 de hooghde als op gister / en hadden een hert vaerweer uyt den N. W.

Den 12 hadden wy noch harde koelte uyt de Westelijcker hant. Op dese tijdt regneerde de honger seer in de Vlote / om dat het rantsoen van broodt en toe-spijse niet verhooght en wert / ende de koude die onghelijck grooter was als voor desen / was oorsaeck dat de Maets seer qualijck met haer toe-gheleyde rantsoen haer konden behelpen / ende alsoo onse lange reyse die wy noch voor handen hadden / ons rade tot menageren / soo konde men met strafheyt van Justitie de moetwilligheyt van eenige / die anderen haer broot en rantsoen ontstalen / te desen tijde naeulijck in toom houden.

Den 13 was de windt meest N. W. wy kregen des nachts veel sneeu ende hagel-buyen.

Den 14 bevonden wy aen des Sons op-gang 25 graden Noortoosteringhe / anderen hadden maer 23 ende eenige maer 21 graden / soo dat de af-wijckinge / hoe-wel de Compassen wat verscheelden / extraordinaer groot bleef / waer van wy ons niet ghenoegh konden verwonderen. Wy kregen op de middagh de hooght 56 en een derdendeel graden. Naer de middagh dacht de Heer Admirael den Raet te ontbieden om der Stier-lieden advijs over de Stroom te verstaen / maer soo haest de witte vlagge waeyde / sagen wy de Caep de Hoorn W. N. W. seven mijlen van ons / waer uyt volghde dat ons de stroom geweldigh om de Oost geset hadde / hoe-wel dit verbuyten onse gissinghe was / want wy vastelijck gheloofden dat de stroom volghens het schrijven van Le Maire om de West gingh / waerom de meeste besteecken der Stier-lieden verre by Westen de Caep Hoorn waren.

Naer

Naer de middagh is de Vice-admirael by de Heer Admirael gekomen/proponerende oft niet geraden was / nadien wy in 12 dagen tijts meer verachtert als geavanceert hadden/ datmen ontrent de Caep de Hoorn eenige Baeye ofte Voerde opsochte/daer de Vlote haer op een nieu van water mochten voorsorgen / waer op by de Heer Admirael/ende Vice-Admirael besloten wert/dat hy soo verre de wint teghen morghen goet wert/ dat men het soude laten voortstaen/om dat in onbekende Baeyen met soo sware Schepen op te soecken vele swarigheyt ghelegen was/ doch by soo verre de windt teghen morghen niet veranderde/ maer staen bleef/dat men alsdan soude toe sien/ om inde eene / ofte andere Baey water ende Ballast te bekomen. Tegen den avont kregen wy de wint uyt den N.O. ende N.N.O. dan hy veranderde 's nachts/ ende liep N.W. ende N.N.W.

1624. Februar.

Den 15 's morgens met den dage hadden wy de Caep de Hoorn 2 mijlen W.N.W. van ons. Ons gesinne was/ dat wy met soo een doorgaende koelte de Caep te middernacht souden hebben gepasseert / maer de stroom liep soo sterck om de Oost / dat wy hem even doodt seylden/ en het middagh was/ al eer wy de Caep Noorden van ons kreghen. In 't voorby seylen saghen wy tusschen de Caep de Hoorn eñ de naeste Caep by Westen een groot Inwijck/ die hem so wijd te landewaert op-strechte als men beoogen conde/ daer wy verhoopten datmen eenighe goede Baeyen soude vinden/ ende om dat na de middagh de wint W. liep/ daer mede wy om de Z. loopende/ voorseker beneden de Caep souden drijven / soo heeft de Heer Admirael het Jacht voor uyt ghesonden / ende is met sijn schip tusschen beyde de Capen in geloopen/ hoopende datmen daer een goede reede soude vinden / om de schepen den aenstaende nacht te setten/ ende dan op morgen naer een bequame plaetse uyt te sien/ daer men de Schepen van water/ ballast ende brandt-hout mocht versorgen. Wy liepen tot op 52 vademen/daer ons docht dat wy eenige goede Voerden saghen / maer alsoo het/ de nacht op handen zijnde/stille wert/ende wy gheen ghelegentheyt sagen om de aenstaende nacht te setten/hebben wy t'zeewaert gewent. In de voornacht kreghen wy een Noordelijcke windt / daer mede wy uyt de Baeye liepen/ ende ons cours langhs de wal stelden.

1624. Februar. Den 16 was de wint N.N.O. tot op de middagh / doen het sti[l]
wert/ende wy de hooghte kreghen 56 graden ende 10 minuten/ de
Caep de Hoorn O. van ons zijnde. Wy saghen alsdoen twee Ey-
landen/die ontrent 14 of 15 mijlen by Westen C. de Hoorn leggen,
in de Caerte niet bekent / en lieten een Chaloup aen de dregge leg-
ghen/ om te vernemen hoe de stroom liep / die wy bevonden om de
Noort-west te gaen. Savonts liep de wint Zuyt-west.

Den 17 's morgens was de wint W. N. W. ghelijck hem de wa[l]
streckte. Alsoo wy de voorleden nacht verre te rugh gedreven wa-
ren/ende voorseker was/ by soo verre de wint continueerde/dat wy
beneden de Caep de Hoorn souden raken/ vond de Heer Admirael
goet/dat wy ons cours na een groote Voerde souden stellen / nae-
Komē in Schapē-hams-Bay ten ancker. maels Nassausche Voerd ghenaemt/ ende verwachten daeromme
het Jacht de Wint-hont/om het selve te laten voor seylen/ maer de
Vice-Admirael vreesende / dat met het tardeeren van 't Jacht den
dagh soude eyndighen/ ende de Vlote beneden de gheseyde Voerde
drijven/ heeft/ als wesende de voorste / sijn cours recht de Voerd in
gheset/ende die ontrent twee mijlen ingeseylt zijnde / sijn ancker la-
ten vallen/ende de vlagghe laten waeyen/ tot een teken datter goed
ancker-gront was: De ander Schepen zijn tegen den avont med[e]
op de reede ghekomen/ende hebben het gheset op 25 a 30 vademen
kalckachtige gront.

Den 18 zijn de Capiteyns door ordre van de Heer Admirael na
landt gheroept om na de ghelegentheyt van 't Lant te vernemen
sy vonden teghen over de reede een bequame plaetse / alwaer men
voor de barninge bevrijd konde leggen/ daer men het versch wate[r]
uyt het gebergte vlietende/met emmers in de boots conde toe-reyc[k]-
ken / ende daer ballast/ ende brant-hout genoegh te bekomen was
Dit was in de derde Baey van de Zuydt te tellen / nae de naem
van de Vice-Admirael/ Schapenhams-Baey genoemt.

Den 19 's morgens moy weder: op de middagh ontstack subyt-
telijck soo groote storm uyt den W. Z. W. dat de schepen Delf[t]
Orangien/Mauritius ende de Eendracht door gingen/die terston[t]
ander Anckers uyt brachten/ en haer stengen door schoten/ ende s[o]
bleven vast houden. De Boots ende Chaloupen die tusschen he[t]
lant ende de schepen waren / deden haer best om haer aen 't eene

oft

ofte ander schip te berghen / maer de Boot van 't Schip de Hope werd omgeslagen / dan wert met het volck met groot geluck ghesalveert. Op den avont was het goet weder. 1624. Februar.

Den 20 op de middagh begost het weder te stormen uyt den Westen / soo dat de Boots den gantschen na-middagh niet konden verrichten.

Den 21 is de Vice-Admirael met het Jacht de Winthont onder seyl gegaen ende opwaert aen de Noord in gevaren / om de ghelegentheydt te besichtighen / ende te vernemen / ofter eenighe ververschinge van beesten te bekomen ware.

Den 22 een Weste wint / en variabel weder / de een ure een storm / ende d'ander uur schoon weder: des nae-middaeghs kreghen een harde storm / soo dat een partije van ons volck aen landt mosten staen blyven. Van daegh vertoonden haer de Wilden aen de water-plaetse / die met ons volck in vrientschap verkeerden.

Den 23 's morghens variabel weder / ende nae de middagh een storm uyt den Westen / soo dat het Schip den Arent 19 mannen aen landt heeft staen laten / die sijn Boot om het harde weer niet dorst aen boort halen.

Den 24 doen de Boots aen landt quamen / vontmen van de 19 man van 't schip den Arent / niet meer als twee man levende / die verhaelden / hoe dat de Wilden op gister avondt de resterende 17 van haer volck met haer knodsen / slinghers / ende piecken omghebracht hadden / sonder dat de Wilden eenigh leet van ons volck aen ghedaen wert / 't welck sy lichtelijck hadden konnen doen / om dat het selve volck geen geweer by haer hadden. Men vont aen strant niet meer als vijf dooden / waer onder de Opper-stierman / ende 2 jongers waren: de Opper-stierman was op een vreemde wijse gemartelt / ende de jongers waren in stucken van een ghescheurt / alle de ander hadden sy met genomen / om te eten. De Heer Admirael dese tijdingh verstaende / heeft ghecommandeert dat yeder boot / die aen landt voer / 8 oft 10 soldaten tot bewaringe soude mede nemen / om van de Wilden bevrijdt te zijn / maer na die tijt hebben wy geen Wilden ontrent de Reede meer gesien: 's Avonts een harde storm uyt de westelijcker handt.

Den 25 voor den dagh is de wint afgenomen / ende kreghen een koelte

1624. koelte uyt den N. O. ende O. N. O. met welcke wint de Vice-
Admirael met het Jacht de Wint-hont by de Vlote ghekomen is/
Februar. rapporterende aen de Heer Admirael 't gheen haer op de reyse we-
dervaren was/ dat sy voor eerst recht toe naer de plaetse ghелoopen
waren/ daer men van de Reede de roock konde sien opgaen/ op de
plaets in de Caert Winthonts Baey genoemt/ alwaer sy de nae-
ste nacht hadden ghеset gheleghen/ ende dat sy 's morgens met een
Chaloupe daer na toe roeyende/ eenige Huttekens vonden/ alwaer
de Wilden by haer quamen: dat sy van daer met het Jacht om de
Oost seylende/ een groot Canael ghepasseert/ en soo by Oosten de
Caep de Hoorn vervallen waren: dat sy buyten het selve Canael
achter een hoeck/ ende binnen een Eylant/ Terhaltens Eylant ge-
noemt/ ondertusschen hadden ghеset gheleghen/ tot dat sy met de
Oostelicke wint weder by de Vlote gecomen waren. Hy verklaer-
de/ dat Terra del Fuego (gelijckerwijs als de Caerte sich vertoont)
in veel eylanden verdeelt was/ ende datmen/ om inde Zuyt-zee te
gheraken/ Caep de Hoorn niet behoeft te passeeren/ maer datmen
het selve by Zuyden latende legghen/ van de Oost de Nassausche
Voerd in-loopende/ by westen de Caep de Hoorn kan in Zee ko-
men/ ende alsoo sich over al veel bochten ende inhammen vertoon-
den/ die soo wijt te landewaert opstrecken als men be-ooghen kan/
dattet te presumeren is/ datter in dese Nassausche Voerde passagien
zijn/ waer door men t'scheep in de Magellaense Straet soude kon-
nen geraken.

Terra del Fuego is meest bergh-achtig/ dan heeft over al schoo-
ne valeyen ende lustige beemden/ die bevloeyt worden met schoone
afwateringen/ uyt het gebergte spruytende/ ende verciert zijn met
schoone kruyden. Het heeft tusschen de Eylanden verscheyde goe-
de Reeden/ daer men een Vlote schepen met sekerheyt soude konnen
berghen/ alwaer bequame water-plaetsen zijn/ daer men overvloet
van hout om te branden/ ende steen tot ballast ghenoegh bekomen
kan.

'tGeberghte/ 't welck uyt der zee schijnt dor ende bar te wesen/ is
geheel met geboomte beset/ al te samen na het Oosten over-hellen-
de/ om de geweldige westelijcke winden/ die in dese contreye ordi-
naris domineren. De aerde van het geberghte/ daer dit geboomte

op

op wast/ is veenachtigh vol/ ende niet boven twee ofte drie voeten 1624.
diep/'twelckmen met een stock door de aerde/tot op de steenachtige Februar.
klippen stekende/lichtelijck onderwindet.

De Lucht in dese contreye is seer windigh/ende veel tempeest onderworpen / ende dat om de groote exhalatien / die uyt de wateren rysen/ ende met groot gewelt van de West om de Oost ghedreven worden / ende om dat dese Westelicke winden ontrent Terra del Fuego/ so dapper op-koelen/ als in eenigh oort vande werelt/ ende soo subijt ende onverwacht / ghelijck wy in de Nassausche Voerd daeghlijckx zijn ghewaer gewerden/datmen naeu tijt heeft om een seyl neer te strijcken/ende soo geweldigh/dat de schepen voor 2 en 3 anckers / onder een opper-wal legghende / door-dreven / ende de Boots aen't Schip vast zijnde/omgeworpen worden ; daerom me moeten die gheene die om de West willen wesen/ Terra del Fuego soo veel myden/als eenighsins doenlijck is/ende haer om de Zuyd begeven/alwaer sy van de westelijcke winden ontslagen zijnde/ een Zuydelijcke windt (nae vermoeden uyt onse ondervingh) sullen ontmoeten / die haer buyten twijffel ter begeerder plaetse sal brenghen.

De inwoonders van Terra del Fuego zijn van natuere blanck/ als die van Europa/ghelijck bleeck uyt een jongh kint/'twelck wy ghesien hebben/maer sy bestrijcken haer lichaem met rootsel/ ende schilderen haer op menigerhande wyse : Eenige zijn root van aensicht / van beenen / armen/ handen/ ofte andere leden/ de rest van 't lichaem wit / plackerigh/beschildert of bestreecken hebbende : daer zijnder oock eenige die half root/ half wit zijn/ soo dat yeder op een besondere wijse geverft is. Sy zijn kloeck van persoon/ ende van leden wel gheproportioneert / van groote ende stature als die van Europa. Sy dragen lanck ende dick swart hayr/om te vreesselijcker te schynen/ende hebben scherpe tanden/als een mes. De mans gaen heel naeckt sonder haer schamelheydt te bedecken/ maer de vrouwen bedecken de selve met een stuckxken leers / zijn op de selve wijse gheschildert als de mans / ende vercieren haer hals met een snoerken van schelpkens of hoornkens. Eenighe/ doch weynige/ van de inwoonders hebben een Robbe-vel om haer schouderen hangen / 'twelck weynigh beschutsel tegens de koude by-brenght/

1624. die hier extra-ordinaris groot is/soo dat het te verwonderen is/hoe
Februar. sy des winters de koude konnen uytstaen. Haer huttekens oft huyskens zijn van boomen te samen gheset/ beneden ront/ ende boven spits toe-loopende/ tentes-gewijse/ daer eenighe openheyt ghebleven is/ om de roockx wil: sy zijn binnen 2 oft 3 voeten diep inde aerd uyt-geholt/ende buyten met aerde beset. In haer huttekens is niet te vinden als eenighe biese korfkens/ daer haer vis-tuygh in is/ 't welck bestaet in eenige lijnkens ende steene vis-hoecxkens/ op onse wijse seer aerdigh ghemaeckt / daer sy mosselen aen hanghen/ waer mede sy soo veel vis vanghen als sy begeeren. Haer gheweer is verscheyden/eenige hebben pylen ende bogen/welcke pylen vooraen steene harpoenkens hebben/die konstigh ghemaeckt zijn. Sy hebben oock langhe spiessen / aen de punt met een scherp beenken voorsien / 't welck tanden heeft om te beter in 't vleesch te hechten/ oock knodsen ende slingers / daer sy met groot ghewelt mede konnen werpen/ende steene messen / die scherp snyden. Sy hebben altijd haer gheweer by haer/door oorsaeck (nae soo veel wy uyt haer ghebaer konden verstaen) dat sy continuele krijgh voeren met een ander geslacht/eenige mylen om Oost aen de Goeree/ende ontrent Terhaltens-Eyland woonende/die uyt den swarten geverft/ ende geschildert zijn / even ghelijck de inwoonders van Schapenhams Baey ende Winthonts Baey / uyt den rooden. Haer schuytkens ofte canoes zijn waerdigh om te sien/ ende konstigh ghemaeckt/op de navolghende wijse: Sy nemen een gheheele bast van een van de dickste boomen/ die sy so weten te buyghen/sommighe riemen uytsnydende/ende dan die weder toe-naeyende / dat het ten laetsten de forme krijght van een Veneets gondelken: dit weten sy seer aerdigh te doen/ stellende de bast op houtkens / gelijck men de schepen op stapel in Hollant doet. Als nu de bast/de forme van een gondel hebbende/bestorven is/ so overlegghen sy de bodem van vooren tot tot achteren dwers over met houtkens om de vastigheydt / die sy weder overleggen met basten van boomen/ ende soo hecht te samen binden. In dese schuytkens die 10/12/14/en 16 voet langh/ ende ontrent 2 voet breet zijn/ konnen 7 oft 8 mannen bequamelijck sitten/sonder dat sy vleugels daer aen hebben/ende scheppen daer mede so sterc als men met een beroeyde chaloup soude konnen roeyen.

Wat

Wat aengaet den aerdt ende de natuere van dese inwoonders/ daer inne zijn sy meer de onredelijcke beesten / als menschen gelijck/ want behalven dat sy menschen-vleesch raeu verslinden / ende men niet een voncxken van religie ende politie in haer bemerckt heeft/ so zijn sy soo onbeschaemt ende beestachtigh / dat sy dick haer water een ander op 't lijf souden maecken/ ten waer men haer selver ontweeck. 1624. Februar.

Sy verstaen haer seer weynigh van het Europische ghewey/ denckende niet datmen met een Rapier/ veel min met een Musquet yemant schaden kan/maer vatten met haer handen soo licht nae de lemmer / als nae 't ghevest. Sy zijn al t' samen boos ende schelmachtigh/ betoonende met den eersten den vreemdelingen niet als alle vrientschap/ondertusschen nieuwers om denckende/als om de selve op het onvoorsienste te overvallen/ ende te massacreren/ ghelijck het den 17 mannen van 't Schip den Arent wedervaren is / als boven verhaelt. Hierom sullen die gheene / die namaels de Nassausche Voerd souden mogen aendoen / (alwaer overvloet van schoon water/ballast ende brandt-houdt te bekomen is/ maer Vee noch Visch heeftmen ontrent Schapenhams Baey niet konnen vernemen/als alleen mosselen / die over al in menighte zijn/) naerstigh hebben te letten ende toe te sien/ dat sy dese Wilden/wat ghebaer sy oock maken/ende hoe geckelijck sy haer aenstellen / gantsch niet en vertrouwen/maer ghestadigh op haer geweer letten/ende dat sy haer volck om beesten / ofte ander ververschinghe van de inwoonders te bekomen/ die wy weten dat aldaer te landewaert in zijn/ niet en periclitteren/gelijck anders lichtelijck soude konnen geschieden.

De indicien waer door wy weten dat in Terra del Fuego beesten zijn / zijn dese : Men heeft op verscheyden plaetsen den dreck/ ende het geweyde van beesten/ende pezericken van Stieren gesien. Oock is de Vice-Admirael / onder Goeree met het Jacht ten ancker leggende/van een Soldaet/die sich wat wyder te landewaert in begheven hadde/ aengedient/ dat hy hem in een groene beemde menighte van beesten gesien waren.

Op den avont ontstont soo vreesselijcken storm uyt den Westen/ dat de schepen onder een opper-wal met 3 ende 4 anckers een groot stuck door-dreven / waer door verscheyde Schepen Anckers ende

1624. touwen verlozen/ ende de chaloupen ende Boots schadeloos raeck-
Februar. ten / jae het waeyde soo vreesselijck dat men op het schip naeu staen
konde. In dese storm is de boot van 't schip Orangien omgewor-
pen / daer acht man in verdroncken: ses werden noch van 't schip
Delf gebergt/ na dat sy wel anderhalf uur geswommen hadden.

Den 26 's morghens nam de storm noch meer toe/soo dat alle de
schepen genoegh te doen hadden.

Den 27 heeft de Heer Admirael / om dat de schepen in de Baey
leggende/ daeghlijcx in perijckel stonden/ van anckers ende touwen
te verliesen/ende op een lager wal te drijven/ een schoot gheschoten/
om onder seyl te gaen: de windt was Noordelick / waer mede wy
dicht langhs de West-zyde van de Voerd dachten in zee te loopen/
maer eer wy buyten quamen/ wert het doot-stil/ so dat ons de har-
de dyninghen / die door de voorleden stormen veroorsaeckt waren/
dwers na de Oost-hoeck van de Voerd toesetteden/ ende hy so ver-
re de stilte noch een ure ghecontinueert hadde / souden verscheyden
schepen tegen de klippen hebben gedreven/ daer geen ancker-gront
was/ ende daer het soo hart barnde / dat het ysselijck om sien was/
maer de koelte wackerde/ so dat wy sonder schade in zee gheraeck-
ten. Op den avont kregen wy een storm uyt den Westen/ die den
gantsche nacht continueerde.

Den 28 bleef het noch soo sterck uyt den W. koelen / dat wy de
Mars-seyls niet konden ghebruycken.

Den 29 was de wint noch W. N. W. als op gisteren/ ende lie-
ten het met schoover-zeyl voortstaen.

Martius. Den 1 Martius 's morghens maeckten wy de Mars-seyls by/
ende doen Noordelickte de windt/ dat wy W. N W. konden aen-
gaen. Op de middagh de hooghte 58 graden / ende liep doen de
wint weder westelijck.

Den 2 op de middagh de hooghte 59 graden / ende waren met
een W. N. W. wint Z. Z. W. gheseylt.

Den 3 op de middagh de hooghte 59 en dry vierendeel graden:
de windt was N. W. De meeste Zee-varende persoonen hebben
tot noch toe gheachtet / dat het wel door de Strate van Le Maire
nae Chili te komen is / maer onmogelijck om van Chili ofte Peru
door de Strate van Le Maire weder in de Noort-Zee / achtende
dat

dat de gestadige Zuyde windt inde Zuyt-Zee sulcks in geenderley wijse toeliet/ maer de saecke is gheheel anders gelegen: Want dese Westelijcke en N. W. winden betoonen dat het onghelijck lichter valt van Chili door de Strate te passeeren/de cours nemende langs Terra del Fuego / als anders na Chili gaende wanneer men hoog om de zuyt loopt/ om van de westelijcke winden ontslagen te wesen. 1624. Martius.

Den 4 was de wint W. Z. W.

Den 5 kreghen wy de hooghte 58 en twee derdedeel graden : de windt W. Z. W.

Den 6 de wint w. N. w. ende N. w.

De Heer Admirael hadde groote vreese/dat dese w. N. w. winden/ die soo langhe achter een waeyden/ wel mochten een passaet-winde wesen/want wy hoe langer hoe minder kans sagen om by Zuyden Caep de Hoorn in de Zuyd-Zee te gheraecken/ ende om dat wy nu daeghlijcks groote stormen/ mist ende regen kregen/ daer door lichtelijck de Schepen van malkanderen souden komen te gheraecken/ die/de westelijcke windt continuerende/ niet souden weten waer na toe sy haer cours soude stellen/ om by de Vlote te komen/also gheen ander plaetse by de Hoogh-Mogende Heeren Staten/om malkander te wachten/was gestelt/ als de Eylanden van Johan Fernando/die sy/in sulcken gheval/ niet souden konnen beseylen. De Heer Admirael dese swarigheden considererende/heeft desen morgen den Raet vergadert/ ende gepropponeert/ dat yeder een sijn advijs soude segghen/ welcke plaetse hy de bequaemste achte te wesen/om met de Vlote te verwinteren/ende waer de Schepen/die door ongeval van de Vlote versteken/malkanderen souden vinden/by aldien de westelijcke winden noch bleven continuerende. Hier op werden tot verwinter-plaetsen by den Raedt voor-geslagen Terra del Fuego / de Strate Magellan/ ende meer anderen : eyndlijck na veel debatten op de commoditeyten ende incommoditeyten van de voor-ghestelde plaetsen ghevallen/werdt goet-ghevonden/datmen voor eerst noch twee maenden souden by-houden / om te sien oft wy de selve Caep konde passeeren/ende in de Zuyd-zee geraken.

Den 7 op de middagh de hooghte 60 en een vierendeel graden : de windt was uyt den W. N. W. die op den avondt soo sterck opkoelde/dat wy het met schoover-zeyl lieten voorstaen.

1624. Den 8 was de windt variabel upt de Westelijcker hant. Wy
Martius. gisten op de middagh de hooghte van 61 graden.

Den 9/10 ende 11 de wint upt den Zuyt-westen/ende Z. Z. W.

Den 12 ende 13 de wint Noordelijck/ somtijts mistigh ende regenigh weder.

Den 14 's morgens misten wy het Schip Orangien/ 't welck wy van daegh niet weder in 't ghesicht hebben gekregen. Op de middagh de hooghte 58 graden. Naer de middagh de wint variabel/ ende inde voornacht de wint West.

Den 15/ 16 ende 17 de wint upt den Z. Westen/ ende Z. Z. W.

Den 18/ 19 ende 20 de windt Z. Z. O. een doorgaende koelte. Dit was een wint die ons recht diende/ en om de goede ghetempertheydt van de locht en bequaem weder / alsoo wy tot noch toe schier continueel buyigh weder ghehadt hadden/ scheen het dat wy in een ander werelt waren.

Den 21 en 22 de wint N. N. O. Den 23 een storm upt den Z. W.

Den 24 misten wy de twee schepen Mauritius ende de David/ die wy van daegh niet weder by ons ghekreghen hebben / so dat de Vlote noch seven schepen sterck bleef. Op den avont de hooghte 47 graden/ ende hadden de windt W. Z. W.

Den 25 wert inde Vlote gheordonneert/ datmen de Compassen/ die sint den 6 December voorleden op 18 graden Noort-oosteringe hadden gelegen/ soude verleggen op 5 graden Noort-oosteringe/ gelijc als die doen ter tijt in de Vlote bevonden wiert. Desen middag hadden wy de hoogte 45 en een half gradē/ de wint was W. N. W.

Den 26 en 27 de wint N. N. W. ende N. W.

Sien 't vaste Landt Chili. Den 28 bevonden wy 't lant van Chili O. Z. O. van ons. Op de middagh de hooghte 42 en een sestendeel graden. Op den avont waren wy door de Weste wint het lant so genaeckt/ dat wy niet boven een mijl daer af waren/ ende so de wint ruymde/ zijn wy t' Zee geloopen. Het lant verthoont hem twee ende dry dobbel met redelijck hoogh gebergte. De Heer Admirael kranck te bedde leggende/ so hy verstont dat wy Chili voor ons hadden/ ende even voor de port van Chilue vervallen waren/ daer Swarte Theunis in 't jaer 1603 met sulcken affectie van de inwoonders ontfanghen was/ hopende assistentie van hem tegen de Spangiaert te bekomen/ so ver-

klaerde hy wel te wenſchen / dat hy in ſijn inſtructie mocht ghelaſt weſen om nae Chili recht toe recht aen te gaen / door dien hy meer hoope hadde / dat wy aldaer / alwaer de inwoonders der Spangiaerden harde vyanden zijn / yet goets ſouden verrichten / als ter gedeſtineerder plaetſe / maer onſe inſtructie / geen ander oogh-merck hebbende als de conqueſte van gheheel Peru / en liet ſulcks niet toe / en begeerde dat wy eerſt aen de Eylanden van Johan Fernando ſouden ververſchen / en van daer recht toe nae Arika loopen / om de Spaenſche Gallioens te vermeeſteren / ende nae de in-neminge van die plaets met hulpe van de Indianen onſen principalen aenſlagh in't werck te ſtellen. 1624. Martius.

Den 29 / 30 en 31 was de wint Zuydelijck / met ſchoon heerlijck weder ende ſlecht water.

Den 1 April op de middagh de hooghte 38 en een ſeſtendeel graden / ende hadden een doorgaende Z. Z. O. wint. Wy verſtonden dat de Vice-Admirael aen een ſware ſieckte te bedde lagh / ſo datter op dees tijdt weynich hope was dat den Admirael oft Vice-Admirael het leven daer ſouden af brengen. Aprillis.

Den 2 ende 3 een doorgaende Z. wint.

Den 4 op den middagh ſaghen wy het Eylant van Juan Fernando W. ten N. van ons / eñ hadden alſdoen de hoogte 33 graden eñ 50 minutẽ. Wy hielden dicht by de wint tot op den avont / doen de Heer Admirael vreeſe hebbende / dat wy by N. het Eylant ſoudẽ dryven / het Jacht voor uyt ſont / om met de klare Mane-ſchijn de Reede op te ſoecken / en ſo wy na het Eylant toe-hielden / vervielen wy op de Zuyt-zyde van 't Eylant / maer ſo het Jacht geen teken dede van de Reede ghevonden te hebben / hebben wy t'Zee-waert gewent / ende na een ure weder over-leggende / zijn wy een weynigh voor den dage op 30 vademen ten ancker gekomen.

Dẽ 5 met dẽ dage heeft de Heer Admirael een chaloup na lant gesondẽ / om te ſiẽ oft wy op de Reede ge ſet lagẽ / en wat ververſchinge aen lant te bekomẽ was / die terſtont uyt veel circumſtantiẽ bevant dat dit de regte Rede niet en was / maer dat hy was bet om de noort gelegẽ / waerom wy onder zeyl gingẽ / en ſo wat noordelijc lopende / ſagẽ wy eẽ ander Baey by na eẽ myle wijt / wiẽs puntẽ N. W. eñ Z. O. vã dẽ ander lagẽ / eñ om dat wy in deſe Baey ſeer variabele wint Arriverẽ aen het Eylandt van Juan Fernando.

ende

1624. ende stilten kreghen / hadden wy groote moeyte met boucheeren/ al
Aprillis. eer wy de Schepen soo wijdt konden brengen/ dat wy met 69 oft 70 vademen bots grondt konden bewerpen : de Schepen hadden den gantschen dagh werck / al eer sy ontrent de Zandt-Baey quamen/ daer de groene Valeye is.

Den 6 werdt goet ghevonden / dat yeder Schip eenighe Vriesse-Ruyters ende Pallisaden souden maecken / om in ons exploicten te lande te gebruycken/ oock is de Vice-Admirael (die van sijn sieckte opgestaen was) met eenighe uyt den Raedt ghecommitteert : om de Schepen te besien/ oft sy nae behooren ghearmeert waren/ ende de Constapels te examineren/oft de stucken op haer behoorlijcke maet geladen werden.

Op den avondt is het Schip de Griffoen op de Reede by ons ge-komen/ het welck wy meenden dat over een maent alhier behoorde ghearriveert te zijn/om dies wille wy soo langhe in Schapenhams-Baey hadden geset gelegen. Het was den tweeden Februarij twee oft dry uren/na dat wy de Baey in de Strate Le Maire gepasseert waren/met een Noordelijcke wint uyt de Baeye geraeckt : het had-de op de hooghte van 60 graden geweest / ende gheweldige stormen uytgestaen/ maer de Caep de Hoorn noyt in't ghesicht ghekreghen. De Capiteyn verklaerde oock / dat de selve Baey / voor desen Va-lentijns Baey ghenoemt/ seer goede ancker-gront hadde / ende be-quaem was om onse gheheele Vlote te berghen / ende dat het toe-roepen vande boot van 't Schip Orangien om niet ten ancker te komen/tegen sijn wil ende sonder fondament geschiet was.

Den 7 van daegh roeyden twee Chaloupen/ de een by Zuyden/ ende de ander by Noorden het Eylandt om / om te sien of yewers eenige versteken schepen van de Vlote ghezet lagen/dan hebben nie-mant vernomen. Op de naermiddagh is het Schip Orangien by ons op de Reede ghekomen/ verhalende/ dat sy/ sint sy vande Vlote geweest waren/ een Mars-seyl ende Schover-seyl door storm ver-looren hadden/ ende dat sy onderwegen tweemael de vaste Cust ge-sien hadden / eens op de 50/ ende een tweeden-mael op de hooghte van 41 graden.

Den 8 zijn vijf persoonen van 't Schip Hollandia/om dat sy het ruym opghebroocken/ ende de Wijn met Galey-vaetkens daer uyt ghehaelt

ghehaelt hadden / ghecondemneert om ghehanghen te worden. 1624.

Den 9 de Boots ende Chaloupen waren nu daeghlijckx besigh om de Schepen van water/ ballast/ ende brant-hout te versorghen. Wy versaghen ons oock van balcken / die tot swalpen ghezaeght werden/ om voor de Casteels te maecken/ ende de Schepen boven schoot-vry te maken voor een Musquet. Aprilis.

Den 10 zijn door 't voorbidden van meest alle de Officieren van de Vlote/ de 5 ter doot-verwesene persoonen van 't schip Hollandia by de Heer Admirael gepardonneert.

Den 11 hebben wy preparatie ghemaeckt om op morgen t'seyl te gaen. Op den avont hebben wy 't Schip de David in 't ghesicht gekregen/ het welck ontrent de Zuyt-punt van de Rede geset heeft. De Capiteyn veradverteerde den Heer Admirael dat het Schip Mauritius mede by de wercke was / ende dat sy al vijf oft ses daghen ontrent het Eylant ghesworven hadden/ sonder het selve door contrarie wint te konnen beseylen.

Den 12 heeft de stercke Noort-Ooste wint belet/ dat wy niet konden onder seyl gaen: oock heeft het Schip Mauritius / 'twelck by Zuyden het Eylant was/ daer door de Reede niet konnen beseylen.

Den 13 was de windt N. W. ende soo wy meenden onder seyl te gaen/ is het Schip Hollandia de Eendracht voor de boegh ghedreven/ waer door het schip de Eendracht/ by-na sijn gantsche Boeghspriet verloren heeft/ soo dat de Vlote een halve dagh verlet is/ maer het selve by provisie wat gerepareert zijnde/ is men na de middagh onder seyl gegaen. De Eylanden van Johan Fernando zijn twee/ waer van het Oostelijckste/ wesende het grootste/ leyt op de Zuydelijcke breete van dry-en-dertigh graden ende veertigh minuten/ ontrent seventig duytsche mylen by westen de vaste Custe van Chili/ het ander/ volgens het seggen vande spaensche Piloten/ W. ten N. van het eerste / twintigh mylen. De Spangiaerts noemen het Oostelickste Illa de Tierra/ ende het Westelickste Illa de Fuera/ soo dat het een groot abuys is/ de Klippe die in het Z. W. van het Oostelijcke Eylant leyt voor het tweede / ende het kleynste Eylant voor Johan Fernando te nemen / daer de voorsz Eylanden twintigh duytsche mylen van den anderen verscheyden leggen/ ende het Westelickste Eylant mede soodanighen Klippe heeft. Het grootste Gaet t'seyl van Joan Fernando.

1624. ofte Oostelijckste Eylant/daer wy met de Vlote onder hebben ge-
Aprillis. set ghelegen/ is groot in sijn ombangh ontrent 6 myplen meest O. ende W. gestreckt 2 of derdehalf mijl langh / ende heeft sijn Reede aende N. Ooste zyde / daer eenige Valeyen zijn met klaver ende gras bewassen: de Baey heeft steyl-op-gaende grondt/ eensdeels rutsigh ende vuyl/eensdeels swart zant.

Men heeft om de groote diepte/veel moeyten al eermen op 34 en 30 vademen een half Musquet-schoot van 't landt kan ten ancker komen/ door dien men by de wercke zijnde / veel variabele winden ende stilten krijght/ soo dat wy ghenootsaeckt waren ons anckers op 80 ende 90 vadem te laten vallen/ende geraeckten so met worp-anckers uyt te brengen tot op 30 vademen/daer de rechte Reede is. Naer de wint die wy in de Baeye/ gheset zijnde/onder vonden heb-ben/ schijnt het/ datmen dit Eylandt soo wel van by Noorden/ als van by Zuyden kan beseylen /doch is seecker/ datter in de Somer beter ghelegentheyt is om dit Eylant van by Zuyden/ ende in de Winter van by Noorden aen te doen. Dit Eylandt heeft abon-dantie van goet water / ende is overvloedigh van alderhande vis/ die seer soet van smaeck is/ ende sonder moeyten ghevangen wort/ want men laet soo haest den hoeck geen halve voet in 't water sinc-ken/ of de visschen swemmen om strijt nae het aes / soo dat men al-leenlijck heeft op te halen. Zee-leeuwen ende Zee-robben zijn hier met duysenden/ die by dage uyter zee opkomen/ om haer in de son-ne te verlustigen. Ons volck sloegender veel doot om te eten/ende veel om playsier ende tijt-verdrijf/ die op 't jonghste sulcken stanck veroor-

veroorsaeckten / datmen naeu aen lant gheduereu koste / eenighe smaeckte het vleesch / tweemael opgesoden/ofte gebraden/ ende het vette daer af gesneden/als schapen vleesch/anderen walghden daer af/ende en konden het niet verdragen. Bocken zijnder in grooter menighte/maer niet soo goet van smaeck als die van 't Eylant S. Vincent/ende zijn om het kreupel-bosch qualijck te vangen/ maer ander ghedierte hebben wy hier niet vernomen. Wat aengaet de fruyten/ wy hebben veel Palmyten op 't gheberghte vinden staen/ ende ontrent de Reede drie Qué-appel-boomen / waer van wy ontrent 100 appelen bekomen hebben / voort gheen andere Fruyten meer. Dit Eylant is rijck van Sandel-hout / dan is soo goet niet als 't geen van Timor komt/het heeft oock een soorte van seer hart en vast-houdende hout als Ypenhout/ twelc bequaem is tot gyenblockx ende schyven : oock is alhier hout 't welck dienstigh is om te verwercken/ende tot branthout te gebruycken/maer hooge boomen / die tot masten ofte stenghen souden dienen/hebben wy nieuwers konnen vinden. Eertijts plachten op dit Eylandt 10 of 12 Indianen te wesen om visch te vanghen / ende traen vande Zee-Robben te branden/ 'twelck na Luna gevoert wiert/ maer teghenwoordigh is het gantsch onbewoont. Aen dit Eylant zijn 6 man van 't schip van de Vice-Admirael/ 3 soldaten / ende 3 bosschieters al willens staen blyven/die de Vlote niet langer wilden volgen.

Den 14 dreven wy meest in stilte.

Den 16 ende 17 was de wint uyt de Westelijcker hant.

Den 18/ 19/20/ 21 ende 22 was de wint zuydelijck/met schoon heerlijck weder. Nu konde men sien dat wy in Mari Pacifico waren. De afwijckinghe van de naelde is alhier 1 en een half/ en 2 graden Noort-oosteringe.

Onse instructie begeerde/dat by aldien de tijt verstreecken was/ om de Gallioens te Arika aen te treffen / dat wy alsdan van Johan Fernando recht toe nae het Callao de Lima souden loopen/ om te sien oft wy die met het Silver aldaer souden konnen bekomen.

Den 23 heeft de Heer Admirael een ordinantie gheraemt/die de Capiteynen behandight is / om in 't slaen met den vyant hen daer na te reguleren/luydende als volght :

1624. Aprillis.

Gemerckt de goede ordre in alle saken de baer-moeder van goede successen is/ ende dat sonder de selve te onderhouden/ gheene ghewenschte uytkomsten te verwachten zijn/ 't welck by de Heer Admirael overwogen zijnde/ heeft hooghnoodigh gheacht te ordonneren ende te stellen dese nae-beschreven Artikulen/ waer nae hem een yeder/ den vyant rescontrerende/ sal hebben te reguleeren.

Eerst wort dese Vlote ghedeelt in drie Esquadrons/ te weten het Schip Amsterdam Admirael/ by wien ghevoeght is 't Schip Hollandia/ den Arent met de Griffoen: 't tweede het Schip Delf Vice-Admirael/ dien toe-gevoeght is het Schip de Eendracht/ de David ende het Jacht: 't derde het Schip Orangien Schout by nacht/ dien toe-gevoeght zijn het Schip Mauritius ende de Hope. Elck sal goede sorge draghen dat hy hem in't seylen vervoeghe beneffens den geenen daer by hy is gheordonneert/ op datmen den vyant soo in goede ordre kome te rescontreren/ ende malkanderen/ des noot zijnde/ gevoeghlijck kan seconderen: waer mede nochtans niet verstaen wort/ dat yemant soo aen sijn gheordonneert Esquadron gebonden sal blyven/ dat niet en soude moghen yemant van de andere Schepen/ ontrent hem in noot zijnde/ te seconderen/ daer op een yeder wel sal hebben te letten/ also de verdeelingh van de Esquadrons maer gestelt wort/ omme den Vyant met ordre aen te tasten.

Elck sal goede sorghe draghen/ dat sijn Canon wel vaerdigh zy/ ende ter bequamer plaetse gestelt/ omme 't selve/ als 't noot komt te vereysschen/ wel te konnen gebruycken/ wel acht nemende dat yeder een hem regulere in ghevolge van de neven-gaende Ordonnantie/ die met advijs van de Constapels op yeder Stuck over elck Schip in 't bysonder gemaeckt is; sal oock mede datelijck ordre stellen over de verdeelingh van het Canon/ ordonnerende op wat Stucken de Constapel/ ende oock elcken Bosschieter in het bysonder sal hebben te passen/ stellende by elck so veel Matroosen ende Soldaten als tot gouvernement van het selve noodigh bevinden sal/ ghevende yeder Bosschieter by specificatie over/ wat stucken voor hem zijn gheordonneert/ ende wie hem tot sijn hulpe zijn by-ghevoeght/ ten eynde hem een yeder ten tyde van rescontre op sijn ghedestineerde plaetse weet te vervoeghen: Besorghende voorder dat tot elck Stuck ten minsten twintigh ofte vijf-en-twintigh Cardoesen gemaeckt worden/

den / dewelcke op bequame plaetsen in het ruym diep genoegh beneden water moeten ghestet worden / ende in dryen verdeelt / op dat men by tyde van 't slaen om alle perijckelen te eviteren / niet in de kruyt-kamer beoocht worde te gaen / lettende datmen by elck stuck nae de quantiteyt van de Cardoesen het scherp ten bequaemste daer by legghe. 1624. Aprilis.

Yeder een sal wel verdacht wesen / dat by elck stuck Canon een balie water worde ghestelt / als oock op den overloop / ende alle andere plaetsen / daer het nodigh soude moghen wesen / met haer ledere emmers ofte putsen / ende swabbers daer by om de stucken te koelen / ende den brand / die Godt verhoede / te konnen lesschen. Voorder ontrent den Vyandt komende / sal elck sijn Schip so van buyten als binnen wel nat maecken / ten eynde dat het vyer daer op geen vatten heeft.

Elck hooft sal besondere sorghe draghen / dat hy de Soldaten / die met de Musquetten sullen geordonneert worden / ten bequaemste stelle / daer den Vyand den meesten afbreuck kan gheschieden / wel acht nemende dat hy deselve nerghens en stelle / dan daer sy schoot-vry staen voor een Musquet / daer elck naer geleghentheyd van sijn Schip sal dienen op te letten. Ghelijck oock elck sal besorghen / dat hy sijn volck ordonnere / die noodigh sullen zijn tot het scivielen van de seylen / opgeven van cardoesen / ende andere ordinaresaken / op dat / ten tyde als men aen de man komt / hem elck op sijn werck weet te vervoegen.

Yeder sal acht geven dat de Timmer-lieden haer gereedschappe by der hand hebben / oock de proppen / plaeten / ende alles anders dat dienstigh is om eenige lecken te stoppen / op dat / indien eenige schepen onder water werden gheschoten / het dadelijck kan gestopt worden / besorgende dat men rontom van binnen in het ruym een mans lengte over al by kan / op dat door faute van dien in geenen noot komen te vervallen / doende voort wel luysteren naer eenighe schoten / die onder water moghen werden gheschoten / op datmen het dadelijck remediere.

Alle bylen ende ander scheeps-gereetschap moet klaer ende voor der hand zijn / om in tyde van nood / tot conservatie van onse schepen / ende krenckingh van den Vyand / touw-werck / reeden / ende

1624. anders/ te mogen af houwen.

Aprilis. Ghelijck mede voor der hand / ende op haer behoorlijcke plaetse in het schip verdeelt sullen worden alle hand-geweeren / van braet-speten / piecken / zabels / ende andersins / omme het selve / ten tyde als men het van doen soude hebben / te konnen gebruycken.

In het slaen en sal niemand vermogen / 't zy matroos ofte soldaet/ vande plaetse te wijcken daer hy is geordonneert/ het zy onder wat pretext dat het soude mogen wesen/ op lijfstraffe/ ten waer hem sulckx by de Commanderende belast werd/maer byaldien de musquettiers/ 't zy kruyt / loot / ofte anders mogen van doen hebben/ sullen sy het hebben te eysschen den genen die daer toe sal zijn geordonneert/ de welcke haer het noodige sal bestellen.

Also door het onvoorsichtig schieten in het slaen / dickwils ons schepen van ons eygen meer schade komen te lyden als den vyant/ sal sonderling daer op dienen gelet te worden / dat onder 't decxsel van eenigh schip te seconderen/ gheen schoot geschoten word die den vyand ende 't schip van de onse datter ontrent is/'t samen soude komen te beschadigen.

In ghevalle de Admirael yemand van de Spaensche schepen quame te aborderen/sullen de ander schepen van het Esquadron alle mogelijcke devoyr doen / ofte so veel als gevoeglijck is / sonder malkanderen te verhinderen/sullen konnen te wege brengen / omme ten bequaemsten 't geabbordeert schip aen boort te komen / ende den selven alsoo met alle macht te vernielen ende t' onder te brenghen: middeler-wyle sullen de andere schepen alle naerstigheydt aenwenden / dat den Vyand belet worde eenigh secours te konnen doen den ghenen die van de onsen aengetast is / ende haer / so veel doenlijck is / wachten malkanderen aen boort te komen / op datmen niet in confusie kome te vallen.

Ende of 't gevielen (gelijck met Godes hulpe niet en twijffelen) dat onse schepen eenige der vyanden quamen te overwinnen / moeter wel acht ghenomen worden / dat hem niemand en vergete met door 't schip te loopen ruysmuysen ende te plonderen/gelijck in sulcke ghelegentheden veel-tyden komt te ghebueren / maer sullen de Hoofden daer op letten / dat elck hem vorder aenstelle omme den Vyand gantsch te dempen ende te vernielen/ tot datmen buyten sorghe vol-

ghe vol-

ghe volkomen meester is: sal oock elck wel verdacht zijn/ dat die gene die schip ofte schepen komt te veroveren / ende volck daer inne settet/ dat sy versien worden van goede Hoofden/ die sorge dragen/ dat niet van 't gene in 't schip soude mogē zijn/ by yemant aengetast worde/ maer dat alles blyve in sijn geheel/ ende by aldien men comt te ondervinden datter eenighe disordre in 't selve ware ghepleeght/ sal 't misbruyck van niemandt als van den Commanderende op 't schip ge-eyscht worden/ die voor 't gene dien aengaende geschiet is/ sal moeten instaen/ ende de man zijn / tot dat hy aenwysinghe weet te doen/ wie sijn ordre overtreden heeft: derhalve mach elck acht nemen/ dat hy sulcke ordre stelle/ datter niet onbehoorlijcx van yemand op der handt ghenomen werdt. Elck sal hem oock wachten van met Boots ofte Schuyten aen de veroverde Pryssen te varen / sonder expresse ordre ende last van de Heer Admirael. 1624. Aprilis.

By aldien sich den vyand niet t' zee begave / maer op sijn voordeel op de reede onder 't beschut van 't Canon bleve leggen / sal elck goede acht gheven/ dat hy niet tegen de selve en attentere/ maer hem houde by sijn Esquadron / lettende wat den Admirael (in ghevalle men malcanderen niet behoorlijck konde spreken) aenvanghen sal/ omme haer/ nae gelegentheyd van saken/ op de selve maniere aen te tasten.

Ende alsoo het niet mogelijck is/ datter op alles/ watter in sulcke occasien van staen kan voor-vallen / pertinente ordre worde ghestelt/ sal een yegelijck yets oncurrende / daer in dese instructie gheen mentie van gemaeckt word/ sich hebben te reguleren / na dat hy ten meesten dienst van het Vaderland/ ende krencking van den Vyand noodigh sal bevinden / wel lettende/ dat hy hem in sulcke voorvallen beraedslaghe met den Admirael / of wel 't hoofd van 't Esquadron/ indien het doenlijck is.

Wat aengaet de ordinantie van de Constapels / daer van mentie gemaeckt/ die is gheraemt als volght:

De heele

1624.

Aprilis.

De heele Kartouwen van 4000 ℔ souden gheschoten werden met — — — —	10	
De halve Duytsche Kartouwen van ontrent 4800 ℔ met — — — — —	10	
De halve Kartouwen van de nieuwe slagh van 3000 ℔ met — — — —	4½	℔ kruyt.
De halve France Kartouwen van 3800 ℔/ schietende 18 ℔ yser/ met — —	8	
De ysere Saeckers van 18 ℔ met — —	8	
Saeckers van 12 ℔ yser met — —	6½	

Den 25 de hooghte van 25 graden/ de wind Zuydelijck als de voorleden dagen/ met goed weder.

Mayus. Sien de Kust van Peru.

Den 3 May sagen wy de Cust van Peru op de hooghte van 16 en een derdendeel graden.

Den 5 heeft de Heer Admirael den Raed beroepen / ende aen de Capiteyns begheert / dat yeder sijn volck soude animeren / ende tot kloeckmoedicheyt vermanen/ overmits sijn indispositie niet toeliet/ om sulcx selver in persoon op de andere schepen te doen. Oock werd belooft aen den genen die de Vlagghe vanden Spaenschen Admirael soude afhalen/ twee hondert Realen van achten: die de Vlagg van den Spaenschen Vice-Admirael soude afhalen / hondert Realen van achten: ende van de Schout by nacht ofte een vaendel vande Soldaten/ vijftigh Realen.

Den 6 hadden wy de gantsche dagh stilte: op de middagh d hooghte derthien graden. Om dat wy het Callao de Lima naeck-ten / ende wy so verre van de wal blyvende / niet wel seeckerheyd van 't land konde bekennen / heeft men de wal wat naerder ghelo-pen/ om op morghen verkent te raken.

Den 7 waren wy so na de wal / datmen de barningh sien konde. Wy sonden dry wel-ghemande Chaloupen nae een hoeck / welck een Eyland scheen te maecken / om de gheleghentheydt van die t besichtighen / maer de Chaloupen weder-komende / wisten gee sekerheyt van het Callao de Lima te verhalen. Op de middagh d hooghte 12 graden 45 minuten.

Den

Den 8 met den dage werden wederom drie wel-gemande chalou- 1624.
pẽ na een hoeck gesonden/ om te sien oft aldaer het Callao de Lima Mayus.
was/ also wy vreesden beneden het Callao te raken. Voor de mid-
dagh saghen wy upter Zee een seyl recht op ons aenkomen/ daer
terstondt een Boot met een Chaloup van de schepen na toe ghesonden is/ om het selve te nemen/ maer de drie Chaloupen/ die na de hoeck toegeroept waren/hadden dit seylken oock int gesicht gekregen/ ende daerom haer cours daer na toe gestelt/ so dat sy hem de wal af sneden/ende om de stilte kort nae de middagh achterhaelden/ ende by de Heer Admirael brachten. Het was een kleyn open Barcje/ van de Vice-Roy uyt het Callao gheschickt/ om ons te verspieden/ daer in was een spaensch Capiteyn/ genaemt Martijn de la Rea/ met noch 4 spangiaerts/ ende 6 ofte 7/ soo Indianen als Negros/ die verhaelden/ dat des Conings Silver-vlote voorleden vrydag/ zijnde den 3 deses maendts/ uyt het Callao naer Panama vertrocken was/ sterck zijnde 5 seylen/ 2 oorloogh-schepen ende 3 Coopvaerders/ die extraordinaris rijckelijck geladen waeren/ daer was noch in het Callao blyven leggen den spaenschen Admirael/ een Gallioen groot 400 lasten/ voorsien met 40 metale stucken/ ende 2 Pataches/ yder van 14 stucken/met noch wel 40 oft 50 Coopvaerdyschepẽ meestendeel sonder geschut/ die al te samen dicht aen strant onder 3 Batteryen geset lagen. Dese Batteryen waren van steen op-ghemaeckt/ ende hadde een Borstweer van voren en ter syden/ daer op lagen 6 ofte 7 metale stucken/ en de resterende stucken tot 50 int getal/ die de voorleden nacht uyt Lima gebracht waren/ hadden de spangiaerts op strant geset om ons het landen te beletten/ also de Viceroy ons siende recht opt Callao aenkomen/ wel dachte dat ons entreprinse op het Callao soude vallen. Daer lagen in het Callao 4 Compangien soldaten/ yeder van 70 ofte 80 koppen/ also de 2 beste Compangien met de Silver-vlote na Panama vertrocken waren/ maer de spangiaerts vergaderden op 't gebodt vande Vice-Roy/ die op gisteren de eerste tydinge van onse komste verstaen hadde/ van alle kanten in het Callao/ ende souden in korten tijt ettelijcke duysenden sterck zijn.

Kreghen een Spion.

Op den avond werden vier seylen te loefwaert gesien/ die recht op Callao schenen aen te komen/ daerom de Heer Admirael de

1624. Mayus. Schout by nacht met drie van de kleyne schepen / ende drie wel-gemande chaloupen daer nae toe gesonden heeft / die dicht by de wind souden houden / op dat de Spaensche schepen tusschen beyden mochten beset worden.

Komen in Callao de Lima ten ancker. Den 9 met den daghe zijn wy dicht om de hoeck van het Eylant de Lima in 't Callao ten ancker ghekomen / daer de Schout by nacht met de dry andere schepen / sonder eenighe Schepen ghesien te hebben / by gekomen is. De Heer Admirael heeft desen morgen den Raet vergadert / ende ordre ghestelt om op morgen vroegh het Callao de Lima met alle ghewelt aen te grypen / stellende tot hooft van dit exploict / overmits sijn swackheyt ende sieckte / de Heer Vice-Admirael Geen Huygen Schapenham / ende tot Sergeant Major sijn Swager Cornelis Jacobsz. Daer werdt besloten / dat men boven de vijf vaendels Soldaten / noch ander vijf vaendels uyt de Matroosen soude maecken / daer over tot Capiteyns ghestelt zijn de Scheeps-Capiteyns Lenert Jacobsz Stolck / Witte Cornelis de Wit / Laurens Jansz Querijnen / Jan Ysbrantsz ende Meyndert Egbertsz / ende om datter inde Vlote niet vaer-tuych genoegh was / om de Soldaten ende Matroosen ghelijckelijck te landen / dat men voor eerst inde na-nacht al de Soldaten soude landen / die een halve maen van Vriesse ruyters tot haer defensie souden opwerpen / ende op strant soo langhe blyven sonder yet te attenteeren / tot dat de vijf vaendels matroosen mede souden gelant zijn / om also ghelijckelijck den aenslagh op het Callao in 't werck te stellen.

Vele achten dat by ons seer qualijck en onwijsselijck ghedaen is / dat wy de Silver-vlote / die den 3 uyt het Callao gescheyden was / niet en vervolghden / also wy die wel licht in zee souden achterhaelt hebben / ofte ten minsten onder Panama gheset hebben vinden legghen / sonder dat het selve noch soude ghelost zijn: maer die moeten verstaen / dat tot sulcks geen apparentie was / overmits de passagie kort is / ende de Spaensche schepen soo hart in 't voorseylen souden gheweest zijn als wy in 't na seylen / ende als wy die schoon geladen onder Panama aengetreft hadden / (waer toe gheen hope was / om dat sy dateliick bestaen te lossen) soo soude daer weynigh avantagie voor ons geweest zijn / om dat sy aldaer gheset liggen tusschen twee Forten die malkanderen konnen beschieten. Oock was het gantsch onge-

ongeraden/ dat men sich met soodanige Vlote in de bocht van Pa- 1624.
nama soude begeven/ sonder ervaren Piloten te hebben/ om de vehe- Mayus.
mente stroomen die in die bocht vallen / ende perikeleuse drooghten
die aldaer liggen/ waer door men lichtelijck de schepen soude komen
te verliesen/ gelijck even-wel noch menighmael ghebeurt/ ende noch
meerder swarigheyt heeft men om uyt de bocht te geraecken / over-
mits de Zuyde wint / die langhs de Cust domineert/ ende de calm-
ten/ die men inde maenden Junio ende Julio onderworpen is. Dit
zijn de redenen die ons ghemoveert hebben de Silver-Vlote niet te
vervolgen / maer veel liever een aenslagh op het Callao de Lima te
doen / 'twelck wy meenden door het vertreck vande Gallioenen op
sijn aldersvwackste aengetroffen te hebben/ ende daeromme hoopten
lichtelijck te vermeesteren/ om alsoo den staet van den Koningh van
Hispanien in Peru op het hooghste te altereren/ en te beproeven of-
te wy met hulpe der Indianen ende Negros/ een deel van de rijcke
Landen souden konnen bemachtigen.

Den 10.'s morgens voor den dage is de Vice-Admirael met al de
Soldaten nae lant gheroept/ meende tusschen het Callao de Lima/
ende de Revier van Lima te landen/ daer ons aengedient was dat-
men droogh tot sijn wille soude konnen aen Landt komen/ ende de
Boots voor de barninge bevrijt konden leggen buyten het geschut
van 't Callao/ maer doen wy ontrent de strant waren / bevonden
wy de barninghe soo groot/ dat het niet mogelijck was/ dat de Sol-
daten sonder haer Musquetten ende kruyt nat te maecken/ ende de
schuyten pericliteeren/ konden aen Lant komen / waerom de Vice-
Admirael met schuyten langs de strant bleef roeyen / om den dagh
te verwachten/ ende te sien oft yewers beter gelegentheyt waer om
te landen/ dan alsoo des morghens nieuwers eenighe bequaemheyt
sagh/ ende over al even sterck brande/ ende ondertusschen een groo-
te hoop Spangiaerts te dier plaetse ghekomen waren/ om ons het
landen te beletten/ so is de Vice-Admirael/ na dat hy met de metale
stuckxkens verscheyde reysen op de Spangiaerts vyer ghegheven
hadde/ met al het volck weder na boort gekeert.

In het landen dachten wy mede te gebruycken den goeden dienst
van eenighe Indianen in het Barckjen op eergisteren bekomen.
Dese toonden haer seer oprecht voor ons/ en versekerden ons van-

1624. de toe-val der Indianen / ende revolte der Negros / soo wy maer vaste plaetse aen lant kregen.

Mayus.

Hier na roeyden onse Boots nae drie Spaensche scheepkens/ die in stilte ontrent het Callao dreven / die sy veroverden/ ende in de Vloot brachten / het volck aen landt meest ontkomen zijnde: het eene was geladen te Pisco met 2500 Pottysen wijn / ende veel ververschinge/ als appelen/ druyven/ etc. welck ons tot verquickinge van de sieckten seer wel te pas quaem: het tweede quam van Guarmey/ ende was ghe laden niet als met brand-hout/ ende het derde van Porto Guaniaco / ende hadde eenighe tarwe in met veel packen van Pausselicke Bullen/ende andere dingen van weynigh importantie.

Nemen 3 Spaensche scheepkens.

De Heer Admirael vondt goedt/dat men het Jacht de Winhont dicht aen strant soude boucheeren / om onder 't faveur van 't selve gheschut de aenstaende nacht ons volck te landen: maer de Spangiaerts ons voornemen siende / hebben metter haest 2 stucken geplant / waer mede sy het Jacht voor in de boegh treften / en soo is dese aenslagh achter ghebleven.

Steken de spaensche schepen in de brandt.

Den 11 is men besigh gheweest met de Prysen te lossen / ende de goederen te verdeelen. Ontrent middernacht zijn de Capiteyns Adriaen Tol/Pieter Harmensz Slobbe/ ende Meyndert Egbertsz met twaelf wel-ghemande Boots / voorsien met metale Draeckens ende Vyer-wercken / recht toe na de Spaensche schepen gheroeyt/ die ontrent vijftigh in 't getal onder 't geschut van drie Batteryen / ende het Spaensche Gallioen / ende twee Pataches ghe set laghen / ende hebben/ terwijl een groot stuck by Noorden het Callao een valschen alarm van ons volck gemaeckt wert / yeder een Spaensch Schip aen boort geleyt/daer sy terstont met vyer-wercken den brand in kregen/van daer roeyden sy weder aen een ander schip / daer sy mede de brand in kregen / ende so weder aen een ander/ tot dat alle haer vyer-wercken verbesigt waren: Ondertusschẽ hadde den Vyant alle sijn geschut na onse Boots gewent / ende begost vreesselic te schieten/so uyt de bateryen/als ooc uyt het gallioen eñ Pataches/de onse wederom vyer gevende met de metalen draeckens ende steenstucken/ende haer meest bedeckt houdende onder de spaensche/om vant spaensche Canon ten deel bevrijd te wesen/ ende oock

ooc van de musquetten/ alsoo de gantsche strand met musquettiers 1624.
beset was / die gestadelijck op onse Boots vyer gaven. De Boots Mayus.
haer aenslagh volbracht hebbende/ zijn na de schepen gekeert/heb-
bende in den brand gesteken/ gelijck men berekenen konde/ tusschẽ
de 30 ende 40 van des Vyands schepen / waer onder veele groote
waren / ende eenige met gheschut voorsien / maer de Spangiaerts
hebben na het vertreck van de onsen / met hulpe van de slaven ende
Indianen / noch in eenige schepen den brand geleschte. Wy hebben
in dese tocht 7 dooden gehad / ende 14 oft 15 gequetsten / meest van
't Schip van de Vice-Admirael / om dat sijn Volck een van
de Pataches meende aen boort te legghen / 't welck haer misluck-
te. In dit exploict op de Spaensche schepen/ 't welck met een groote
manheyd en couragie uytghevoert werd / heeft ons al samen voor-
sichtigheyd ontbroken: want by aldien wy vylen mede ghenomen
hadden/ souden wy met kleyne moeyte / te weten met het afhacken
van haer touwen/ende sonder merckelijck perijckel/ alle die schepen
in onse handen ghekregen hebben/ om dat de land-wind die na ons
toe-voerde. Voor den daghe quamen negen Spaensche Schepen
al brandende van de wal dryven / om welcke te ontwijcken wy ons
anckers lichten/ ende nader het Eyland liepen.

Den 12 heeft de Boot van de Eendracht een Spaensch scheep-
ken met wynen becomen / 't welck hy dicht van strant onder 't ge-
schut van de Batteryen van daen haelde.

Den 13 is Capiteyn Enghelbert Schutte met sijn Compagnie
op 't Eyland de Lima gaen leggen / daer wy een Redupt gemaeckt
hebben/ tot bewaringhe van onse groote Chaloupen / die tot noch
toe in het ruym hadden ghelegen / ende wy nu van sin waren op
te setten

Van daeg is by de Heer Admirael en den Raedt beraetslaegt/
wat men best met de Vlote by der hand soude nemen / na dien onsen
aenslagh op Callao de Lima misluckt was. Onse instructie begeer-
de dat wy eenighe tijd in het Callao souden blyven houden / om te
sien oft wy door ons verblyven aldaer met het beletten van de com-
mercie/ende het nemen van alle gaende ende comende schepen/eeni-
ge veranderinghe konden te wege brengen. Want sijn Excell. door
eenighe die langhe in Peru verkeert hadden/aenghedient was/ dat

1624. de Indianen ende insonderheyt de Negros die in Lima met vele
Mayus. duysenden zijn/niet en souden onder-laten/als sy hulpe sagen/tegen haer Meesters op te staen / ende ons daer mede occasie gheven om Lima ofte het Callao te bemachtigen. Maer de Vice-Rey/ gelijck wy namaels verstonden/ hadde hier in voorsien/ latende gestadigh 2 Compagnien Spangiaerts binnen Lima / om op der Negros doen achtingh te geven. Oock wiert niet toeghelaten dat de Negros messen by haer hadden / ende daer-en-boven hadde de Vice-Rey een Vaendel ghegagieerde Negros / waer over een Negro als Capiteyn commandeerde/die op alles naeuwe toesicht gaven/ende alle der Slaven aenslaghen om stieten. Wat de Indianen aengaet/ die wierd wel toegelaten messen te hebben/maer werden nieuwers anders toe gebruyckt / als om wercken te maecken.

Alsoo dan om het Callao beset te houden de ghеheele Vlote niet ghеrequireert werd / soo werd besloten dat Cornelis Jacobsz met vier schepen om de Zuyd soude gaen / om te sien oft aldaer ten dienste van 't landt ende afbreuck van de Vyandt / yet goedts te verrichten was. By so verre wy alle de ghelegentheden in Peru sodanigh ghevonden hadden / als wy in Hollandt gheinformeert waren / dat de selve souden zijn / soo souden wy met de Vlote van Lima nae Arika gheloopen hebben/om het selve te bemachtighen/ en so met hulpe van de Indianen/te sien nae Potosi te gheraecken/ 't welck wy meenden van wapenen onvoorsien te vinden / en overmits de groote rijckdom / suffisant om de kosten van onse uytreedinge te betalen; maer wy verstonden recht contrarie uyt onse ghevanghens / dat Arika wel ghesterckt en voorsien was / ende dat te Potosi alleen verre over de 20 duysent Spangiaerts waren/ (behalven de Indianen en Negros/) al t'samen van gheweer wel voorsien. Sy hadden voor desen weynich wapenen te Potosi gehadt/maer dit Jaer was tusschen de Castilianen en Biscainen een groote twist ontstaen / om het vergeven vande Officien/ soo dat sy malkanderen vyandlijck met de wapenen aengetast hadden / ende en was de saecke noch niet gheheel ghеslist. Altijd wy bevonden de saeck so gelegen / dat voor ons op sulcke groote aenslaghen niet te doen was.

Den 14 hebben wy noch een scheepken met Spaensche Wijnen

nen bekomen. Op den avondt is Cornelis Jacobsz / als Commandeur/met vier Schepen/de Eendracht/ de David/ de Griffoen ende Winthont / uyt het Callao t'zeyl ghegaen / die sijn kours om de Zuyd stelde / om la Nasca/ Pisco/ oft andere plaetsen / by Zuyden Lima ghelegen/ te bemachtighen. 1624. Mayus. 4 Schepen gaen om de Zuyt.

Den 20 heeftmen 2 van de ghenomen Spaensche Prijsen met Kelders toe-gherust / die van dicke planckcken seer hecht ghemaeckt werden / ende so dicht ghedreven/ datter gheen water konde in komen / ende rondom met steenen bestouwt ses voeten dicke / daer in Boskruyt soude geleydt worden/ om aen het Spaensche Gallioen gebracht te worden/ ende door de slagh van het selve/ het Gallioen met al datter ontrent was/ in de Lucht te doen springhen. Desen nacht zijn twee Griecken uyt de Vice-Admiraels Schip met een kleyn schuytken na land by de Spangiaerts geroeyt.

Den 22 hebben wy een Spaensch schip verovert/dat van Guaiaquil quam/met hout gheladen/ op hebbende ontrent dertigh personen/ soo Spangiaerts als Negros.

Den 23 is de Schout by nacht met twee schepen / Mauritius/ ende de Hope / ende de twee Compagnien Soldaten vande Capiteynen Schut ende Brederode / t'zeyl ghegaen/ om de stadt Guaiaquil / ende een nieu Gallioen van den Koningh / dat aldaer ghebouwt werd / te ruineren. De inneminghe van Guayaquil wierd ons door de ghevangen Spangiaerden / die haer selven tot leytsluyden presenteerden/ voor seer licht aenghedient / en om de groote buyt/ die wy daer verhoopten/ noch lichter van ons aengenomen/ maer de saeck was soo klaer niet als wy wel dachten. In plaets van de soldaten/ die vertrocken /zijn veertigh Matrosen tot bewaringhe vande Chaloupen op het Eylandt de Lima inde Reduyte gheleydt. 2 Schepen gaen na Guaiaquil.

Den 24 is een Bos-schieter op 't schip Hollandia/ die voorghenomen hadde by den Vyandt over te loopen/ aen 't Eyland de Lima opgehangen.

Den 27 's nachts is een vande brand-scheepkens/ 't welck met een kelder toe-gerust was/ daer in twee duysent pond kruyd gheleyd / ende boven met vyerballen/granaden/ende brandende materie beleyd was/ naer het Gallioen ghezeylt / om het selve aen boort te leg-

1624. te leggen/ ende te ruineren. Op dit scheepken waren vijf persoonen
die haer dienst/ om dit werck te volvoeren/ gewilligh presenteerden/
Mayus. waer onder als Hooft was Willem Commers / Commijs op 't
schip den Arent. Sy seylden soo nae het Gallioen/ dat men met een
musquet-schoot wel konde toereycken / sonder datter van de Spangiaerts alarm ghemaeckt werd/ ende dachten voor eerst de brand in
de vyer-ballen/ ende de brandende materie te steken/ die boven op het
Schip lagh/ op dat/ terwyle de Spangiaerts doende mochten zijn
om den brandt te lesschen/ het vyer aen het kruydt mochte komen:
maer soo het rif / daer achter het Gallioen gheset lagh / soo verre
uyt-streckte / dat het brand-scheepken het Gallioen niet beseylen
konde / is het weder by de Vlote ghekomen.

Iunius. Den 2 Iunius / 's morgens is de Heer Admirael Iaques L'
De Heer Admirael sterft. Hermite van sijn langduerige sieckte in het Callao de Lima overleden. Hy was sint ons vertreck van Sierra Leona noyt gesont gheweest / maer altijd van verscheyde sieckten aengetast / die hem soo
matteerden / dat hy de laetste vier oft vijf maenden alle kracht van
sijn leden quijt was. De Heer Vice-Admirael vondt goedt / dat de
Vlagghe op 't Schip Amsterdam soude blyven waeyen / op dat de
Vyandt vande doodt van de Heer Admirael gheen kennisse soude
kryghen. Desen dagh is een Spaensch Scheepken in de Vlote gebracht / 't welck ontrent achthien Lasten Tarwe in hadde.

Den 3 is het lichaem van de Heer Admirael op het eyland de Lima heerlijck begraven: Het Lijck werd ghedraghen van de Capiteyns/ gheaccompagneert van de Heer Vice-Admirael/ ende alle de
Officieren van de Vlote. Voor het Lijck ginghen dry Vaendels
Matrosen/ (alsoo alle de Soldaten wegh ghesonden waren) die
yeder haer musquet vijfmael losten / ende schoot het Schip Amsterdam neghen schoten / 't Schip Delf seven/ Orangien vijf / ende
voort alle de ander Schepen verbolghens yder drye schoten. Wy
hadden op de veroverde Spaensche Schepen vele Vlagghen laten
waeyen/ op dat den Vyand soude dencken/ dat dit schieten tot een
Triumphe van de veroverde Prysen/ ende niet om de doot van den
Admirael gheschiede. De Heer Vice-Admirael vond goedt sijn
Authorisatie tot Admirael een tijdt langh op te houden / wachtende nae de komste van de Schout by nacht/ ende de wegh-gesonden
schepen.

Den

Den 6 nae de middagh is het Schip Orangien onder zeyl ghegaen/ende heeft dicht by de punt van het Callao ghesett/ om langs de Strant met sijn stucken te flanqueren/op dat het brant-scheepken ondertusschen met minder perijckel onder de beschermingh van het selve gheschut / het Spaensch Gallioen mochte aen boord klampen. Het brandt-scheepken daer Willem Commers / Koopman op 't Schip den Arent/ met noch vier andere kloecke Maets op was/ stelde sijn kours dicht by het rif langhs / om te beter het Gallioen te bezeylen: maer soo sy al binnen een Musquet-schoot van 't Gallioen waren / ende gereed om het selve aen boord te legghen / is het aen de grond ghezeylt / door dien het Gallioen in een Com ghesett lagh / 't welck wy niet en wisten. De Spangiaerts wenden alle haer gheschut nae het brandt-scheepken / ende schoten daer dwers door heen tot verscheyde reysen/ghelijck oock de Musquettiers/ die aen Land stonden/ niet en deden als continuelijck op het selve te schieten/waeromme die ghene die daer inne waren/siende gheen middel om het van de grondt te krijghen/ de brandt in het Overwerck staken/als oock in de pijpe die na het kruyd ging/ende salveerden haer met haer vieren in een schuytken/de vijfde het hooft af-gheschoten zijnde. Het scheepken is daer na al brandende van selfs van de grond gheraeckt /ende dreef nae de wal toe/ sonder dat het kruyt ontsteecken werde/ door op den avondt / doen het kruyt nat ghewooden zijnde / niet als een kleyne slagh gaf. 1624. Iunius. Aenslagh op het Spaens Gallioen misluckt.

Den 8 worde een aertbevinge op het Eylant de Lima gevoelt.

Den 13 heeft de Heer Vice-Admirael op 't instantelijck aenhouden van eenige gevangen Spangiaerts/ gheconsenteert dat sy een brief aen de Vice-Rey om haer verlossinge mochten schryven/ want sy dachten dat de Vice-Rey seer veel voor haer doen soude/ 't zy met de twee overgeloopen Griecken aen ons te restitueren/ ofte op andere wijse haer te rantsoeneren. Den brief is aen een Assistent gelanght/ die met een vree-vlagge in een kleyn schuytken na de punt van het Callao gheroeyt is / ende soo de Spangiaerts een witte vlagghe daer teghen op-staecken/heeft hy de Spaensche chaloupen/ die op hem uyt-quamen/ in-ghewacht/ die hem met het schuytken terstondt in het Callao brachten. Den Assistent seyde wel geen ander last te hebben/ als om de brief over te leveren/ maer

1624. de Spangiaerts en achten 't selve niet/ ende de Vice-Rey gaf stracx
ordre/ datmen ons volc de handen soude binden/ ende de oogen ver-
Junius. blinden / ende soo in de Chaloupen bewaren. Op den avont heeft de Generael vande Zuyd-Zee den brief van den Assistent ontfangen/ ende heeft ons volck de handen doen los maken/ die man voor man met groote beloften vande Spangiaerts aengesocht werden/ om by haer in het Callao te blyven/ ende so niemant by haer blyven wilde/ heeft hy den Assistent met het volck weder na de Heer Admirael ghesonden/ met dit antwoort: Dat de Vice-Rey voor ons niet als kruyt en loot ten besten hadde / ende dat hy niet van sinne was met ons in eenighe handelinghe te treden/ tot verlossinghe der ghevanghen Spangiaerts / ende dat hy den eersten / die met een vree-vlagge van de Heer Admirael na het Callao soude afghevaerdight worden/met de vree-vlagge soude laten op hangen.

Den 14 is op het antwoordt van de Vice-Rey by de Heer Vice-Admirael ende den Raed gheresolveert/naer dien de soberheyt van victualie ende schaersigheyt van water/daer mede onse Vlote voorsien was/niet toe liet soo vele Spangiaerts sonder hope van profijt in geduerige ghevangheniße te houden / ende oock ongeraden was om verscheyde oorsaken de ghevangen Spangiaerts vry te geven/ dat men de schepen daer van soude ontlasten / ende alle de ghevangen Spangiaerts/uyt-genomen drie oude lieden/ van kant helpen.

Den 15 's morgens zijn in 't ghesichte van die van 't lant/21 ghevangen Spangiaerts op 't schip Amsterdam aen de Focke-ræ opghehangen. Dry andere gevangens werden met een kleyn bootgen naer het Callao geschickt/om de Vice-Rey de tydingh te brengen / hoe dat wy door sijn trots/ende Barbaris antwoort/alsoo hy selver alle quartier af-geslagen hadde/ tot de executie der gevangen Spangiaerts gedrongen/ende genootsaeckt waren.

Op den avont is Cornelis Jacobsz/die om de Zuyd ghesonden was/met vier Schepen in het Callao weder by de Vlote gekomen/ rapporterende aen de Heer Vice-Admirael/ dat hy van dẽ 14 May voorleden tot het eynde van de selve maent gestadigh sijn beste ghedaen hadde om de Zuyt te winnen / meenende met de eerste slaghboegh / als de wint wat Zuydelijcker soude loopen / nae de wal te wenden/om niet beneden te vervallen/ende ter gedestineerder plaet-

se het

se het lant aen te doen/maer also de wint hoe langhs hoe meer Oo- 1624.
stelijckte/ dat hy seer qualijck tot wenden heeft konnen komen/en- Junius.
de eerst den 10 deses maents vier mylen beneden Pisco is komen te
vervallen / hoewel hy al op de hooghte van 18 en een half graden
gheweest was/ dat hy van daer met een slagh-boegh by de wal op
raeckte tot voor Pisco/daer hy den 11 ten ancker gekomen is/ende
dat hy den 12 met alle het volck ende twee Metale Draecxkens lan-
de / ende terstont binnen een Musquet-schoot vande selve Stadt
marcheerde / daer hy doen bevont / dat de Spangiaerts de Stadt
Pisco met een steene muyr van 15 voeten hoogh/omringht hadden/
buyten welcke muyr sy noch een borstweeringh hadden/ waer ach-
ter haer Soldaten in defensie stonden/ende dat alle de flancquen be-
hoorlijck op den ander respondeerden / ende also op een soo wel ge-
fortificeerde plaetse / die met groot Guarnisoen beset / ongheraden
was met soo weynigh volck yet te attenteren / datter met een-stem-
migh goet-vinden van alle de Officieren besloten wert/datmen met
de minste schade nae boort soude sien te retireren / waeromme noch
by daghe een halve Maen tot haer defensie aen strant op-wierpen/
daer sy/ nae eenighe schermutsinghe met den vyant ghehouden/ op
den avont introcken/ende dat sy de naeste nacht al te samen embar-
queerden / ende nae boort vertrocken / soo dat sy den 13 van Pisco
scheyden/ende desen avont in het Callao arriveerden. Wy hebben
in dese quade rescontre ghehadt 5 dooden/ en 15 oft 16 ghequetsten/
ende daer zijn wel 13 mannen by den vyant overgheloopen. Den
vyant/ soo veel men sien konde/ was wel 2 duysent mannen sterck/
wel van ghewevr voorsien / waer onder ontrent 200 Ruyters wa-
ren/met schild ende lance / die haer buyten de Stadt hielden/ om de
onsen van achter aen te vallen/ daer van eenige tot verscheyde rey-
sen gheschoten werden/ maer wat schade de Vyandt door het schie-
ten van de Metale stucxkens ontfanghen heeft / konde ons volck
niet weten.

Den 18/ van daegh heeftmen/door ghebreck van water/aen ye-
der man ses mutskens water daeghs beginnen uyt te deelen.

Den 22 is eenen Bos-schieter / die by den vyant meende over te
loopen/in apprehensie ghestelt : die ghe-examineert zijnde/ bekende
dat hy al over langhe met de twee over-gheloopen Griecken over

 gekomen

1624. ghekomen was/ om de Heer Vice-Admirael gevangen in het Callao te brenghen/ waer toe sy goede ghelegentheydt hadden/ om dies Junius. wille de Heer Vice-Admirael somwyle met een kleyn schuytken met vier man uyt visschen voer/ daer sy met haer drien/ als de best betrouwtste/ onder waren/ ende soo de twee Griecken met het selve schuytken te vooren/terwyle hy niet scheep was/door-gegaen waren/dachte hy haer met hulpe van eenighe Swarten van daegh te volghen.

Den 25 is de voorsz Bos-schieter/ in presentie van meest alle het volck op het Eylant de Lima aen een galghe gehangen.

Wy hadden dese mael op 't Eylandt de Lima twee Smitsen/ daer wy affuyten en ander gereetschap met alle naerstigheyt vaerdigh maeckten/ want de Heer Vice-Admiraels meeninge was (alsoo hy van de ghelegentheyt van Chili door een gheboren Chilees/ en diversche andere ghevangens gheinformeert was) om met de Vlote daer nae toe te gaen/so haest wy van water souden versorgt zijn / ende te sien ofte wy met de assistentie van de Chilesen yet goets teghen den Spangiaert souden konnen verrichten/ waer toe ons groote hope van de Chilees ende andere Indianen ghegheven werdt / en om dat wy wel wisten dat het verwachten vande Galioens uyt de Manillas voor en ontrent Acapulco weynigh te beduyden soude hebben / soo wy niet aen de Caep Corrientes liepen/ waer toe wy meenden gheen tijdt te hebben / soo achten wy dat het beter geraden was/dat wy in die tijt een tocht na Chili deden/ende soo van daer ververst/ ende van vivres versorght wesende/ volgens het begheeren van onse instructie / nae de Manillas over staecken. 't Gheen wy van de gheleghentheyt van Chili verstaen hebben/ is als volght.

De Chilesen voerden dit jaer noch dappere en harde oorloghe tegen de Spangiaerts/ende hadden in 't lest van het voorleden jaer noch een troupe Spangiaerts van meer als 50 man/die op hasart uytghegaen was/ soo beset en omcinghelt / datter niet een en esscapeerde. De plaetsen in 't jaer 1599/ by haer op de Spangiaert gewonnen/ waer onder de voornaemste is Baldivia / blyven noch in haer gewelt/ ende en derven de Spangiaerden niet bestaen de selve weder te incorporeren/ niet teghenstaende de spraeck nu ter tijdt in

Peru

Peru gingh/ datter laſt van den Koningh was ghekomen/ dat men Baldivia/ ten aenſien vande goede poꝛt/ weder ſoude ſien te beſetten. Dit Baldivia is nu ter tijdt onbewoont/ leyt op de Zuyderbreete van 40 graden/ ende heeft een uytnemende haven ſonder ſanden oft ondiepten. De Spangiaerts dooꝛ middel van de muſquetten overtreffen wel de Chileſen als ſy te voet vechten/ maer als de Chileſen te paerde zijn/ (gelijck ſy gewent zijn met groote Eſquadꝛons van dꝛie en vier duyſent paerden ſomwylen de Spangiaert aen te taſten) ſoo zijn ſy verre haer meeſter/ want een Spaenſche Ruyter en ſal gheen Chilees te paerde derven verwachten. De Chileſen hebben vooꝛ een gewoonte alle de vꝛuchten en het ghewas der Spangiaerden gheheel te verwoeſten/ ende daer na de Foꝛten rontſomme ſo te beſetten/ datter niet kan in gebꝛacht woꝛden/ waer dooꝛ de Spangiaerts/ die daer in leggen/ in groote hongers-noode geraken/ en moeten alſdan met de uyterſte miſerie ſo lange afwachten/ tot dat de Gouverneur van Chili met alle ſijn macht van Conception komt om haer te ontſetten. 1624. Junius.

De Spangiaerts ſenden noch oꝛdinaris 3 oft 4 Vaendelen ſoldaten jaerlijckx van Lima nae Chili: dit is volck die meeſt in Peru om haer delicten ghevanghen ſitten/ en alſdan te Lima te ſamen ghebꝛacht woꝛden. Maer alſoo deſe niet ghenoegh waren om de Chileſen volkomen reſiſtentie te doen/ ſoo hadde den Koningh van Hiſpanien deſe naeſt-vooꝛgaende jaren een goede party Soldaten dooꝛ Buenos Aires te lande daer nae toe gheſchickt. De armoede en miſerie der Spangiaerts in Chili was dit Jaer ſoo groot gheweeſt/ datter een muyterye ontſtaen was/ ſoo dat ſy haer Officieren van haer jaeghden en qualijck tracteerden/ ende konden naulijck nae groote moeyte weder tot ghehooꝛſaemheyt ghebꝛacht woꝛden. De ooꝛſaeck waerom de Koningh van Hiſpanien Chili/ daer van hy gheen pꝛofijt en treckt/ niet en quiteert/ is deſe: dat hy vꝛeeſt dat het de Chileſen daer by niet en ſouden laten blyven/ maer vooꝛder gaen en Peru aentaſten. Oock moet hy Indianen hebben uyt de Zuyder-quartieren van Peru en het Nooꝛdelijckſte van Chili/ tot het bearbeyden van ſijn Mynen in Potoſi/ overmits deſe bequaem zijn om ſoo ſwaren arbeydt beneden in 't diepſte van de Mynen te dꝛagen/ ende de ander Indianen by Nooꝛden Potoſi ghebooꝛtigh/

1624. te licht af sterven. Voorder van de vruchtbaerheydt van Chili/ als oock van de abondantie van 't gout/dat aldaer valt/yetwes te verhalen/is onnoodigh/ overmits alle schryvers van die Landen daer van genoeghsaem onderricht geven.

Iunius. Den 26 op dese tijt regneerde de scheurbuyck seer ghewe ldigh in onse Vlote. De vier schepen/die om de Zuyd geweest waren/ hadden soo veel siecken op / dat eenighe van haer niet machtigh waren haer eyghen Boot te mannen /ende op de ander Schepen begonde het scheurbuyck oock heftigh te ontsteken / ende alsoo geenige apparentie ter werelt was / om groente/ ofte remedie teghen het scheurbuyck in het Callao te bekomen / ende wy ghenootsaeckt waren in het Callao te blyven / om de Schepen Mauritius ende de Hope te wachten/ die anders in der Spangiaerden handen souden konnen komen te vervallen / soo stonden de saken van onse Vlote in seer sobere staet / ende souden binnen korten tijdt groot volck hebben komen te verliesen/ten ware het Godt gelieft hadde/dat een Switser/ met het scheurbuyck gequelt/ op de hooghste bergh van het Eylant de Lima ghegaen hadde / daer niemant eenighe groente vermoede/ alwaer hy sekere groente gevonden heeft/ die hy kennende/gegeten heeft / ende groote baet by bevonden. De Heer Vice-Admirael de kracht van dit kruyt verstaen hebbende/ende dat het in abondantie te bekomen was/heeft gheordonneert/ dat alle de schepen haer meeste volck 's morghens vroegh naer lant souden senden / om soo veel groente te halen als het geheele scheeps-volck souden konnen eten/ waer toe de Maets olye ende azijn gegeven wert/ende om dat door dese groente/ die soo wel tot salaet als warmoes ghebruyckt wiert/ ons volck in seer korten tijdt al t' saem op de beenen gheraeckten en ververscht werden/continueerden wy alle dagen dese groente te halen/soo lange de Vlote in het Callao de Lima heeft geset gelegen.

Den 28 verbranden wy eenighe Pryisen / die onbequaem waren om by de Vlote te houden. De spangiaerts quamen somwylen met eenighe chaloupen/ die sware stucken op hadden/ontrent onse schepen/ende schoten om masten ofte stengen te beschadigen/ van sy verrichten weynigh.

Julius. Den 1 Julius heeft de Heer Vice-Admirael op 't Eylant de Lima nae versch water laten graven / maer om de steenachtige gront heeft

heeft men niet diep ghenoegh konnen komen / so datter met werc- 1624.
ken is uytgescheyden. Julius.

Dit Eylandt de Lima wesende in sijn omvangh ontrent 3 myl-
len/ is gantsch steenigh en rutsigh: heeft niet als de groente/ daer
van geseyt is/ op het hooghste van het geberghte. Men vint oock
op het Zuydt-endt van dit Eylandt vele begraefnissen der India-
nen/die seer out schynen.

Den 18 zijn twee Spangiaerts op bies-bossen aen 't schip Oran-
gien komen dryven/die uyt het Callao quamen overgheloopen/de
eene was Overste van de Peruse Comedianten/ende de ander was
een slecht Soldaet. Sy verhaelden aen de Heer Vice-Admirael
dat de twee Schepen/ Mauritius ende de Hope/ onder 't Eylandt
Puna vier Schepen verovert/ende de Stadt Guayaquil/met het
nieu Gallioen van den Koningh gantsch verbrant hadden. Sy
verklaerden/ dat het Callao de Lima rontomme getrencheet ende
gesterckt was/ende met tachentigh metale stucken voorsien/behal-
ven de veertigh/ die op het spaensch Gallioen laghen/ ende dat het
beset was met veertigh Compagnien voetvolck/ende sesthien Va-
nen Ruyters. De Vice-Rey hadde oock volck aen de naeste wa-
ter-plaetsen gesonden/om die te stercken/ende tegen onse komste te
versekeren/op dat wy nieuwers water souden bekomen. Sy sey-
den de oorsaeck van haer overloopen te wesen/ om dieswille de Ge-
nerael van de spaensche Cavallerye in het Callao ettelijcke dagen
verleden/van haer/om de questie van een hoere/doot gesteken was/
ende wiste niet veel anders te segghen/ door dien sy op 't laetste had-
den verborgen geweest/ meer denckende op de conservatie ende be-
houdenisse van haer leven/ als om yetwes aen ons te rapporteren.

Den 22 quamen de Spangiaerts met thien wel-gemande cha-
loupen nae 't schip de Eendracht/ende schoten twee van sijn hooft-
touwen in stucken. 't Schip de Eendracht schoot mede wel 30
schoten nae den Vyants Chaloupen / maer door dien het schip te
seer slingerde/konde hy haer niet na behooren treffen.

Den 23 is om het water te versparen/ op dat wy voor de komste
der twee schepen Mauritius ende de Hope niet ghenootsaeckt sou-
den wesen uyt het Callao te vertrecken/geordonneert/datmen geen
pot-spyse inde Vlote soude schaffen/maer vleesch/speck ende stock-
visch/

1624. visch / waer toe men sout water ghebruycken konde.

Julius. Den 24 schoten de Spangiaerts naer het schip de David meer als 100 schoten/sonder yemant te quetsen: het waren koegels van 6/7 ende 8 pont yser.

De Heer Vice-Admirael het ooge (ghelijck ghesept is) op Chili hebbende/hadde ordre gegeven/ dat men het bos kruyt soo veel sou-de sparen als eenighsins doenlijck was/en toesien datmen geen ver-geefse schoten dede. Hier op quamen de spangiaerts te stouter uyt/ en somwylen soo nae dat sy deftigh begroet wierden / en weder te rugh mosten.

Den 25 heeft de Heer Vice-Admirael in een Valleye op 't Ey-lant de Lima een musquet-schoot van strant twee diepe putten la-ten graven/om te besoecken oft wy versch water konden bekomen/ daer met groote naerstigheyt aen gewrocht is.

Den 26 quamen vijfthien spaensche Chaloupen nae de schepen de David ende Griffoen/om die met schieten te beschadighen/maer soo die schepen eenige sware stucken van de andere schepen verwis-selt hadden/ waer mede sy den Vyant in het aenkomen groeten/soo zijn de spaensche chaloupen maer een schoot schietende / te ruggh nae het Callao ghekeert.

Den 29 met den dage waren de Spangiaerts met 13 wel-ghe-mande chaloupen dicht onder 't schip de Eendracht / ende om dat het Jacht de Winthont/'t welck slechtelijck van geschut voorsien was / met een touw aen de Eendracht vast lagh/ daer de Span-giaerts onder hielden / konde de Eendracht sijn gheschut op hae niet gebruycken/sonder door het Jacht te schieten/'t welck onghe-raden was / soo dat de spangiaerts weynigh schade leden / en we dertigh schoten deden met koegels van sesthien ende achthien pon ysers/die meest treften/ al eer de Eendracht geredet was/ ende me sijn geschut haer konde toe-reycken/en het scheen of sy het Jacht d Winthont souden geabordeert hebben. Nae dat de Spangiaert wel hondert twintigh/ende wy daer tegen ontrent tseventigh scho-ten gheschoten hadden / zijn de Spangiaerts nae het Callao gh retireert. In dit ghevecht is niemant als de Constapel van 't Eendracht gequetst/die sijn rechter Arm af-geschoten is.

Augustus Den 5 Augustus is de Heer Vice-Admirael Gheen Huyghe

Schapen

Schapenham / volghens den inhout vande missive van sijn Excell: tot Admirael van de Vlote geauthoriseert/ die van daegh het volck den eedt van ghetrouwigheyt op 't Schip Delf heeft af-genomen/ daer alle het volck vande naeste Schepen gekomen was. Tot Vice-Admirael vande Vlote is gheauthoriseert Jan Willemsz Verschoor Schout by nacht / ende in des selven plaetse tot Schout by nacht Cornelis Jacobs/Raet van den Admirael. Op de middagh is den Admirael met alle de Boots ende Chaloupen na het Schip Orangien gevaren/daer het volck vande resterende Schepen ghekomen was/om den nieuwen Admirael te sweeren / waeromme de Spangiaerts met vijfthien soo chaloupen als Fregatten/mede uyt quamen / ende roepden nae onse Jacht/ als oft sy het wilden abborderen/maer soo de Heer Admirael de Chaloupen datelijck liet mannen/om den Vyant aen te vallen/ by aldien die yet op het Jacht attenteerde/zijn de Spangiaerts/ontrent veertigh schooten gheschoten hebbende / weder nae het Callao ghekeert. Kort hier aen is de nieuwen Vice-Admirael Jan Willemsz Verschoor / met de twee Schepen Mauritius ende de Hope/met noch een Prijs in het Callao de Lima gearriveert / die het succes van sijn gantsche reyse aen de Heer Admirael rapporteerde / als dat sy in haer aenkomste drie Schepen op de Reede van 't Eylant Puna verovert hadden/waer van sy de twee verbrant hadden/ende het derde mede brachten ; dat sy van daer de Rivier op nae Guayaquil ghevaren waren/ 'twelck sy van den Vyandt dapper ghesterckt/ ende met groot Guarnisoen beset vonden : dat sy evenwel teghen der Spangiaerts Batteryen ghelandet waren / ende met verlies van vijf-en-dertigh mannen/ die meest in het aen-komen in de Chaloupen gheschoten werden/ de Stadt Guayaquil ingenomen hadden / ende alsoo sy na de veroveringhe gheen twee hondert mannen sterck zijnde / niet suffisant waren de Stadt tegen soo groot ghewelt van den vyant te behouden/ nochte oock eenighe bequaemheydt van chaloupen hadden om den buyt te bergen/dat sy de Stadt Guayaquil/ wesende de Haven van Quito/vol zijnde van alderhande koopmanschap/met oock het nieuw Gallioen van den Koningh / tot den gronde verbrant hadden/ende haer met het naeste ghetyde nae de Schepen gheretireert: datter in dese inneminghe ontrent hondert Spangiaerden doodt 1624. Augustus

 gheble-

1624. Augustus

Verschoor loopt op 25 en een derdendeel graden Z. Br. tot 350 mijl t'Zee/ om veranderingh van wint te vinden.

gebleven zijn/ behalven noch seventhien ghevanghens/ die al te samen/ om dat de Vyandt met valsche koeghels gheschoten hadde/ op de Reede van Puna over boort ghewozpen zijn. Dat sy daer naer haer schepen schoon gemaeckt / ende haer volck op het Eylant Punae ververscht hebbende / onder seyl ghegaen zijn / nemende haer cours dicht by de wint om de Zuyt/ soo langhe tot dat sy haer op de hooghte van vijf-en-twintigh en een derdendeel graden by Zuyden de Linie ontrent dry hondert en vijftigh mylen van landt bevonden/ doen sy veranderingh van wint bekomende/ eerst na de wal ghewent hebben/ meenende ontrent Arika te vervallen/ ende onderweghen noch eenighe ververscb-plaetse met ghewelt aen te doen/ maer dat sy de wint so scherp kregen/ dat sy het vaste lant van Peru niet hoogher als op de derthien graden hadden konnen aendoen/ 't welck op gisteren was/ ende dat sy haer cours vervolgende/ desen dagh in het Callao de Lima ten ancker gekomen zijn.

De Vice-Admirael Verschoor / en voort alle anderen/ gaven de eere van dese victorie aen Capiteyn Engelbert Schutte / want hy die gene was/ die door sijn deftige aenspraeck/ doe op de eerste charGie yder de moet liet sincken/ het hert en couragie dede wederom komen/ ende daer nae door sijn voorsichtigh en Manneliјck beleyt den Spangiaert/ niet tegenstaende wel drie-mael stercker/ soo aentaste/ dat de victorie aen onse zyde bleef; anders soude apparentelijc ons volck niet alleen het wederkomen zijn benomen/ maer souden oock de Schepen Mauritius en de Hope perijckel geloopen hebben van in 't ghewelt der Spangiaerts te komen.

De Heer Admirael heeft sijn residentie blyven houden op 't schip Delf/ welck schip de vlagghe aen de groote stenghe ghevoert heeft/ 't Schip Amsterdam heeft de vlagghe van de voor-stenghe laten waepen/ ende 't schip Orangie van de Besaens-roede/ als voren.

Den 6 is van weghen de authorisatie van de Heer Admirael dobbel rantsoen van wijn en kost aen de maets uytgedeelt.

Den 7 zijn alle de Capiteynen / Lieutenants / Vaendraghers / Commysen en Opper-stierlieden van de Vlote / by de Heer Admirael ter maeltijt geweest.

Den 8 heeft de Heer Admirael het volc van de 2 gekomen schepẽ Mauritius ende de Hope/ den eed van getrouwigheyt afgenomen.

Den

Den 12 verthoonden haer de Spangiaerts met 20 soo Chalou- 1624.
pen als Fregatten in het Callao. Augustus

Den 13 hebben wy de hutten op 't Eylant de Lima afghebroocken / ende alle preparatie ghemaeckt om op morghen vroegh t'seyl te gaen.

Den 14 met den daghe zijn wy met 14 seylen / daer van de dry by ons verovert / ende om by de Vlote te blyven / toegherust waren / uyt het Callao de Lima vertrocken. Wy stelden ons cours na de Piscadores / ende liepen daer tusschen door / latende een kleyn klipken aen back-boort legghen / ende staecken doen dicht by de wint nae de Baeye achter de Piscadores / daer wy tegen den avont met de Vlote ten ancker gekomen zijn. De Heer Admirael is terstont met alle de vijf Compagnien Soldaten / ende een kloecke hoop Matrosen aen lant ghegaen / doende de plaetse besetten / de Matrosen ettelijcke diepe putten niet wijt van strant graven / daer ons aenghedient was datmen versch water konde bekomen / om te sien oft het alsoo ware / op dat de moeyte niet te vergeefs soude zijn. Doen nu versch water in de gegraven putten bevonden wert / heeftmen een halve maen aen de water-kant beginnen op te werpen / daer aen den gantschen nacht dapper van de Matrosen ghewrocht is / soo dat die des morgens in redelijcker defensie was. Ondertusschen bleven de Soldaten den gantschen nacht buyten de halve Maen de wacht houden / ende de Heer Admirael liet onderwylen uyt de Schepen 10 Metale Draeckens / met haer affuyten / in de halve Maen brengen / op dat de Soldaten / by aldien sy met den daghe van den Vyandt werden aenghetast / daer in souden moghen schuylen / ende onder de bescherminge van de selve Draeckens haer retraite nemen.

Den 15 's morgens trocken de vijf Compagnien Soldaten in de halve Maen / ende daer werden ses sware stucken / schietende twintigh a vier-en-twintigh pont yser / met haer affuyten / met onghelooflijcke rassigheyt aen Landt ghebracht / ende inde halve Maen ghestelt / maer alsoo in de gegraven putten so kleyne quantiteyt water bevonden werdt / dat onse Vlote haer in korten tijdt van water niet soude hebben konnen versorghen / ende daer beneffens ontrent onse Trenchee verscheyde berghen ende heuvelen laghen / die alle daer over commandeerden / waer die van Lima haer gheschut ende

1624. Auguſtus

Landen achter de Piſcadores klippen.

forre lichtelijck konden brenghen / ende onſe halve Maen gheheel ontdecken/ ghelijck die om de voorſchreven berghen ende heuvelen te beſichtigen/uyt-geſonden waren/ rapporteerden/ſo heeft de Heer Admirael de voorſchreven ſware metale Stucken noch den ſelven avont weder laten aen boort brenghen / 'twelck met de ſelve raſſigheyt gheſchiet is/maer de metale Draeckens ſijn tot morghen aen lant gebleven/om in 't retireren/des noot zijnde/tegens den Vyant te gebruycken.

Den 16 met den daghe is alle het volck met de Metale draeckens in ordre gheembarqueert / ende t'ſcheep ghekomen / ſonder dat de Spangiaerts eenighe myne toonden om ons te vervolgen. Nae de middagh zijn wy met de zee-wind t'zeyl ghegaen / ende hebben ons kours Weſt aen gheſtelt / om boven Punto Perdido te zeylen.

Den 17 ende 18 hadden een doorgaende Z. Z. W. wind / de kours N. N. W.

Den 19 op de middagh de hooghte 8 en een ſeſtendeel graden.

Den 20 's avondts ſaghen wy het Zuydelickſte vande Eylanden de los Lobos / 't welck wy aen back-boord lieten leggen/ paſſerende met een N.W. gangh tuſſchen beyde de Eylanden door.

Den 21 roeyde onſe Chaloupe naer een doode Walviſch / het welck wy vermeynden een Barckje ofte Clippe te weſen / om dat hy ſoo hoogh boven water dreef.

Den 22 liep de ſtroom ſoo ſterck om de Zuyd / dat wy met een ſtijf Top-zeyl-koelte voor de wind ſeer weynigh avanceerden.

Den 23 ſaghen wy Cabo Blanco / de ſtercke ſtroom contitueerde noch om de Zuyd / als op giſter.

Den 24 met den daghe lagh het Eyland S. Clara N. O. van ons. Op de middagh ſond de Heer Admirael dry Chaloupen voor uyt/ om de Indianen die op Puna woonden / te waerſchouwen van onſe komſte / ende dat haer gheen leedt van ons volck ſoude ghedaen worden. Dit gheſchiede op dat wy door de Indianen eenighe kondſchap van des Vyands ghelegentheydt te Guayaquil mochten krijghen. Des nachts de vloed verloopen zijnde/ heeft het de Vlote gheſet.

Den

Den 25 's morghens zijn wy weder onder zeyl ghegaen / ende quamen kort na de middagh op de reede van 't Eyland Puna ten ancker. De afghesonden chaloupen waren vier uren voor onse komste alhier ghekomen / ende hadden een spaensch Barckjen op de Reede betrapt / 'twelck eenighe stuck-goederen in hadde / welcken over landt nae Lima souden ghesonden worden / maer de Spangiaerts ende alle de Inwoonders van La Puna waren gevlucht / soo dat wy niemand hebben konnen beloopen / wat moeyte wy daer toe oock deden. 1624. Augustus.

Den 26 is de Schout by nacht met alle de soldaten / met thien Chaloupen ende twee Jachten op een tocht nae Guayaquil ghegaen.

Den 27 / van daegh hebben de drie principael Schepen haer Geschut ende ballast in andere Schepen ghelost / om aen de grond te setten / ende schoon ghemaeckt te worden. De Heer Admirael heeft oock een troup Matrosen te landewaert in ghesonden / om te vernemen ofter eenighe Mays / ofte andere victualie / ten dienste van de Vlote / op het Eyland te bekomen was.

Den 28 is Meyndert Egbertsz / Capiteyn op 't Schip den Arent overleden. De Heer Admirael ontfingh oock bedroefde tijdinge van het quaed succes van onsen aenslagh op Guayaquil / hoe dat door de disordre van eenige Officieren / ons volck in route gheraeckt was / ende de vlucht nae de chaloupen hadden moeten nemen / met verlies van 26 of 28 mannen / 't welck gheschiede / volghens het rapport van de Commandeur / door dien de halve Compagnie soldaten van Capiteyn Everwijn / sonder haer Capiteyn te verwachten / den bergh op recht toe nae haer Vyandt marcheerden / meenende de eere van de victorie alleen te behalen / alsoo sy eenighe Spangiaerts hadden sien vluchten / maer also de Spangiaerts / die haer op 't hooghste van den bergh in eenighe huysen ghetrencheet hadden / ghelijckelijck op haer los branden / daer mede eenige neder vielen / so veroorsaeckte het sulcken schrick / dat sy van stonden aen de vlucht namen / ende met een in route brachten noch een ander Vaendel / 't welck om haer te seconderen / den bergh op marcheerde. Hier nae werdt den aenslagh weder hervat / maer om dat de Commandeur ghequetst werd / die daer Tweede aenslagh op Guayaquil.

 op dade-

1624. op dadelick belaste te retireren / ende de schrick onder het volck was / soo was alles te vergeefs. In somma ons volck moesten
Augustus haer nae de Chaloupen retireren met verlies van 25 oft 26 dooden / waer onder de Vaendrigh van Capiteyn Everwijn was. Wy hadden daer-en-boven verscheyde ghequetsten/als den Commandeur/ende Capiteyn Schutte/ die tot op het laetste alle devoir ghedaen hadde / om de vlucht te remedieren / die beyde van haer quetsuere ghenesen zijn / maer de Luytenant Sonnenburgh is van sijn quetsuere overleden.

Het is vreemt / dat wy Guayaquil nu ter tijd niet konden winnen / daer wy het te voren eens soo sterck beset ende gheretrencheert zijnde / met het derdendeel vande macht ingenomen hadden. Het Ghemeene ghevoelen was / dat de Commandeurs on-ervarentheydt in den Krijghs-handel de oorsaeck van ons ongeluck was/ alsoo de Soldaten desPereerden onder sijn beleydt victorie te bevechten / en daeromme met rechte ernst en couragie haren vyandt niet aentasteden.

Den 29 heeftmen noch doende gheweest met de dry principale schepen te setten / ende schoon te maecken.

Den 30 is de Vice-Admirael met thien Chaloupen / ende twee Vaendels soldaten aen 't vaste land ghegaen / om beesten ende appelen te bekomen.

Den 31 heeft de Heer Admirael van het volck / dat om het Eyland La Puna te besichtighen / uytghesonden was / verstaen/ dat op een seecker plaetse van het selve eyland / dicht aen strand eenige lasten Mays laghen / die men daer lichtelijck konde van daen halen / waeromme het Schip de Griffoen daer na toe ghesonden is/ om de selve Mays te laden ende in de Vlote te brenghen.

Becomen eenighe lasten Mays.

Septemb. Den 1 September waren de dry principale Schepen schoon ghemaeckt/ ende op haer defensie ghebracht / waeromme de ander schepen mede ghereetschap maeckten / om te setten / ende schoon te maecken.

Den 2 is de Heer Admirael selver op het Eylandt Puna aen land ghebleven om het water halen te vorderen / ende heeft de twee putten doen bewaecken met twee Corporaelschappen soldaten/ op dat het water by den vyand niet soude vergeven worden.

Den 3 is de Vice-Admirael weder ghekomen / mede brengende ontrent 8000 Orangie-Appelen/ ende een groote hoop Bananas/ maer beesten hadde hy om de wildigheyt niet konnen bekomen. 1624. Septemb.

Den 9 is Pieter Heyndricksz / Stierman op 't Schip de Griffoen/tot Schipper op 't selve schip ghestelt / overmits Pieter Cornelisz Hartloop/ schipper op de Griffoen/ als Schipper op 't schip den Arent over-gegaen was.

Tot Luytenant van de Compagnie van Capiteyn Omarus Everwijn / is ghestelt Adriaen van Noorderwijle / ende tot Vaendrich van de selve Compagnie Robbert van Vollenhove / beyde Appointees.

Voort wierd besloten (niet teghenstaende de groote apparentie die wy saghen om in Chili yet goedts te verrichten) dat men volghens onse instructie / eerst nae Acapulco soude loopen / om op de Gallioens uyt de Manillas komende/ te passen/ende dat men daer na sien soude / oft de ghelegentheydt van onse Vlote soude willen toelaten/ dat men noch van daer na Chili gingh.

Den 11. hebben wy het gantsche Dorp van La Puna in brandt gesteecken/ende de mueren van de Kerck om ver getrocken.

Den 12 's morgens met de voor-ebbe is de Vlote van 't Eylant Puna vertrocken. Wy misten acht Soldaten vande Compagnie van Capiteyn Schutte / 4 Franschen ende 4 Engelschen / die aen lant/ten tyden van ons vertreck/ zijn blyven staen/ ende by den vyant dachten over te loopen.

Dit waren acht persoonen / die haer in de voorighe tochten seer troulijck en mannelijck ghequeten hadden/ maer nae de quade rescontre te Guayaquil despereerden sy van haer fortune by onse Vlote te sullen maken / ende soo sy wat strickt op de schepen ghehouden werden/ende tot scheep-werck gedwongen/so meenden sy datter beter avantagie voor haer by den Vyand te verwachten was.

Den 13 konden wy door stilte ende contrarie windt noch niet in zee geraken.

Den 16 's avonts vervielen wy ontrent 10 mylen by Oosten Capo Blanco/doen wy het wenden/ende met een W. Z. W. wint N. W. aen seylden.

Den 17 bevonden wy op de middagh de Zuyder-breete van dry graden.

1624. Den 18 kregen wy de generale Z. Z. W. wint.

Septemb. Den 19/ van daegh is op 't Schip den Arent overleden Willem Commers/ Commijs op 't selve Schip/ een stout ende geresolveert krijghsman.

Den 20 continueerde de Z. Z. W. wint. Het verwonderde ons/ dat wy de Eylanden de Gallapagos niet en saghen / hoe wel wy/ volgens de Caerte/de lenghte van de selve Eylanden hadden/ende meest alle de bestecken van de Stier-lieden tusschen de Eylanden door-liepen/ dan wy gisten / dat sy op hare ware langhte niet en lagen/ende dat sy by W. van ons waren.

Den 22 op de middagh de hooghte 1 graet ende 25 minuten/ende sagen kort daer aen by Z. van ons eenighe Eylanden/ die wy de Gallapagos gisten / hoe wel de bestecken der Stier-lieden de selve Eylanden al gepasseert waren. De Z. W. wint continueerde tot op den 10 October/ hoe wel wy in de laetste daghen somwylen stilte hadden/doen de wind Z. O. ende O. Z. O. liep.

October. Den 11 October op de middagh de hooghte 12 graden ende 50 minuten/ ende waren met een doorgaende koelte uyt den Z. O. ende Z. Z. O. Noort-West geseylt.

Den 12 ende 13 continueerde de Z. O. wint.

Den 14 ende 15 hadden wy meest stilte.

Den 16 de hooghte 15 graden en 55 minuten : de wint N. W.

Den 17/18 ende 19 continueerde de N. W. wint.

Komen op de kuste van Nova Spagnia. Den 20 met den dage sagen wy 't vaste landt van Nova Hispania / 't welck hem met hooghe berghen vertoonde N. O. van ons. Op de middagh hadden wy de hooghte 17 graden ende 50 minuten/ende dreven den gantschen dagh in stilte.

Den 21 's morgens stilte / op de middagh de hooghte van 18 graden. 's Nachts in stilte zijn 4 groote Chaloupen na de wal geroept/ om een visschers Barckjen te intercipieren / daer uyt wy des Vyants gelegentheyt verstaen mochten/ ende verkent raken/hoe verre wy noch van de Port van Acapulco waren.

Den 22. op de middagh de hooghte 18 graden ende 12 minuten/ ende waren noch ontrent 2 mylen van lant. Naer de middagh stelden wy ons cours met de zee-wint uyt den Z. W. nae de wal toe/ om op de afgesneden chaloupen te wachten/die na Sonnen onder-

gangh

gangh by ons quamen/ rapporterende / dat sich de Cust O. Z. O. 1624.
ende W. N. W. streckt / ende dat de diepte een gotelingh-schoot October.
van de wal is 20 a 30 vademen zant ende singel gront / ende dat sy wel eenigh volck aen lant hadden gesien/ maer dat sy om de groote barninge daer niet hadden konnen by komen.

Den 23 's morgens stilte/de Zee grof uyt Z. W. na de middagh de wint upter Zee als op gisteren/so dat wy bevonden/ dat de wint op de Cust van Nova Hispania ordinaris van voor de middagh tot 's avondts upter Zee komt / ende middernacht uyt het Landt. 's Nachts variabele wint/met donder ende blixem.

Den 24 hadden wy Siguatanejo / 't welck seer ken-baer is aen 4 witte Klippen/die 3 mylen van Siguatanejo legghen. Wy saghen hier nae den bergh van Calvario/die ghehackelt is/ende Z. W. in Zee streckt/ende van alle kanten in't aenkomen een Eylant schijnt te wesen. 's Nachts kreghen wy stilte met Donder/ Blixem ende Reghen.

Siet Siguatanejo.

Den 25 avanceerden wy weynigh om de stilte/ ende door dien wy vreesden Acapulco by nacht voor by te seylen.

Den 26 ende 27 seylden wy langhs de wal/ende hadden de hoogte van 17 graden / op welcke hooghte de Port van Acapulco gheleghen is.

Den 28 met den daghe waren wy ontrent een half myle van het Eylant dat voor de Port van Acapulco leyt / ende soo wy noch niet konden bekennen / dat alhier Acapulco was / soo is onse Chaloupe voor uytgeroept/om te besichtigen/die weder-keerende/een schoot dede/tot een teken dat alhier de Haven van Acapulco was/waerom de schepen dragende daer na toe hielden/ende op den avont in't ghesichte van 't Casteel geset hebben. Het Fort ofte Casteel van Acapulco is dese laetste jaren eerst nieu ghemaeckt / ende op een uytstekende punt geleyt/tot bevrydinge vande Gallioens die uyt de Manillis komen / die dicht onder 't Casteel setten konnen. Het heeft 4 Bolwercken / die met 10 oft 12 stucken beset zijn / ende is met eene steene muyr rontom omtrocken / het schoot in onse aenkomste twee schoten / die niet toereyckten. Wy bevonden alhier in de Haven 2 ofte 3 kleyne Barckjens/ die niet weerdigh waren yet daer op te attenteren.

Komen inde Port van Acapulco.

1624. Den 29 hebben wy ghesocht met de Spangiaerts in onderhan-
Octobr. delinghe te treden/om uyt haer Ostagiers / ende maniere van handelinge te verstaen / oft sy dit jaer oock Gallioens uyt de Manillis verwachtende zijn/ ende oft der selver comste haest op handen was. Wy gaven aen de spangiaerts te verstaen/hoe dat dese Vlote langs de Custe van Peru seylende/eenige Spaensche Capiteyns ende andere ghevangenen bekomen hadde / ende also de Heer Admirael nu van sinne was nae Oost-Indien over te steken / dat hy de Spaensche gevangens voor eenighe ververschinghe wilde laten rantsoeneren / by soo verre de Gouverneur eenighe ghequalificeerden als Ostagiers aen de schepen wilde senden om te handelen/daer teghen eenige van de onsen in het Casteel souden blyven: hier op wert van de Gouverneur gheantwoort / dat hy niet van meeninghe was eenige Ostagiers aen de Heer Admirael te senden / ofte yemant in het Kasteel te ontfanghen/maer by aldien de Heer Admirael goet vont/ de gevangens voor gelt te laten lossen/ dat men de gevangens soude voor haer brengen/ dat sy in alle redelijckheyt met ons wilden handelen/maer soo de Heer Admirael hier toe niet verstaen konde/is de handelinghe ghe-eyndiget.

Den 30 ende 31 heeft de gheheele Vlote in de Port van Acapulco blyven houden/also men door stilte niet konde vertrecken.

Den 1 November zijn al de Schepen in stilte uyt de Haven geboucheert/om onder seyl te gaen/daer het Kasteel 6 schoten nae dede sonder te treffen. Op den avont is de Vice-Admirael/ met de schepen Amsterdam/de Eendracht/den Arent/de David/ende de Griffoen/met de Jachten de Jager ende 't Ghewelt/ende de Chaloupe van den Arent/van de Heer Admirael ghescheyden/ ende is 18 ofte 20 mylen boven wints/ofte by Westen Acapulco gaen setten/op dat hy de Gallioens / die nae ons meeninghe daer ontrent het lant souden aen doen / mochte aen boort komen / ende beseylen / ofte door naerstigh vervolghen de selven het Esquadron van de Heer Admirael mochte in handen jagen. De Heer Admirael heeft het wederom in de Haven van Acapulco met de resterende schepen geset.

Novemb. Den 2 zijn de schepen Mauritius/Hollandia/de Hope/de Winthont/ende Nassauw van Acapulco t'seyl gegaen/ende hebbende een ontrent anderhalf mijl van den ander ghesettet / soo dat het Oostelijckste

lijckste schip de Hope ontrent anderhalf mijl boven Acapulco / ende het Westelijckste schip Mauritius het Oostelijckste schip van het Esquadron van de Heer Vice-Admirael in 't gesicht heeft gaen leggen / ende de Heer Admirael is met de schepen Delf ende Orangien in de Port van Acapulco blyven legghen. 1624. Novemb

Den 3 ende 4 hebben de Boots ende de Chaloupen van de schepen Delf ende Orangien in Porto del Marques ontrent anderhalf mijl van Acapulco water ghehaelt. De Heer Admirael sont negen Soldaten op het hooghste van 't Eylant / om nacht en dagh goede wacht op de Gallioens te houden / ende toe te sien wat onse Schepen wedervoer. Halen Water in Puerto del Marques.

Den 5 is een Bos-schieter van 't Schip Orangien van het Eylant by den Vyant over geswommen.

Den 7 is Capiteyn Witte met de Boots ende Chaloupen wederom om water gheweest/maer soo de Vyant hem daer in embuscade ghelept hadde/die ons volck besprongh/ soo heeft ons volck de vlucht nae de Chaloupen ghenomen/met verlies van vier mannen/ die verdroncken ende gheschoten werden/ende sooder noch een man aen strant was staen blyven / is Capiteyn Witte / om die man te berghen/weder nae strant recht op den Vyandt aen-gheroept/ ende heeft die man selver in de Chaloupe ghetrocken/ maer de Capiteyn is ondertusschen in sijn zijde gheschoten / daer van hy naemaels genesen is.

Den 8 is de Heer Admirael uyt de haven van Acapulco t'seyl gegaen.

Den 15 is de Vice-Admirael/ latende sijn Esquadron schepen op de wacht legghen / met het Jacht de Winthont by de Heer Admirael ghekomen. Hy verhaelde / dat sy 16 oft 18 mylen by Westen Acapulco een goede water-plaetse ghevonden hadden/ daer de schepen haer van water voorsaghen / maer dat men om de groote barninghe aldaer qualijck konde landen. Wy waren van daegh ontrent 5 mylen by Westen Acapulco / en liet de Heer Admirael de lywaerste Schepen waerschouwen dat sy hem dateliijck souden volghen.

Den 16 ende 17 was de windt Westelijck / soo dat wy weynigh avanceerden.

1624. Den 18 zijn vier Soldaten / die met de Chaloupe van het schip
Novemb Hollandia nae de Vyant meenden te roepen / van den Raed gecondemneert om ghehangen te worden.

Den 19 ende 20 de wint uyt de Westelijcker hant.

Den 21 sagen wy de Westelijckste schepen van het Esquadron van de Vice-Admirael. Wy waren van daegh ontrent 17 mylen boven Acapulco / ende hadden in de tijt van ses dagen 11 mylen om de West ghewonnen. Des nachts hadden wy een Travade uyt den Westen / met groote regen.

Den 22 saghen wy alle de schepen onder zeyl / die om de stilte die de gantsche dagh gheduurde / niet by ons konde komen. Wy verstonden uyt het Jacht / dat voor af quam / datter ses Soldaten by den Vyant waren over-geloopen / ende dat de schepen Amsterdam / ende de Eendracht haer water inghenomen hadden / ende dat de Spangiaerts des anderen daeghs nae haer vertreck / haer wel 600 mannen sterck op strant verthoonden / die buyten twijffel ons water-haelders souden overvallen hebben / ten ware ons volck al van lant hadde vertrocken geweest.

Den 23 een kleyn koeltjen uyt de Noordelijcker hant.

Den 24 een styve koelte uyt den Westen: tegen den avont is de groote Chaloupe van de Vice-Admirael omgeworpen / die om het harde weder niet konde gebergt worden / so dat de Chaloupe met de metale Draeckens / daer mede die voorsien was / de zee ten besten gebleven is.

Den 25 / 26 / 27 / en 28 seylden wy om de West dicht langhs de wal / soeckende nae de Eylanden de Ladrilleros / die 40 spaensche mylen by Westen Acapulco legghen / aldaer / volgens het schryven van het spaensche Journael / water / visch / ende Patattas in overvloet soude te bekomen zijn / ende also wy nu meer als 45 Duytsche mylen by de wal op-ghekomen waren / ende gheen apparentie van de selve Eylanden sagen / so dachte ons dat alle moeyte om de selve Eylanden te soecken / vergeefs was.

Den 29 heeftmen de Jachten / de Winthont ende 't Ghewelt in brant gesteken / also die onbequaem waren om langer by de Vlote te blyven. Noch heeftmen een oude Piloot Diego Sanchios / die ons goede dienst zint de voyage ghedaen heeft / ende twee overloopers /

pers/op haer versoeck /met een kleyn bootken aen lant ghesonden. 1624.

Op de middagh de hooghte 17 graden ende 50 minuten/en hebben doen alle devoir ghedaen/ om in de Oostelicke passaet-wint te geraken. De wint was N. W. met een fraeye koelte. Novemb.

Steken over nae d'Oost-Indien.

Den 30 heeft hem de Heer Admirael met de principaelste Officieren van de Vlote op 't Schip Hollandia vervoeght/ om in't executeren vande vier ter doodt-verwesene Soldaten present te zijn/ maer alsoo alle de Krijghs-Officieren voor dese ghevanghens seer instantelick by de Heer Admirael intercedeerden / soo heeft de Heer Admirael gheconsenteert / dat sy met haer vieren briefkens souden trecken / en dat de drie van haer vieren souden gepardonneert worden. Het ongeluck is Frans Fout van Hildersom te beurt gevallen/die datelijck aen de Nock van de rhæ is opgehangen.

Op de middagh de hooghte 17 graden ende 50 minuten : de windt W. N. W. en teghen de Nacht N. N. W. met redelijcke koelte.

Den 1 ende 2 December was de windt N. N. W. ende N. de cours was Z. W. Decemb.

Den 3 kreghen wy de ghenerale N. O. ende O. N. O windt, waer mede wy de cours om de west stelden.

Den 14 's avonts op de hooghte van 15 graden/ende 15 minuten/hadden wy een groote Travade uyt den Noort-Oosten.

Den 16 heeft de Heer Admirael het Jacht de Jager laten voor seylen / om de Schepen by nacht met een schoot te waerschouwen/ indien hy eenigh lant gewaer wert.

Den 23 is op 't schip Mauritius overleden Adriaen Verplancken/Commijs op 't selve schip.

Den 1 Januarij is aen yeder back een kanne spaensche Wijn tot een Nieuwe-Jaer vereert. 1625.

Januarius

Den 8 heeft de Heer Admirael belast / overmits de scheurbuyck seer toe nam / waer aen daghlijckx veel volckx vande Vlote stierf/ datmen in het over-boort setten van de dooden niet en soude schieten : want het schieten/ 't welck menighmael op een dagh in diversche Schepen geschiede/grooten schrick onder het volck causeerde. Men heeft oock aen yeder man een pimpelken Brandewijn daegs begonnen uyt te deelen.

1625. Den 11 is Pieter Claesz Slacht/ Commijs op 't Schip de Een-
dracht overleden.

Januarius

Sien Landt.

Den 15 's morgens sagen wy lant West van ons: 't was laegh lant/ daer het vreesselijck barnde/ soo dat wy groot geluck hadden/ dat wy by nacht hier op niet en vervielen / om dat de gheheele Vlote groot perijckel soude gheloopen hebben. Wy gisten dit Landt Islas de Galperico te zijn.

Den 23/ op dese tijt taste de scheurbuyck ons volck soo gheweldigh aen/ datter daeghlijckx vele storven/ eenighe schepen waren so machteloos dat sy naeuw ghesont volck hadden / om de Schepen te voeren. Van daegh is Cornelis Jansz/ Commijs op 't schip de David/ gestorven.

Sien de Ladrones Eylanden.

Den 25 op de middagh saghen wy 't Eylant Guagan/ een van de Eylanden van de Ladrones/ daer wy op den avont by quamen. Het was redelijck hoogh effen lant/ ende de Ladronesen quamen de Vlote meer als twee mylen met twintigh Canoes van lant te gemoet verruylende voor out yser/ Cocos/ Bananas ende Patattas. Wy hebben den gantsche nacht met groote stormen by gehouden/ om op morgen met den daghe de Reede te soecken.

Den 26 's morghens quamen de Ladronesen met 150 Canoes aen de Schepen/ verruylende Cocos ende Amjamas/ soo dat ons Schip alleen ruylde ontrent 700 Cocos. Op den avont zijn wy aen de west-zyde van 't Eylandt Guagan op 10 vademen zandtgrondt / een Gotelingh-schoot van de wal ten ancker ghekomen. 't Schip de Hope raeckte gront af / ende soo hy maer 8 of 10 ghesonde mannen op hadde / heeft hem de Heer Admirael hulpe toe ghesonden/ die hem des nachts op de Reede brachten.

Den 27 is de Vice-Admirael met de helft van de Soldaten nae het kleyne Eylant ghevaren/ dat ontrent dry mylen by Zuyden de Reede gelegen was/ om te sien oft aldaer eenighe ververschinge ten dienste van de Vlote te bekomen waer/ dan alsoo het daer gheweldigh barnde / ende men lichtelijck door de verborghen klippen een Chaloupe soude verloren hebben/ ende de Ladrones op de Vice-Admirael versochten / dat hy met sijn volck van lant soude willen blyven/ alsoo sy alles in overvloet aen de Schepen souden brengen/ is hy weder na de Reede gekeert. De Schout by nacht heeft
met

met de resterende Soldaten de Baey besocht / daer hy een water- 1625.
plaetse vant/ daer het water licht om halen was. Wy ruylden de- Januarius
sen dagh eenighe hoenderen/ende meer als 7000 Cocos.

Den 28 werden 50 Soldaten tot bewaringhe van de groote chaloupe/die aen Landt soude vertimmert worden/ende tot bevrydinghe van de water-haelders / aen landt ghelept. Desen avondt is Capiteyn Omarus Everwijn / van een hart-vangh subytelijck gestorven.

Den 29 waren wy ghenootsaeckt meer Soldaten / ende twee Metale Draecxkens aen lant te brenghen / om dat de Ladronesen met Assagayen gewapent/in groote menighte aen de water-plaetse quamen.

Den 1/2/3/ ende 4 Februarius brachten de Ladronesen veel Rijs Februarij
aen de schepen/ die wy van haer ruylden / een Bael van tseventigh ende tachentigh pont Rijs/voor een verroeste bijl oft hack-mes/ die gantsch bedorven was/ende nieuwers toe diende.

Den 5 is een ghenerale Monsteringhe door de Vlote gheschiet/ ende werden noch bevonden 1260 koppen / daer onder begrepen zijn 32 soo ghevanghen Spangiaerts/als Negros.

Den 8 is tot Capiteyn ghestelt/ in plaetse van Capiteyn Everwijn/ die overleden is / Hendrick Rose/ Lieutenant van Capiteyn Schutte.

In wiens plaetse tot Lieutenant is ghestelt Barent Schutte/ Vaendrigh van de selve Compagnie / ende tot Vaendrigh van die Compagnie is ghestelt Otto van Vollenhove/Appointee.

Den 9 heeft de Heer Admirael aen Landt een Predicatie laten doen.

Den 11 's morghens zijn wy van 't Eylant Guagan t' seyl ghegaen. Het Eylandt Guagan is een van de Eylanden / die men noemt Islas de las Velas / ofte van de Ladrones / ende leyt op de Noorder-breete van derthien en twee derdendeel graden / maer de Reede / daer wy met de Vlote op 10 / 20 en 30 vademen zant-gront ontrent anderhalf Cartouw-schoot van de wal gheset lagen/ heeft de hooghte van derthien en een half graden. De Reede leyt aen de West-zyde van 't Eylandt / ende kan soo wel van by Noorden als van by Zuyden het Eylant beseylt worden. Het Lant is tamelijck

hoogh/

1625. hoogh/vruchtbaer/ende op veel plaetsen met rijs besaeyt/als blijckt uyt de quantiteyt die wy gheruylt hebben. Cocos-boomen zijnder sonder ghetal/soo oock op het Eylant dat aen de Zuyd-Oost-hoeck leyd/ en Palmijten heeftmen over al veel/ dan het schijnt dat dese by de inwoonders in waerden gehouden worden. Anjamas vallen hier sonder getal / die wy in groote menighte van haer gheruylt hebben. Wy hebben in de tijdt/ dat wy hier gheleghen hebben ontrent 200 Hoenderen gheruylt / dan gheen beesten konnen bekomen / wat moeyte wy daer oock toe gedaen hebben. De Ladronesen zijn van leden treffelijck gheproportioneert/ende van stature grooter als de Carnatanen ende andere Indische natien. Sy zijn roosachtigh van coleur / ende gaen heel naeckt / maer de vrouwen bedecken haer schamelheyt met een blad. Haer wapenen zijn Assagayen ende slingers/ daer mede sy den ander den oorlogh aen doen / meesterlijck daer met om gaende. Haer Canoes zijn aerdigh ghemaeckt/ende konnen seer scherp by de wint seylen/ sy hebben maer eene vleugel/ waer mede sy de Canoe in 't seylen konnen in 't ghewicht houden/staende verder ofte nader de Canoe/ nae dat de wint sterck koelet. Met dese Canoes dorven sy wel 2 of 3 mylen in Zee gaen / al is 't dat de Zee grof gaet / om dat sy haer Canoes/ als sy om vallen / lichtelijck konnen droogh maecken. Sy schynen met den eersten oprecht in 't handelen te zijn/ maer daer na siet men dat de naem van Ladrones haer niet te vergeefs ghegheven is / want sy de Balen Rijs die wy van haer kochten/ten deele met zant ende steen vulden/ende rechten meer ander dieveryen aen. Die hier aen lant willen gaen / moeten haer wel verseckeren / ende van wapenen voorsien / ende in 't alderminste op de Ladronesen niet vertrouwen/ want alle die ter syden afgaen/ staen in perijckel van ghemassacreert te worden/ gelijck eenighe van ons volck wedervaren is.

Februarij

Den 14 op de middagh de hooghte 10 graden en een half/ ende saghen doen een Eylant W. Z. W. van ons 8 mylen: wy gisten dit lant het Eylant Sahavedra te zijn/hoe wel het met de Caerte op 't nauste niet en accordeerde.

Den 15 saghen wy met Z. O. Son een ander Eylant/'twelck wy een nieu Eylant achten te wesen/ om dat het niet in de Caerte en

en stont. Het was redelijck hoog lant even gelijck Guagan / de N. 1625.
O. ende N. W. hoeck leggende ontrent 4 mylen van den anderen/ Februarij
en het is tamelijck breed so wy sien konden: aen de N. O. hoeck
strect hem een groot rif af wel 2 mylen in Zee. Daer quamen diver-
sche praeuwen van land / naer ons toe / daer in eenige persoonen
saten van ghedaente ende postuur als de Ladronesen / met langh
swart hayr/ende eenighe verciersselen om haer lijf behanghen / dan
soo wy voort seylden / konden sy niet aen boort komen. Dit landt
was bewoont ende wel gebouwt/soo veel men sien konde/ende leyt
op de hooghte van 9 en dry vierendeel graden.

Den 16/17/18 ende 19 continueerde de door-gaende N.O. wint.

Den 20 hadden wy stormachtigh weder uyt de Oostelijcker
hant/ met gheweldighen reghen. Wy hebben het des nachts met
schoover-seyl om de West laten voortstaen / om niet te vervallen in
de Bocht by Noorden Caep de Viscajo/dat de Oost-hoeck is aen't
landt van Magindanao / het Zuydelijckst groot Eylandt van de
Philipinas.

Den 21 continueerde het stormachtigh weder. Wy lieten het des
nachts met het hooft om de Noordt met kleyn seyl dryven/ om niet
op een lager wal te vervallen.

Den 22 konden wy noch geen land sien/ hoe wel de meeste bestec-
ken de geseyde Caep al gepasseert waren.

Den 23 's morghens is by den Heer Admirael ende den Raet de
bestecken van de Stier-lieden ghesien / ende haer advijs ghehoort
zijnde / gheresolveert datmen Z. Z. W. soud aengaen tot op de
hoogt van dry graden/ende alsdan 't land van Gilolo aendoen/om
van daer een vaste cours na Ternate te stellen. Op den middagh
bevonden by 't peylen van de hooght dat de stroom ons gheweldig
om de Noord had geset / hoe wel de Noordlijcke Mousson door-
waeyde.

Den 24 op middernacht vonden ons op 4 graden 50 minuten.

Den 25 wesende met N. O. wind Z. Z. W. gestevent / of so
men meende gheseylt 12 mylen. Vonden op den middagh de hoogt
6 graden 20 minuten. Bevindende dat wy in een half etmael / in't
Noorder Mousson Z. Z. W. stevenende / een halve graed om de
Noord geset waren.

1625. Februarij. Den 26 's middaeghs op 4 graden.

Den 27 's middaeghs op 2 graden 45 minuten / blyvende by de geseyde Z. Z. W. cours / de wind noch al uyt de Oostlijcke hand.

Den 28 sagen wy 't land W. 6 mylen van ons: de stroom sette ons geweldigh in.

Martius. Den 1 Martius dreven wy in stilte.

Den 2 / kreghen wy in 't ghesicht de bergh van Gammacanor / ghelegen op de Kust van Moro / het welck het Noord-eynd is van Halemahera / oft 't groote lant van Gilolo / daer de Moluckſche Eylanden aen de West-zijde onder of by langs leggen.

Den 4 op de middagh de hooghte 1 graed ende 40 minuten. Tegen den avond een lustighe koelte uyt den Noorden / daer mede quamen wy inder nacht ontrent Maleyen / hooft-stadt van 't Koninghrijck van Ternate. De Heer Admirael sand een Chaloupe voor uyt na Toluco / om de Heer Gouverneur vande Molucquos / Jaques le Febre / die voor dien tijd aldaer was / van onse komste te waerschouwen / maer om dat het stilder werd / quamen wy eerst met den daghe voor Maleyen op de Reede. (Komen inde Molucquos.)

Den 5 na onse / ofte den 6 na de gemeene Indische reeckeninghe / heeft de ghemelte Heer Gouverneur den Heer Admirael aen boord wellekom gheheeten / ende zijn teghen den middagh met den ander aen land ghevaren. De oorsaeck van het verschil des tijdts is / dat onse Vlote van Holland om de West zeylende / ontrent sesthien uren met de Sonne ghelopen is / so dat wy de daghen ordinaris een weynigh grooter ghehadt hebben als van 24 uren / ende dat die uyt Holland na Indien ghezeylt zijn / om de Oost loopende / teghen de Sonne gelopen zijn / dat die de dagen ordinaris een weynigh korter ghehadt hebben als 24 uren / ende de Sonne ontrent 8 uren op de middagh inde Moluccos vroeger ontmoet zijn als in Hollandt / so dat de differentie een gantsche dagh is.

Den 9 is het schip de Eendracht ten dienste vande Oost-Indische Compagnie ghezeylt na Maquian / een van de Molucksche Eylanden / nameliijck het vierde van de groote van Noord af te tellen / ende over ses daghen wederom ghekomen.

Den 13 is te Maleyen tijdinghe gekomen / dat de Trouwe / een van d'Oost-Indische Compagnies Schepen / ghebleven is op

Sangi /

Sangi / een Eylandt vijftigh myle n ontrent het Noord-West ten 1625.
Noorden / van 't Eyland Ternate / op den wegh nae de Filipinen. Februarij
Van daegh is de Heer Admirael met de vier principaelste schepen/ ende de meeste macht van de Vlote na Caleamate/een onser Forten op Ternate ghezeylt om het selve te slechten.

Den 16 zijn de voorsz Schepen / nae dat het Fort gheslecht ende 't gheschut daer van gelicht was / weder op de reede van Maleyen ghekomen.

Den 17 is de Vice-Admirael met vier Schepen van Maleyen ghegaen om te slechten ons Fort / op 't Eylandt Motyr / wesende het derde groot Eylant in de Molucquos.

Den 25 is de Vlote met den Gouverneur van de Molucquos na Maqujan ghezeylt / daer de Vice-Admirael met de vier ander Schepen by ghekomen is / ende heeft op de reede van Gnoffaquja gheset.

Den 26 is ghe resolveert dat men voortaen in de Vlote de Indische wijse/ in het schaffen van de spijse soude volghen.

Oock is gheordineert / dat het schip de Eendracht nae Sangi soude gaen/ om het volck ende het gheschut van 't ghebleven schip de Trouwe op Maleyen te brenghen.

Den 28 is de Vlote van Maqujan ghescheyden / ende om dat de windt te scherp was om boven de Gorities te zeylen / zijn wy gheloopen door de Strate die tusschen oudt ende nieuw Batsjan doorgaet.

Den 30 zijn wy de engte ghepasseert / ende door ons Fort op Labou in Batsjan ten ancker gekomen.

Den 31 zijn wy van Batsjan ghescheyden / ende hebben ons kours na Amboina gestelt.

Den 4 Aprilis is de Vlote ghearriveert op de Reede voor 't Casteel op 't kleyn Amboina / alwaer het schip Delf hem van een nieuwe mast voorsien heeft / ende is voort by de Gouverneur van Amboina / ghenoemt Herman van Speult / alle preparatie ghemaeckt tot een tocht op Loehoe en Cambelo / op 't land van Cerani/ tegen over den Noord-West-hoeck van 't groot Amboina. Aprilis.

Den 25 is de Chaloupe van 't schip den Arent met brieven van onse komste / aen de Heer Gouverneur Generael/weghens de Ge-

1625. unieerde Nederlanden in Oost-Indien/ na Batavia af gesonden.

Mayus. Den 14 Mayus is de Heer Admirael met de schepen Mauritius/ de Griffoen/ ende de David (het schip den Arent van te voren nae Cambelle/ ende de Hope na Loehoe ghescheyden zijnde) met de geheele macht vande Vlote/ ende de Heeren Gouverneurs van Amboina/ Speult ende Gorcum/ met alle de Corrcorren ende macht van Amboina op de tocht na Ceram ghegaen/ aldaer men voor eerst de sterckte Loehoe verovert/ ende gantsch gheruineert heeft/ en daer na de wederspannige Negries of Dorpen verbrand/ ende al haer Nagel-boomen verdestrueert/ ende te gronde vernietight heeft.

Loehoe ende Cambelo ghedestrueert.

Junius. Den 22 Junius is de Heer Admirael met de Gouverneurs weder op Amboina ghekomen/ latende de schepen met de siecken om de contrarie mousson/ op de reede van Cambelle blyven.

Iulius. Den 18 Julius is de Heer Admirael ende de Gouverneur Speult van Amboina met de Vlote na Batavia t'zeyl gegaen.

Den 19 zijn de schepen die voor Cambelle ghelet laghen/ by de Vlote ghekomen/ om dat het Jacht de Jager (een van de spaense Prysen) so leck was/ dat hy het niet langher boven water konde houden/ ordonneerde de Heer Admirael/ dat het schip Hollandia het gheschut van 't selve Jacht op de reede van Cambelle soude lossen/ ende het Jacht in de brandt steecken/ ende in de Strate van Botton weder by de Vlote komen.

Den 20 zijn wy door scherpheyt van de Zuyden windt genootsaeckt by Noorden 't Eyland Boero om te loopen.

Den 22 heeft de Vlote in de N. O. Bay van Boero het Jacht Nassau van sijn gheschut ontlost/ en als onbequaem om by de Vlote te blyven/ verbrandt. Alhier is 't schip Hollandia weder by Vlote ghekomen.

Augustus Den 2 Augustus zijn wy op de reede van Botton gearriveert.

Den 6 is de Vlote van Botton gescheyden.

Den 10 zijn wy op de reede van Macassar ten ancker ghekomen/ alwaer de Heer Gouverneur Speult aen landt geweest/ende by den Koningh vriendelijck ontfangen is.

Den 19 is de Vlote van Macassar ghezeylt.

Den 25 is de Gouverneur Speult met de schepen Orangien ende

ende Mauritius na Iapara gegaen/ ende de Heer Admirael heeft 1625.
met de resterende Schepen sijn kours recht toe na Batavia gestelt.
Augustus

Den 29 is de Heer Admirael met eenige schepen ghearriveert op de reede van Batavia / wesende de hooft-stadt der Nederlandtsche Compagnie in Oost-Indien: alwaer de Gouverneur Speult ettelijcke daghen daer aen met de schepen Orangien ende Mauritius mede ghekomen is. Ende om dat ten tijde van ons arrivement / te Batavia gheen avantagieuse aenslaghen voor de Oost-Indische Compagnie voorvielen/ waer toe men de gheheele Nassausche Vlote soude hebben moghen ghebruycken / soo werd by de Heer Gouverneur Generael ende den Raed van Indien goet ghevonden/ dat men de schepen van de selve Vlote soude scheyden / en nae sulcke plaetsen schicken / daer sy het Vaderlandt / ende de Oost-Indische Compagnie / het meeste voordeel / ende den Vyandt de meesten afbreuck mochten doen. De Heer Gouverneur Speult is met de schepen Orangien / Hollandia en Mauritius (daer op waren de Capiteynen / Engelbert Schutte/ Iohan Ter Halte / ende Evert de Vries/ende Iustus de Vogelaer/ Coopman op't Schip Amsterdam/) van Batavia na Suratte gezeylt/ die van daer op het spoedichste nae 't Vaderlandt dachten te komen. De Vice-Admirael Ian Willemsz Verschoor / is met de twee schepen de Hope en Griffoen/ ende noch twee Iachten van d' Oost-Indische Compagnie op een tocht nae Malacca ghegaen. De schepen den Arent ende de David zijn nae de Cust van Coromandel ghesonden. 't Schip de Eendracht/ soo haest het uyt de Moluccos tot Batavia gearriveert was/ heeft men 't toe-gherust om met den eersten na 't Vaderlandt te zeylen / ende de twee resterende schepen / Delf ende Amsterdam heeft men aen 't Eylant Onrust gheset / om te verdubbelen ende de Eendracht te volghen.

October.

Den 29 October is de Heer Admirael/ sieck zijnde/ met de Schepen de Eendracht / ende 't Wapen van Hoorn vol-laden zijnde/ van Batavia na 't Vaderland gezeylt.

Novemb.

Den 3 November is de Heer Admirael Gheen Huyghen Schapenham op 't schip de Eendracht overleden / ende den 5 dito op het Eylandt Pulo Bossoc 2 mijlen van Bantam begraven.

Den 27 zijn wy buyten de Straet Sunda geweest / nae dat wy

1626. door contrarie wint ende stilte meer als drij weken in 't passeeren van de Strate door gebracht hadden.

Ianuarius Den 22 Januarij zijn wy op de Reede van de Caep de Bona Esperanca wel gearriveert/ alwaer wy hebben gevonden Brieven van 't Schip Middelburgh van dato 28 December 1625. Als wanneer 't selve van de Caep naer S. Helena is vertrocken / beset met 136 man/ ende met goeden moet / so sy schryven/ om 't Schip in 't Vaderlant te brengen.

Februarij Den 9 Februarij zijn wy van daer t'seyl gegaen.

Den 24 zijn wy met de twee schepen op de reede van S. Helena ghearriveert.

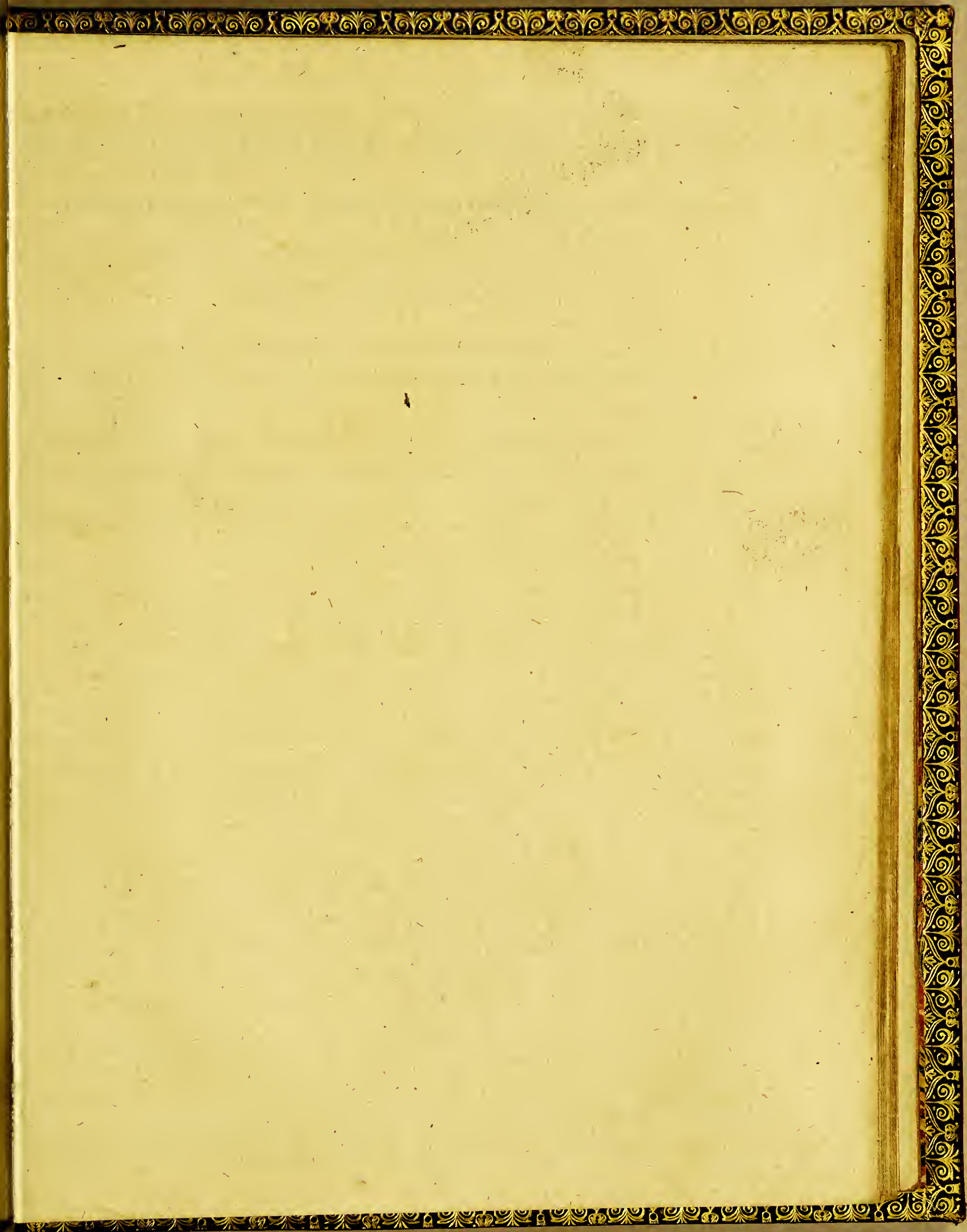
Martius. Den 11 Meert zijn wy van 't Eylandt S. Helena gescheyden.

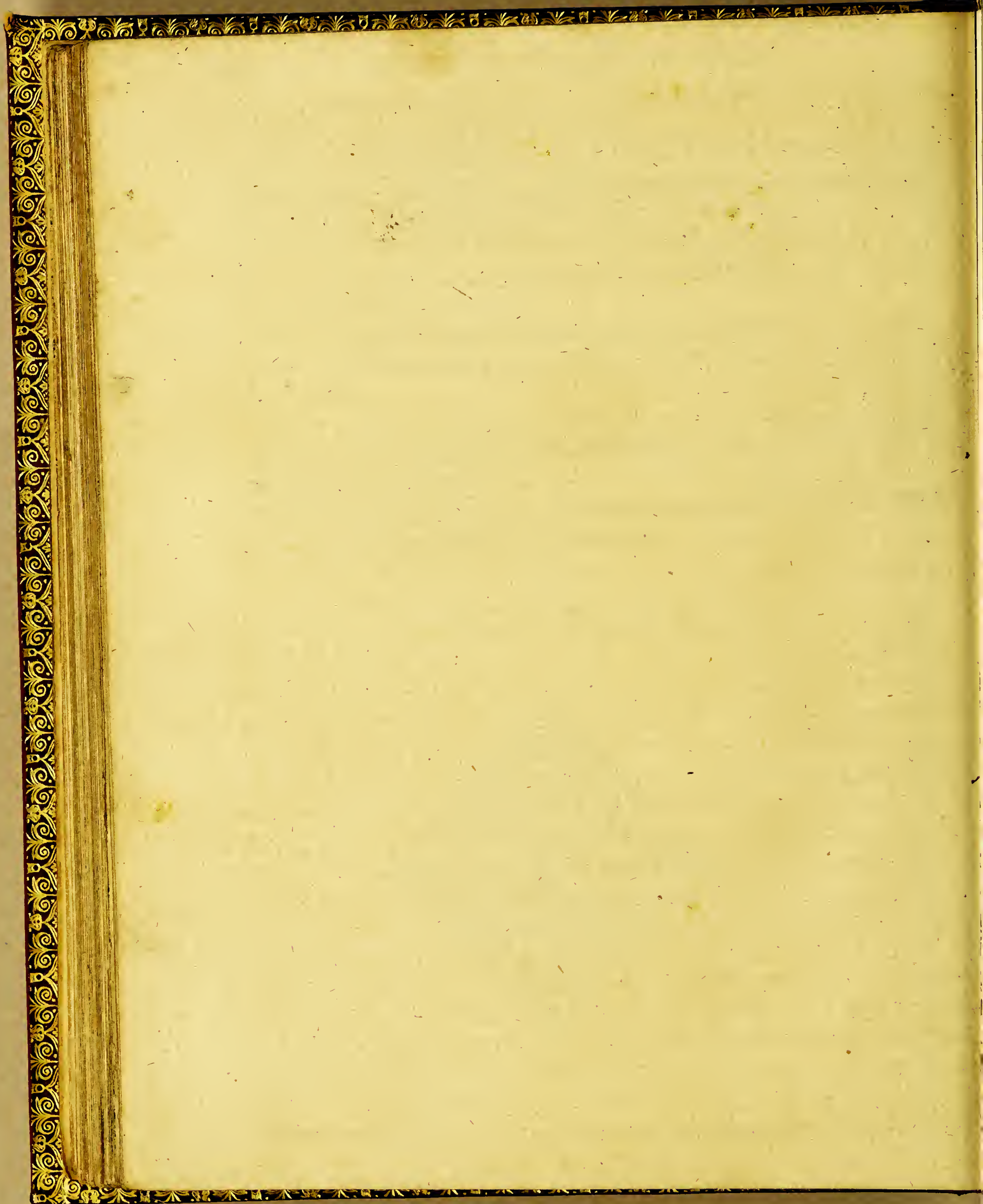
Iunius. Den 16 Junij zijn wy door sieckte ghenootsaeckt gheweest in Pleymuyen te loopen.

Iulius. Den 9 Julij zijn wy door Godts ghenade met beyde de Schepen in Texel voorspoedigh gearriveert.

EYNDE.

Beschrijvinge vande Regeringhe van Peru, gestelt door eenen gevangen Spanjaert / ghenaemt Pedro de Madriga, gheboren zijnde tot Lima.

DE Koninckrijcken van Peru, Chili ende Terra Ferma wert tegenwoordich gegouverneert by Don Ioan de Mendoſa, eñ Lima, Marquis Montes Claros Viceroy, Stadt-houder ofte Luytenant / in plaetſe vanden Coninck van Spanjen / gelijcke macht alhier als zijne Majeſt. in Spanjen hebbende / ſo van giften te geven ende Offitien / d'welcken in deſe Coninckrijcken Corigimentos ghenaemt werden / uyt te deelen der Indianen Renten Adminiſtratien / ende Alcaldias, weſende Meeſters ofte regenten over de Mijne.

Dit voorſz Officie van Viceroyſchap geeft den Koningh voor 6 ofte 8 Jaeren / ofte voor ſo veel hem belieft / den geſtelden Viceroy daer s'jaer voor toeleggende 40000 ducaten / mitſgaders alle Kerſdagen / drij Koningen / ende noch 2 Feeſten / als daer zijn vanden H. Geeſt ende Paeſſchen / telcken reyſe 1000 Peſos Enſaiados, elc Peſo tot 12 Realen en een half 't ſtuc / overmits hy dan te gaſt heeft alle de Raets-Heeren van Audiencia / ende boven dien alle jaer als den Viceroy gaet aende haven van Galao / omme te diſpacieren de Armade / Koninck ſilver / ſo geeft hem den Koning 2000 Peſos Enſaiados tot zijns oncoſten verval / onvermindert zijn boven verhaelde gagie / de Viceroy wert gedient in zijn Pallays van veel Edele ende Crijchſ-heeren van alderley ſoorten ende qualiteyt / want Koningen bewaren het Offitie vande Mayoor; Domo ofte Rentmeeſters / Mayſtro de Sala Capiteyn van zijn garde ofte wacht / oock Camerlinck / ſonder deſe zijnder ooc groote menichte van Pagien die binnen ende buytens s'huys dienen / ende veel knechten die deſe voorſz. Meeſters dienẽ / als hy uyt gaet / wert hy vergeſelſchapt van alle de Edelen vanden ſtaet / ende heeft 30. Soldaten / diemen

hier heet Hellebaerdiers/ende soo hy buyten de Stadt gaet so gaen hondert Lanciers ende 50 Musketiers met hem/dit zijn Soldaten die hier genaemt werden de wacht/ van 't Coninckrijcke/de Lanciers genieten s'jaers 800 ende de Musquettiers 400 Pesos Ensaiades, voor haeren dienst ofte Salario van den Koninck / in dit Coninckrijck zyn 4 Audienten / als een in Pannama, een inde Provintie van Quito, een in Charlas, ende den vierden in Lima. Alhoewel nochtans het Koninckrijck van Chili mede / een Audientia heeft/ sulckx dat zijne Maj. continuelijck dit Koninckrijck met een Gouverneur versiet / den teghenwoordighen is ghenaemt Don Alonso de La Ribera, dese audientien zijn Raets-Heeren vanden Coninck/ welcke alle pleydoyen so wel Civile als Crimenele decideren/ doch ter tweeder instantie provisie van Appel gheobtinueert /ende 't selve te doen intertenteren hebbende / werden alle de civile saecken by Oydores/ 'twelck zyn als Commisarisen daer toe geconiteert/ende de criminele by Alwaldas van 't hoff onwederroepelijck gheternineert/ dese al te samen gaen in een ghelijcke cledinghe / elck daer voor jaerlijckx/genietende 3000 Pesos Ensaiades tot 12 en een ha Ryael/ de Stadt daer de Viceroy hem houdt / is ghenaemt Civita dos de los Reyos ofte des Koningen Stadt/ sy is gefondeert in een groote / schoone Valaye, de Stadt is naer myn goet duncken inde lengte ander halfmijle/ ende breet drie quartier mijls/heeft meer als 10000 inwoonders/ ende derhalven de gene die aldaer met menichte dagelijckx comen en gaen/ haer Koopmanschappen drijven/dese Stadt heeft 4 plaetsen ofte merckten/de eerste is daer het Koninckltjcke Raedt-huys staet / ende de Justitie vergadert ende daer de Koop-lieden vergaderen / ende haer Contracten besluyten/ende in dese plaetsen wort alle nootlijcke lijftocht ende Victualie vercocht/ in dese Stadt woonen veele Indianen Ambachts volck / als snyders ende schoenmakers / ende die woonen in een plaetse genaemt Cercado/ het welcke dicht bijde voorsz. Stadt ghelegen is/ ende in dit pobel heeftmen veel arbeyders die met lantwerck haer generen/ ende saeyen vruchten gelijck daer is Arij / Kool / Salaet / Radijs/ Komcommers/Meloenen ooc Mays Ramotes/ diemen in Spanjen noemt Patates / ende al dit wort vercocht op de voorsz groote plaetsen oft merckt / de Indiaenen die in dit Pobel Cercado woonen/

nen / zijn ontrent 2000 weynich meer ofte min / de andere is ghenaemt St. Anna, is mede seer groot/ de derde is genaemt St. Diego, ende dese is wat cleynder ende noch een plaetse/ is genaemt El. Sato de Los Cavalles, want alhier dagelijcx Peerden / Muylen / Ezels ghekocht ende vercocht werden. In dese Stadt resideert den Aertbisschop/ genaemt Don Bertholomt Lobo, Guerrero, d'welcke tot renten oft incomen heeft 50 ofte 60 Duysent Pesos naer dat de tienden hooch ofte leegh loopen/ ende so dē thienden hoogh loopen/ ist omtrent 60000 Pesos/ ende soo sy leegh zijn omtrent 50000/ de groote Kerck heeft 24 Prebenden/ een Aerch-diacon / Schoolmeesters / Canoncken/ Priesters/ oock Capilanen/ die hebben 2000. Pesos ofte meer / naer de thienden hoogh zijn / dese Kercke heeft 4. Pastoren ende elck heeft Renten 1500 Pesos vanden Koninck tot onderstandt/ dese groote kercke is genaemt Don Iuan Evangeliste, sonder dese prochie / 't welck is de Metropoli, heeftmen andere 4. de een genaemt Sinto Marcello, met 2 Pastoors / elck heeft te renten 1000 Pesos/ Ian Sebastiaen met 2 Pastoors / ende hebben de selve renten/ noch een Santa Anna, met 2 Pastoors/ ende hebben de selve renten/ het ander is het Gasthuys vande Wees-kinderen met een Pastoor/ welcke tot dienste is vande 4 Pastoren vande kathedrale kerck/ ende die geeft hem 500 Pesos tot gagie/ dese Stadt heeft dese navolghende Kloosters/ van Monicken/ als S. Franco. S. Domingo, S. Augustin, ende een van Nuestra de les Marsedes, ende elck van dese heeft 2 Kloosteren/ S. Franc: die heeft 3 Kloosters. Als te weten haer Kloosters Prinsipael / het andere vande barre-voetsloopers/ ende het derde van onse lieve Vrouwe van Guadelupe, sonder dese zijn daer 2 vande Jesuyten diemen in dit landt hiet Teatinos, men heeft in elck van dese principale Kloosters 250 Monicken / ende in het Klooster vande Minores, 20. behalven dese kloosters zijn daer 5 van Bagynen / het een heet La Incarnation, het ander La Conseption, het derde de Santissima Trinedada, het 4 van St. Iosepho, ende noch een van St. Clara, behalven dese kloosters / is daer een kerck van Nstra Montecorate ende Nstra Prado, en de Loretto. Hier zijn 4 Hospitales/ het een genaemt St. Andries, daer niet genesen wert dan 'tarme volck/ in dit Gasthuys heeftmen ordinaris 400 siecke persoonen ende meer. Noch een Gasthuys genaemt

naemt St. Anna, daer de Indianē genesen worden/daer is noch een genaemt St. Pedro, daer Priesters ende Papen ghenesen worden/ ende noch een ghenaemt La caridade, daermen die arme Vrouwen gheneest: daer is noch een huys genaemt San. Lasaro, daermen Mannen cureert van oude sieckten die gheen Renten en hebben/ daer is noch een genaemt El Spirito Santo, daer gheneestmen het varent volck / men heeft in dese Stadt meer als 6000 Mispapen/ behalven noch wel 1000 Studenten / boven dese zijn hier drie collegien van Studenten/het eerste is vande koninck/daer zijn 24 Studenten/ende dese onderhout den koninck van costen/cleederen/ende wat sy sonderlinge van doen hebben: het ander collegie is genaemt naer de Aerts-Bisschop St. Torinio, daer oock 24 studenten zijn/ die den Bisschop onderhout/noch een genaemt Ian Martin, alwaer meer zijn als 400 studenten / die elck voor haer costen ende leeren moeten betalen 200 Pesos Ensaiados / de Universiteyt daermen alle vrye consten leert ende gecanoniseert wert / heeft meer als 233 gepromoveerde Doctoren/so Theologijns/Juristen/ inde Heylige schriftuere oprechtelijck geleert/ waer door den Professoor jaerlijcx vanden koninck geniet 1000 Pesos Ensaiados.

Daer naer zijn noch 2 classen ofte Auditoria/ vande welcke inde eene voormiddachs ende inde andere nae middachs de Canones/ wetten ofte rechten oprechtelijck gheleert werden / daer zijn twee Meesters/ yder geniet 600 Pesos Ensaiados s'jaers/ de Meesters vande vrye konsten hebben elck 400 Pesos Ensaiados s'jaers gelijck oock doen diemen noemt de La Instituta, dese Doctoren kiesen alle jaren eenen Rectoor / die sy heeten Jues ofte Rechter van alle de Studenten: in dese Stadt zijn soo binnen als buyten haer mueren meer als 20000 slaven / hier heeftmen veel meer Vrouwen als Mannen/te weten Spaensche vrouwen: de Indianen van dit Lant zyn vry gelijck de Spanjaerden selfs / alleen dat sy ghehouden zyn aen den Coningh te betalen / ofte die hy daer stelt / alle ses maenden twee pesos ensaiados / ende een Hoen dat een Reael gelt/ een Fenega Mays/'t welck 8 Realen gelt/een half stuck laken daer de Indianen hare kleederen af maken / ende by al dien de Indianen inde Valleye ofte int platte Lant woonen/so moet het stof wesen van Cattoen/ende so sy int geberghte woonen/so maken sy dat

van

van wolle / elck Indiaen is verbonden den Coningh te dienen 30 dagen int jaer/ sy beginnen te dienen inde Mijnen in May/ tot het leste van November/ende buyten desen tijt niet/ende die naer by de Mynen woonen dienen inde selve/ende die daer niet dicht by woonen/moeten int Lant-werck dienen / en den Meester die sy dienen is gehouden haer te betalen 2½ Realen daeghs voor dach-loon/ ende haer te eeten geven Broot/Vleys/Argen/Sout;sy moeten oock dienen int Velt/omme haer met beesten te generen/die hier met menichte zijn/ want boven dat hier veel Spaensche Schapen zijn / so zyn hier noch menichte van andere van 't Landt/ soo groot als een half wassen Peert/hebbende het fatsoen niet ongelijck de Kamelen/ ende dese heeftmen van outs in dit Landt/ gebruyckt in plaetse van Peerden en Muylen/tot noch toe/ maer principael in Potosi, want op dese Schapen laden sy int geberghte het stof dat sy uyt de Mynen haelden/ om beneden te brenghen.

De Haven van Arica tot Potosi, brenghen Beesten / Terwenmeel/ Mays/Aricoca / het welcke is een soorte van groen Kruyt dat de Indianen ordinaris inden mont nemen/ ende wert seer by haer gheacht: de Spanjaerden voeren alle haer Koopmanschappen op dese Beesten/ niet teghenstaende daer Peerden ende Muylen overvloedigh genoech zyn/de Indianen makẽ hier te lande van Mays een dranck/ die sy schica hieten / is ghesont ende koel ghedroncken: voorts dese Stadt de Los Reyes, is overvloedigh van Lijf-tocht/ broot/ vleys en visch/van alle soorten/16 oncen broot kost een reael: oft de Terwe goedt koop is oft dier/ de Terwe kost ordinaris drie Pesos/al-hoe-wel dat dese voorleden jaren de Terwe geweest heeft tot 10 ende 12 stucken van Achten/het vleysch gelt de Aroba 4 ende een half Realen/oock 5 Realen/naer den omroepe inde stadt gedaen wort / het pont versche Visch gelt 3 quart van een reael / men heeft hier veel visch/uyt de zee ende binnen-mueren van veel verscheyden soorten: by dese stadts mueren loopt een Riviere / d'welcke in tijdt van regen ofte stortinghe van water / d'welck seer geweldichlijck komt/ want daer een Brugge over de selve Riviere/ gemaeckt van uytgehouwen steen/ met negen boghen/ ende so sterck alsmen soude mogen bedencken/is wech genomen door den stroom deser riviere: heeft mede vele ende verscheyden soorten van smakelijcke visschen:

In dese stadt heeftmen een vergaderinghe van 24 Raets-heeren/ daer is een Konings huys/ de Contractation met 4 Koninghlijcke Officieren/ als daer is den Tresorier/ Condador/ Factor en Medoor: in dit huys is het Tresoor ende Renten van den Coningh/ hier is oock een Tribunal vande Inquisitie/ met 2 Inquisiteurs/ hebben tot Renten 3000 Pesos/ ende hebben haer Gevangen-huys apart/ ende haer Majoor/ ende 2 Notarisen/ ende elck heeft 1000 Pesos 's jaers/ hier is mede een Tribunal van S. Crusada, met aflaet ende Reliquien/ die de selve renten hebben/ in dese stadt zyn 16 Compagnien soldaten/8 te peert ende 8 te voet/ende is gelegen twee mijlen van Zee. De Haven hier van is genaemt El Callao, alwaer woonen omtrent 800 Spanjaerden/ weynich meer ofte min/ hier by leyt een kleyn Dorp van omtrent 200 Indianen/ die altemael goet spaensch spreken/ want sy onder de Spanjaerden meest opghevoet zyn/ ende haer dienen/ helpen haer het lant bouwen tot Terwe ende andere nodighe dinghen/ hoe wel daer menichte van Terwe ende Wijn komt over zee van Pisco, Yca, ende de La Nacha, van dese stadt werden naer Potosi gebracht alle spaensche Waren/ so van lakenen ende ander goedt/tot kleedinghe/ende oock van Inlantsche Waren die omtrent Lima gemaeckt worden/ tot kleedinge van 't volck: dese plaetse van Potosi is genaemt La Valla Imperiael, heeft in haer begrijp eenen bergh seer hoogh/ daer in sy het Metael vinden om silver te maecken/ het is een vreese ende verwonderinge in dese Mynen te komen/ ende gaen neer-waert inde aerde wel 400 trappen/ ende alsmen daer in gaen wilt/ ist seer doncker/ dat niemant sonder keersse kan gaen/ in dese Mynen wercken meer als 20000 Indianen die het Metael uytgraven/ ende dan zyn daer andere die het Metael af brengen naer de Riviere inde Molens/ die wel 100 zyn omme te malen/ te suyveren/ ende het silver daer uyt te trecken/ ende als dit goet ghemalen is tot polver/ dan doen sy dat in een vierkanten back met water/ doen daer Sout ende gebroken Terwe met seecker menichte van quicksilver by/ het welcke is een materie omme dat silver vande aerde te doen scheyden/ende also vande aerde gereynicht zynde/ vermengt sich met het quicksilver/ ende daer naer om dese twee Materien silver ende quicksilver van den anderen te scheyden/ hebben sy een Oven ghemaeckt

maeckt/ gelijck de Koopergieters haer Metael smelten/ uytghenomen dat hy boven is open ende wort dan onder als een pannel ghestoockt / daer naer is een kappe ghemaeckt van kleye ofte leem die hier boven over hangt los ende vry vanden Oven/ eñ door de hitte van 't vyer wort het quicksilver ghedreven boven onder dese voorsz kappe die daer hangt/ende het silver blijft suyver op den Oven/het voorsz quicksilver wort wederom uyt de kappe vergadert ende gebruyckt om te fineren. Dese plaets is kout / so dat daer in 4 myle int ront gheen vruchten en wassen / dan een kruyt dat de Indianen heeten Ychu; alle de Victualie van broot/wijn/vleysch ende mays/ ende alle soorten van vruchten worden met karren ende beesten aldaer meest gebracht van Arica, 't welck is de Haven van Potosi, is altemet wel dier / maer daer en ontbreeckt niet / men heeft in dit Dorp omtrent 6000 Mannen/ weynigh meer ofte min/ sonder noch wel 2000/ die haer hier onderhouden om haer winste te doen met Eet-waren hier te brengen van Arica/ende oock uyt sommige Valeyen omtrent Potosi / elck na sijn macht brenght wijn ende meel/ den wijn van Peru kost 10 Realen van achten / ende den wijn van Castilla 20 Realen/ende een Aroba vleys kost een Reael: het broot gelt het pont 2 Realen ende dickwils meer/maer niet min: maer dese stadt is gelegen omtrent 180 spaensche mylen van sijn Zee-haven Arica / ende onderweghen heeftmen veel Dorpen bewoont vande Indianen/alle 8 ofte 10 mylen/ ende oock veel die gedestrueert zyn: In dese stadt heeftmen een Corrigidor, die den Koningh stelt voor 6 ofte 8 Jaren/ soo het hem belieft / van dese plaetse opwaerts int lant leyt de Stadt Chuquisacas, daer is een Audientie vanden Koningh/ welcke heeft 4 Teydores ende een Fiscael / heeft oock een President die aldaer so veel is als den Viceroy in Lima, ende oock heeft hy de selve macht aldaer int Lant/maer hy deelt geen Officien uyt ofte Renten/ maer bewaert alleenlijck de Justitie / ende de Ordoros van dese Audientie bedienen de Offitien vanden Alcaldes de Corte/ende hebben kennisse soo wel van Civile als Criminele saecken: dese Stadt is seer goet/ hoe wel niet seer groot / heeft mede een Bisschop/die tot renten heeft 3000 Ducaten / de groore Kerck heeft mede haer Dabildo ofte vergaderinge gelijck die van Lima, ende de selve Cloosters / alhoewel de Monicken in sulcke menichte niet en zijn/

en zyn / de inwoonders zyn hier tusschen 3000 ende 4000/ ende soo hier eenigh oproer int lant ofte Custe van Peru quam / soo zyn de inwoonders verbonden af te komen tot Potosi, ende van daer heel tot Arica, met de inwoonders van Potosi, men heeft inde Stadt van Potosi omtrent 1500 leegh-gangers die gheen Offitie hebben/ dan trecken al-te-met naer Arica, ende dan weder naer Potosi, speelen met Caerten ende bedriegen het volck die komen handelen/ winnende alsoo des vreemden Coopmans goederen: omtrent 70 Mylen aen d'een zijde van dese plaetse is een ander daer Mynen zyn/ diemen heet Oruro, daer veel silver valt/ vande selfde Alloy als Potosi, dese plaetse heeft omtrent 2000 Borgers/ende veel volck die komen handelen/ brengende alle Eet-waren ende dranck. Noch wat voorder bet naer Lima is noch een plaetse daer Mynen zyn/ diemen hiet Chocoloichora: maer hier en wert so veel silver niet ghetrocken als van Oruro ofte Potosi, daer zyn omtrent 500 Spanjaerden / ende tusschen de 3000 ende 4000 Indianen / die daer wercken inde Mynen/de locht is hier kout als in Potosi, noch meer nae Lima is een ander plaetse genaemt Castro Vireyna, daer ooc eenich silver gemunt wert/ende hier zyn mede omtrent 500 Spanjaerden/ ende 5000 Indianen / dese plaetse worden onderhouden ende ghevictualieert van de Stadt Yla, d'welck is ghelegen inde Valleyen/ haer Zee-haven is Pisco/ van daer krijgen sy wijn/ meel eñ mays voor de Indianen/ in yder van dese plaetse is een Gouverneur/ die gestelt worden vanden Viceroy / hebbende elck tot salaris 2000 pesos Ensaiadas/ van dese plaetsen 20 Mylen leyt een Stadt ghenaemt Iuamabeluca, dat is een plaets van huysen als Potosi, hoe wel dat 2 mylen van daer zijn veele beesten/ende wort vele boter ende kaes ghemaeckt / van Pisco ende andere Valleyen werden dese plaetsen versien van wijn ende andere behoeftigheden / oock van Iuamanga brengtmen Concerven / gelijck dat een lant is daer veel suycker-riet wast van Potosi tot Cusco, is omtrent 150 mylen/zyn altemael slechte Valleyen/ genaemt Callao, ende is over al met dorpen der Indianen versien/ elck 10 ofte 12 mylen vanden anderen/ ja soo veel / datmen qualijck uyt het een Dorp kan trecken of men siet het andere: in dese Landen zyn veel Cooplieden haren handel drijvende/ ende oock veele dobbelaers ende speelders/ die trecken

vande eene Tambos inde andere / om het volck te bedriegen/ dese Tambos zijn Herbergen / diemen in Spangien Ventas hiet/ende in ons lant als geseyt is. Cusco is een Stadt by na gelijck Lima, want is seer groot/ dan is wat dorre ende oneffen/ door oorsaec dat het ghefondeert is aende voet van eenen grooten bergh / hier heeftmen veel regen / 't heeft omtrent 6000 Spaensche Inwoonders/ ende rontsom dese plaetse zijn veele Dorpen der Indianen/ die altesamen hebben omtrent 2000 Inwoonders/hier is een Corrigidor, ende Bisschop ende Monnicken-Kloosters/als in Lima, ende twee Collegien van Studenten/zijnde ontrent 600 Studenten in 't getal: den Bisschop heeft tot renten ontrent 30000 ducaten/de groote Kerck heeft mede een Cabildo, hier is oock een Cabildo vande Stadt met haer Alcaldes, der Coninckliijcken Officieren/ dit lant heeft veel schoone Valleyen / daer vergadert wordt menichte van Victualie / als Terwe ende Vleysch/ tot goeden koop: den Wijn wert hier gebracht van Araquipa, een Zee-Stadt/ ende is gelegen ontrent 100 mylen van Cusco, hier int lant zijn veele Spangiaerden die handel doen/ ende in dese Valleye zijn veel Suycker-Meulens/de Fruyten/als Appelen/Peeren/ etc. Que-peeren/noch ander Fruyt genaemt Vierasno/ Melocotones/ dit wert hier geconfijt omme na Potosi, ende alle andere Mynen te brengen/dese Indianen hebben haer Commandeurs die sy kennen voor Heeren/ gestelt vanden Koninck/dese betalen hun schattingen soo voren geseyt is / Guamanga, ende Cusco, is van den anderen ghescheyden ontrent 60 ofte 70 Mijlen / seer quaet ende steenigh / dese Stadt is heel groot / ende is mede een Bisdom / den Bisschop is ghenaemt Don Fray, Augustijn de Arbatal, het Landt is hier niet rijck/ om datmen hier dicht by geen Mynen en heeft/ daerom gaet hier niet veel gelts om/ maer alle dinghen is hier goet koop tot onderhout/ hier heeftmen veel Bouw-Landen van Terwe / ende andere Inlantsche Kruyderen voor de Indianen: hier is oock groote menichte van Ossen ende Schapen / men voet hier oock veel groote ende schoone Peerden/ die seer sterck worden/ ende veel nae Lima, Chusco, ende alle de Provintien door gevoert werden/Iuancabelica, is een plaetse soo ick geseyt hebbe/daer het quicksilver gemaeckt wort/hier is mede een hoogen bergh als by Potosi, ooc so hol ende

steyl met hoecken/want om vanden top te komen/klimmen sy af met Ladd: ren van touwen gemaeckt/gelijck de gene daermen mede inde Masten klimpt/den bergh is gheweldigh diep ende op den top brenghtmen de Specien uyt op de schouderen der Indianen: dese Specien zijn steenen daer wy dan het quicksilver af maecken/ ende het is wel geschiet als de Indianen op ende af klimmen/ ghelijck sy altemael achter den anderen gaen/ als een komt te vallen van haer/so moeten de andere die onder ende lager zijn/oock vallen/ van boven tot beneden is tusschen 3 ende 400 treden. Dese plaetse heeft een Reviere/al dat daer in gedaen wort/verandert in steen ende die van dit water drinckt soude terstont sterven / van Iuancabelica, komtmen neerwaerts naer de Xaura, het welcke is gelegen 40 mijlen van Lima, hier is een Valleye / goet ende overvloedigh van veel lieflijckheyt van 't Lant ende gesonde locht/ oock werden daer veel Spaensche beesten ghevoet / en de Indianen van dese Valleye saeyen veel Terwe ende Mays/ ende wert veel getrocken tot Iuancabelica, ende veel Verckens-vleys wert ghevoert naer Lima ende andere plaetsen/ men heeft in dese Valleye meer als 40 Dorpen der Indianen/alwaer in zijn 10000 Indianen/ onder dese wonen veel Spangiaerden die ruylen alle Eet-waren voor kammen / messen/ naelden/kralen/ oor-hanghers/ ende andere dinghen van kleynder weerden/dit goet geven sy voor hoenderen/mays/ ende andere dingen/ ende dit brengen dese Spangiaerts te koop tot Lima ende Iuancabelica, ende winnen haren kost ende oock rijckom daer mede: van Valle de Xaura, is een ander genaemt de Quorogerij, gelegen 12 ofte 14 mylen van Lima, maer dit Lant is altesamen bewoont met Indianen/ende daer woonen geen spangiaerts onder dan hier ende daer/en van hier tot Caljou de Lima, zijn dese plaetsen/ Aburco, Pachacama, Chica, Abia, ende dit zijn Dorpen der Indianen/ weynich bewoont ende seer arm; voorts ist slecht Landt tot Cannetto toe / een Dorp vande Spangiaerden bewoont/zijn omtrent 80 huysgesinnen/ die maken eenigen Wijn/ saeyen Terwe/voeden veel Beesten/te weten: Koeyen ende Ossen/ooc veel Merrye-Peerden/ende Muylen/ welcke sy te koop brengen tot Lima, voorts op dese Custe naer Arica, heeftmen in de wegh veel Dorpen bewoont van Spangiaerts als daer is Pisco, daer menichte van wijn ghemaeckt

maeckt wort/ dit Dorp met de Valleye heeft omtrent 50 Mannen. Nu volght Yca, dat is vanden selven handel / daer naer volght La Nasca, daer oock veel Wijn valt/ daer naer komtmen in menichte Dorpen der Indianen/ ende dan inde Stadt Ariquipa, het welck een fraeye Stadt is / ende heeft meer als 2000 Spangiaerden Inwoonders/daer is oock een Corrigidor/ een Bisschop/ ende Cabildo/ van alle beyde / ende voort van hier tot Arica is de wegh meest eenlijck/sonder veel volck/ vorders hebben wy verstaen van eenige plaetsen beneden Lima, tot Chaucay, daer woonen ontrent so veel Spangiaerden als tot Cannetto, ende daer rontsom woonen sommige Indianen/generende haer veel met saeyen/ende bysonder met beesten te voeden/ende Vercken-vleysch te drogen/oock veele spaensche Schapen ende Kabriten/maer dese kust heeft weynich Indianen / oock spreecken sy seer goet Spaens / terstont van hier neerwaerts komt Guara, dat heeft omtrent 80 Inwoonders weynich meer/ hier zijn weynich Indianen/ haren handel is met Suycker/ Meel/ofte Syroop/diemen van daer naer Lima voert: van Guara gaetmen naer Varancas,dat is een Dorp van Indianen/ende heeft ontrent 200 huysghesinnen / haer handel is met Terwe en Mays/ 'twelck al gevoert wort na Lima, van hier volght Guarmey, ende is vanden selven handel/ maer in dese Dorpen en zijn sonderlinghe geen Spangiaerden/dan hier en daer een: van Guarmey gaetmen naer een plaetse genaemt Casmala,hoogh Lant ende arm/ weynich volck/heel verdistrueert.

Dan volght Santa, is een Stedeken vande Spangiaerden/ende zijn wat meer als hondert huysgesinnen/ ende weynich Indianen/ hier naer volght de Stadt van Truxillo, is een fraeye plaets/ ende daer is nu een Bisschop gekomen/ het is een arm lant/ heeft ontrent 2000 Indianen/ sijn haven is genaemt Guanekaco, hier int Lant zijn veel suycker-molens/ende wort veel terwe gesaeyt:men maeckt hier veel meel/'t welck nae Panama ghevoert wort/ ende te Landtwaert in worden veel Spaensche Beesten ghevoet / ende Merrijen gehouden om Peerden ende Muylen te voeden/ vruchten ende eetwaer is daer goet koop/maer daer gaet weynich gelt om.

Daer hebt ghy 'tgeene wy van de ghelegentheyt deses Lants/ door onsen ghevanghen Spangiaert hebben konnen verstaen / de

welcke ons verklaerde daer af goede kennisse ende wetenschap te hebben / te meer alsoo hy in 't selve Landt gheboren ende van sijne Jonckheyt opgevoet was.

Wy hebben mede noodigh gheacht hier by te voeghen, 't gheene wy verstaen hebben van 't Koninckrijcke Chili, ende de Circonstantien van dien.

DE principale Hooft-Stadt van dit Coninckrijc is St. Iago, welcke bewoont wort door de Indianen / in de selve Stadt is eene gout Mijne / vande welcke den Koninck geen proffijt en heeft.

De tweede Stadt is Coqunibo, seer abondant zijnde van Koper / van 't welcke in Peru alle het geschut ende de klocken gegoten zijn.

De derde is Waldavia, seer rijck zijnde in gout: d' inwoonders van welcke hebben in 't Jaer 1599. de Stadt gewonnen ende ingenomen / alle de Spangiaerts om 't leven ghebracht / ende alle der selver vrouwen behouden tot acht hondert toe / van de welcke elck weder ghekocht kan werden voor een paer sporen / eenen toom / een rapier / oft een paer stijgh-beugels; maer 't selve is by den Koninck expresselijck verboden / om de Chilenoysen gene wapenen inde hant te geven.

Hebbende de Stadt / als geseyt is / in hun gewelt gekregen / ende alle de reste vande Spangiaerts uytgejaegt ende gedoodet / hebben sy den Gouverneur alleen gevangen genomen / den welcken sy ghesmolten Gout inden mont ende ooren goten / makende daer na van sijn beckeneel eenen drinck-beker / ende van sijne schinckels oft beenen eenen Trompette / tot teken vande victorie die sy over hunnen vyant gehadt hadden.

De vierde Stadt is Auraco, daer beneffens de Spangiaerts een Fort hebben / 't welck bewaert wort met eene Compagnie Soldaten / de welcke ter nauwer noot daer so veel konnen vinden om hun te voeden / ende souden dickwils moeten vergaen / ten ware dat sy vande Schepen ghesecondeert wierden. Het is ontrent anderhalf Jaer geleden / dat een Biscaoys Capiteyn quam met een schipken

met dertigh mannen expressselijck om de selve t' assisteeren met lijf-tochte; maer hy wert vande stroom alsoo verdreven/dat hy/tegens sijnen danck/inde handen viel vande inwoonders aldaer/de welcke den Capiteyn ende alle d' andere doot-sloeghen/ uytghenomen den Trompetter alleen/ genaemt Laurens, geboren zijnde inde Stadt Bergen in Noorwegen, van Nederlantsche ouderen.

Inde Stadt Conception, daer wy hier te vorens af gesproken hebben / onthout hem een Spaenschen Gouverneur/ de welcke ordinaerlijck geaccompaigneert wort van vier hondert Soldaten ende in de Stadt zijn eenige stucken geschuts tot sijner defencie/ niet tegenstaende dat het Landt in dese Contrey het aldervruchtbaerste is van 't geheele Coninckrijck: so ist nochtans dat de Spangiaerden daer geen ghewas af connen hebben/noch 't selve bouwen/ om de groote uytroepinge ende verpletteringe/die de Wilden selfs/voor haer vertreck aldaer gedaen hebben.

Chilue is eene Stadt op de uyterste palen ghelegen/ mede onder 't ghebiet der Spangiaerden zijnde / doch van cleyne importantie; Want een Capiteyn ghenaemt Anthoni Swart, uyt Nederlandt/ heeft hier vorens met dertigh mannen d' selve Stadt overweldicht ende ingenomen.

Een Schip mede/de Trouwe ghenaemt/voor de selve Stadt stil leggende om het ghetye te verwachten/ soo hebben dertigh Spangiaerden haer overgegeven in handen van die van 't voorsz. schip/ de welcke daer na te lande geset zijnde op Guayaquyl, wierden vanden Viceroy van Peru gheattrappeert ende weder omme naer Chili gesonden/ alwaer sy mette voeten om hoogh ghehangen ende met pijlen doorschoten wierden.

Daer zijn in 't selve Coninckrijck noch eenighe andere plaetsen/ doch sonder veele importantie / ghelijck wy alle 't selvighe konden verstaen by een van onse gevangens.

Verhael
Van ſeker Memoriael / ge-
preſenteert aen Sijne Majeſteyt den Koningh van Spangien / by den Capiteyn Pedro Fernandez de Quir; aengaende de bevolckinge ende ontdeckinghe van 't vierde deel des Werelts / genaemt Auſtrialia incognita, ofte onbekent Auſtrialia, ſijn grooten rijckdom ende vruchtbaerheyt / ontdeckt by den ſelven Capiteyn.

Heere,

Ick Capiteyn Pedro Fernandez de Quir, ſegghe dat dit de achtſte Requeſte is die ick uwe Majeſteyt hebbe ghepreſenteert / aengaende de bevolckinghe die daer behoort te geſchieden in het Landt dat uwe Majeſteyt belaſt heeft t' ontdecken in het quartier van 't onbekent Auſtrialia, ſonder datter tot noch toe reſolutie met my genomen is / noch eenighe antwoort oft hope die my verſeeckere van mijn af-veerdingh / daer ick nochtans 14 Maenden in dit Hoff ben gheweeſt / ende 14 Jaren deſe ſake gehandelt heb ſonder beſoldinge / ende ſonder datter yet tot mijnen voordeele gheſloten is / maer alleen om haerder goet heyt wille / met de welcke / ende met ontellicke tegenſprekingen ick 20000 mylen ſo ter Zee als te Lande gereyſt ben / ende alle mijne goederen verteert / ende mijnen perſoon ontrijft heb / lijdende ſoo vele ende ſo ſchrickelicke dingen / dat ſy my ſelve ongelooflick ſchijnen te zijn / alles om niet te verlaten een werc van ſo grooten Godvruchtigheyt ende barmhertigheyt. Ten welcken aenſiene / ende om alle de liefde Gods ick uwe Majeſteyt wel ootmoedelick bidde / dat ſy niet gedient en ſy te gedogen / dat ick van ſo grooten ende ſoo ghestadigen arbeyt ende onruſte / ende van een ſoo merckelick ende wel ghefondeert aenhouden / niet en trecke de vruchten daer ick ſoo ſeer nae verlange ende pretendere / nademael de eere ende glorie Godes / ende den dienſt van uwe Majeſteyt / daer ſo veel aen gelegen is / ende daer oneyndelijck veel goet uyt ſpruyten ſal / dat dueren ſal ſo langh als de Werelt ſtaet / ende hier nae inder eeuwigheyt.

1. Aengaende de grootte van dese nu nieuwelicx ontdeckte Landen/oordeelende nae t geene dat ick gesien heb/ ende nae 't geene de Capiteyn Louijs de Vaez de Torres/ Admirael onder mijn gebiet/ uwe Majesteyt gheadviseert ofte verwitticht heeft/ so is nae goede redē haer lengde so groot als die van gantsch Europa: Kleyn Asia tot aen de Kaspische Zee toe/ende Persia/met alle de Eylanden van de Middellantsche ende groote Zee/ omtrent ende rontsom de selfde Provintien/Enghelandt ende Yerlandt mede daer in begrepen: Dit verborgen deel is 't vierde van den geheelen Aerdt-kloot/ ende so groot dat daer in mogen zijn tweemael soo veel Coninckrijcken ende heerlijckheden/als alle de gene daer van uwe Majesteyt tegenwoordelic Heer is/ende dat sonder benabuert te zijn/ met Turcken/ Moren/ofte ander natien/die gewoon zijn haer gebueren te ontrusten ende te beroeren. Alle de Landen by ons gesien/liggen binnen de Zona-torrida / ende een deel van dien raeckt tot den Equinoctiael die 90 Graden breet moghen zijn/ ende sommige minder/ende indien sy op-gaen na dat sy beloven/ daer sullen Landen in liggen teghen de voeten van 't beste van Africa ende heel Europa/ ende 't meeste deel van groot Asia.

Ick waerschou/dat nadien de Landen by my gesien op 15 Graden/beter zijn dan Spangien/dat de andere die in hooghte daer tegen liggen naer advenant moeten een Aertsch Paradijs zijn.

2. In dese landen is veel volcx/hare verwen zijn Wit/ Bruyn/ Mulaetsch/Indiaensch/ende ghemenghelt/ 't hayr hebben sy som swart/langh ende los/som gefriseert ende gekrolt/ sommighe oock root ende seer dun/ welcke verscheydentheyt een tekē is van groote onderhandelingē ende by-een-komsten/ om welcke reden/als mede om de deucht des Lants/ende door dien sy geen Gheschut oft ander vyer-werck en hebben om malkander te moorden/ende om dat sy in gheen Silver-berghen en wercken/ ende veel andere redenen/ het te ghelooven staet/dat dit volck seer menichvuldigh is/ men can niet mercken dat sy eenige konst hebben 't zy kleyn ofte groot/noch muerē noch sterckten/noch Coninc noch Wet/ ten zijn anders niet dan een hoop slechte Heydenen/gedeelt in pertyschappen ende geen goede vrienden onder malkanderen/hare ordinarise Wapenen zijn bogen ende schichten/doch onvergift/knodsen/stocken/ pijcken/eñ

wom-

worp-pijlen altesamen van hout/ sy decken haer schamelheydt/ zijn puntigh/ vrolijck/ redelijck/ ende soo danckbaer als ick selfs bevonden hebbe/ uyt alle het welcke te hopen staet/ dat sy met Godes voorsichtigheydt ende sachte middelen seer goet te gheseggen/ te bevredighen/ te onderwijsen/ ende te vol-doen sullen zijn/ het welcke drie saken zijn inden aenvangh seer nodigh/ om dese luyden altemale te brenghen tot die soo heylighe eynden/ die men in 't minst ende meest met den besten yver ende ernst moet voornemen: De huysen zijnder van hout/ gedeckt met bladeren van palmboomen/ sy ghebruycken aerde potten/ hebben ghetouwen ghebreytsels/ ende ander gebreyde Netten/ sy bearbeyden Marbersteen/ maecken Fluyten/ Trommels/ ende Lepels van hout al vernischt/ sy hebben hare Ghebedehuysen ende begravingen/ hare Hoven wel op-gheschickt/ betuynt/ ende bepaelt/ sy behelpen haer veel met Parlamoer-schelpen/ ende maecken daer af Gutsen/ Beytels/ Formoirs/ Saghen/ Houwelen/ ende soo groote als kleyne tekenen die sy aenden hals dragen: De Eylanders hebben hare Scheepkens wel gewracht/ ende bequaem om van 't een Landt in 't ander te varen/ het welck al te samen een seecker teecken is van naebuerschap/ met volck dat beter gepoliceert is/ ende geen minder teecken van dien en is 't lubben van verckens ende hoenderen.

3 Het broot dat sy hebben/ zijn drie soorten van wortelen/ die daer in groote menichte zijn/ ende komen door sonder arbeyt/ want sy daer toe niet anders en doen dan dat sy die braden ende koocken/ sy zijn smaeckelijck/ ghesont/ ende voetsaem/ dueren langhe/ daer zijnder die een ellen langh ende een half elle dick zijn: De Fruyten zijn vele ende seer goet/ Platanos van sesterley aert/ groote menichte van Amandelen van vierderley soorte/ groote Obos, dat een vrucht is van groote ende smaeck als Que-appels/ veel Inlantsche Noten/ Orangien ende Limoenen/ die d'Indianen niet en eten/ ende ander uytnemende ende groote Fruyten/ niet min goet/ diemen gesien ende gegeten heeft/ met vele ende seer groote suycker-rieden/ ende kennis van Appelen: Daer zijn ontallijc veel Palmboomen/ daer men terstont Tuba uyt trecken kan/ van de welcke men maeckt Wijn/ Edick/ Honigh/ ende Wey/ ende de Palmitas zijn seer goet/ de vrucht die dese Palmboomen gheven/ zijn Cocos/ als sy groen zijn/ dienen

sy in

ſy in plaetſe van Cardos/ ende het mergh is als Room/rijp zijnde/ iſt onderhoudt van ſpijs ende dranck/ ter Zee ende te Lande/ als ſy out zijn geven ſy Oly om te lichten/ ende met te Meeſteren als met Balſem/ooc om t' eten/jongh zijnde/zijn de Schorſſen goede Vatẽn ende Fleſſen/ de binnenſte ſchorſſen zijn werck om Schepen met te kalfaten/ende alderley Kabels ende takel/ oock ordinaris touwen ende Lonte van te maecken: Ende dat het beſte is/van de bladeren maecktmen ſeylen tot kleyne Scheepkens/ende fijne Matten/ende Tichelen daermen de huysen met voert ende deckt/welcke ghespannen werden met die ſtammen die recht ende hoogh zijn/ende vande ſelvige maecktmen plancken/Pijcken/ende andere ſoorten van wapenen/ende Riemen/met veel andere goede dingen om dagelijckx te beſigen: Ende ſtaet te bemerckẽ dat deſe Palmgaerden een Wijngaert zijn daer men 'theele jaer deur van pluckt ende wijn van leeſt/ ende nochtans niet van noot en heeft eenige weldaet/koſtende noch gelt noch tijt. De Moes-kruyden diemen daer heeft ghesien / zijn Cawoerden/groote ende vele Bledos, ende groene Kruyden: Men heefter oock Boonen vernomen. Belangende 't Vleeſch / daer zijn veel Verckens tam als de onſe/Hinnen/Kapoenẽ/Patrijſen/Eynt-voghels/Tortel-duyven/Duyven/Wal-duyven/ende Geyten/ die den anderen Capiteyn geſien heeft. De Indianen hebben ons te kennen gegeven van Koeyen ende Buffels. De Viſſchen zijn vele Hargos, Peſce-reyes, Lizas, Tonghen/ Salmkens/ Meros, Elſt/ Macabis, Caſanes, Pampanos, Sardijnen/ Rocchen/ Zee-hanen/ Chitas-viejas, Palingen/ Peſces, Puercos, Chapines, Rubia, Almexas, ende Garnet/ ende ander ſoorten daer my de naem niet van van voor en ſtaet / ende daer moetender noch veel meer zijn/naedemael alle de verhaelde t' ſamen gevangen zijn dicht by de Schepen. Ende ſo men 't geene geſchreven is wel bemerckt/men ſal bevinden datmen van ſoo vele ende ſoo goede leeftocht terſtont genieten kan groote ende veele lieffelijckheden/ ſelfs tot Marſepeynen ende veelderleye Konſerven toe/ ende dat ſonder yet te brengen van buyten: Ende ten aenſiene van 't Boots-volck/ boven 't geene verhaelt is/ en ſullender niet ontbreken vele groote Hammen/ Potten met Boter/ende 't gene daer meer van groote Verckens af valt/ ſonder gebreck van Suer ende Speceryen/ ſtaet aen te mercken dat vele van

de voorsz dinghen de onse ghelijck zijn/ende datter moghelijck veel meer zijn / ende dat het Landt hier door toont seer bequaem te zijn om voort te brengen alle ander dingen diemen vint in Europa.

4. De rijcdommen zijn Silver ende Peerlen/die ick/ende Gout/ dat den anderen Capiteyn gesien heeft/so hy secht/in sijn vertoogh/ 't welck de drie rijckxste soorten zijn die de natuere geschapen heeft. Daer is veel Note Moscaet/Mastic/Peper/Gengber/dat wy beyde gesien hebben. Men heefter wetenschap van Caneel/'tmach oock wel datter Nagelen zijn/naedemael de andere Specerien daer zijn/ ende te meer om dat die Landen paralleel zijn/oft weynich verschillen van Terrenate ende Bachan. Daer is oock stoffe om Syde te winnen/Pita, Suycker/Annijs te maecken. Daer is goet Ebben-hout/ende ontallicke soorten van Hout/ om so veel Schepen te maken als men wilt/met alle hare Seylen/ende drieder ley soorten van Takel/'t een gelijckende onsen Kennip/ ende met de Olie van Cocos kannen Galagala maecken / daer men Teer mede verspaert. Daer is seker Terpentijn gesien daer sich de Indianen met behelpen om hare Piraguas; ofte Schepen/ te pecken. Ende nademael datter Geyten zijn/ende kennis van Koeyen/ soo salder oock Corduaen-Leer/Roet ende Vleesch overvloedigh zijn: Ende Byen gesien zijnde/salder oock Honich ende Was zijn. Ende behalven alle dese Rijckdommen verseeckeren sy van veel andere kentschappen. Ende de gelegentheyt ende gestaltenisse des Lants/de welcke ghevoeght zijnde by de vele die de neerstigheyt geven sal / naedien daer so grooten voorraet is van haer eygen dinghen/ ende om de onse te queecken/die ick voor heb daer met den eersten te voeren/met noch alle de andere beste ende nutste die in Peru ende Nieu Spangien groeyen/schijnt het dat dit al t' samen by een gevoeght/ het Landt so rijck sal maken/ dat het genoeghsaem sal zijn om beyde hem selven ende America te voeden / ende Spangien groot ende rijck te maken/in sulcker voegen als ick betoonen sal/indien ick by andere geholpen wert om dit uyt te voeren. Ende ten aensien van't gene gesien is/wesende zee-kusten/segh ick/Heere/ dat uyt het hert van 't Lant te verhopen zijn so groote ende soodanighe grootheden ende rijckdommen/ ende goede saecken/ als de onse beginnen te werden. Staet te noteren dat mijn principael voornemen alleen is geweest

te

te ſoecken ſoo grooten Landt als ick gevonden hebbe/ ende dat ick om mijne kranckten ende ander oorſaken/ die ick verſwijghe/ niet en heb konnen ſoo veel ſien als ick ghewilt heb / oock en konde al 'tgene ick begeerde/niet geſien werden in een maent/daer der twaelf van in eer Jaer komt / de welcke te kennen gheven de qualiteyten ende vruchten die alle de gheſchapene Landen voortbrenghen/ende dat men de Indianen van die Landen niet en moet oordeelen uyt onſe behoeftigheden/ſmaken/begeerlickheden/ ende achtinghe van ſaken; maer voor menſchen die haer leven trachten over te brengen met ſo weynigh arbeyts als ſy konnen/ ghelijck ſy oock doen/ ſonder haer te vermoeyen in yet meer/daer wy ons om vermoeyen.

5. De gheriefelickheyt ende het ghenoechlicke leven ſal daer ſoo groot zijn als men ſiet/in een ſoo geoeffenden/ luſtigen ende koelen Lant/dat ſwart/vet/ende goet van Meyn is/niet Leem-putten/om terſtont Huyſen te mogen bouwen; Steen/Tichelen / ende al wat meer van Leem wert gemaeckt/ oock met vele ende ſoo nae by geleghen rouwe ende vierkante Marberſteenen / om koſtelijcke ende ſchoone Gebouwen te moghen ſtichten: Soo veel ende ſoo dienſtelicken Hout tot alle nodighe wercken; ſulcken ghelegentheyt van Dalen/Velden/den meeſtendeel door-gheſneden/ende hooghe dubbele Rotſen/ſulcke Beecxkens ende vlietende Rivieren/daer bequamelijck konnen Water-molens / Azenas, Trapiches, ende ander Water-wercken gemaeckt worden. Eſſenos, Sout-pannen ende Riet-boſſchen ghetuygen van de vruchtbaerheyt des Lants / daer men Rieten vint van vijf en ſes palmen / ende min / ende de vrucht naer advenant/'t eynd dun ende hart/de huyt glat/ ende ſoo goede Vyerſteenen alſſer zijn in Madrid.

De Baye van Sint Philips ende Jacob heeft twintigh mijlen ſtrants/ſy is geheel ſchoon/ende vry om in te komen by daghe ende by nachte/heeft rondom veel bewoonde Vlecken/ in de welcke (ende dat ſeer verre) men by dage veel roocks ſach opgaen/ende by nachte veel vyers/hare haven genaemt Veracruz/ het ware kruys is ſo ruym datter meer dan duyſent ſchepen in mogen ligghen / de gront is ſchoon ende van ſwart zandt/ men heefter gheen vuylen gheſien/ men kan daer ſetten op ſo veel Vadem als men wilt / van veertigh tot een half toe/tuſſchen twee Rivieren/de een ſo groot als de Gua-

dalquevir in Sevilien/met een Barre oft stortende vloet/van meer als twee vadem/ daer goede Fregatten ende Patassen in mogen/ in d'ander voeren onse Barcken vrij in/ ende schiepen daer water dat seer schoon is op alle de plaetsen/ van de vele daermen het vint: De Lof-plaets is een strant van drie mijlen/ende meest al keselachtich/ van swarte/kleyne ende sware keyen/ seer goet om Schepen te ballasten/de Strandt/ door dien sy gheen breucken oft kreecken heeft/ ende om dat de kruyden op de kant groeyende / groen zijn / wierdt verstaen niet gheslaghen te werden vande Zee / ende alsoo de Boomen aldaer al te mael recht op stonden/sonder schade nochte bederf/ soo oordeelde men daer uyt datter geen groote onwederen en moesten vallen: Dese Haven / boven dat sy soo luchtigh is / heeft een ander groote uytnementheyt/ ten aensien van vermaeckelijckheyt/ want soo haest als den dagh aen quam/ hoordemen door 't gheheele nae-by-ghelegen Bosch een seer soete Harmonye van menigh duysent verscheyden Voghelen/sommighe (soo 't scheen) Nachtegalen/ sommighe Meerlen/ Quacken/ Distel-vincken/ ontellijcke Swaluwen/Periquitos, ende een Papegay die men sach/ ende behalven dese veel ander soorten van Voghelen / selfs tot het singhen vande Sprinck-hanen ende Krekels/ heele morgenstonden ende avonden langh roockmen veel soete reucken/herkomende van soo veelderley aert van Bloemen/ tot Orangien bloeysels ende 't kruyt Alvahaca: Ende om alle dese ende andere goede saken/besloot men dat het daer moest goede Lucht zijn/ ende datter de Natuere haer ordre wel onderhielt.

6. Dese Haven ende haere Baye werden noch uyt-nemender door de Nabuerschap van soo veel goede Eylanden / ende sonderlinghe van seven / daer den roep af is datse twee hondert Mijlen groot zijn/het eene begrijpter vijftigh/ ende leyter twaelf van verscheyden: In somma ick segh Heere dat op dese Bay ende Haven/ die 15 $\frac{1}{3}$ Graden hooghte van de Noorder Pool liggen/ terstont can gesticht werden een seer groote ende volckrijcke Stadt/ende dat de luyden die de selve bewoonen / sullen ghenieten alle ghewenschte Rijckdommen ende gheriefflickheden/ die den tijt sal leeren/ ende die men mach mede deelen aen de Provintien van Chili/ Peru/Panama/ Nicaragua/ Gatemale/nieu Spangien/ Terratena/ ende Filippinas/

lippinas/ van alle welcke Landen uwe Majeſteyt Heer is/ ende indien uwe Majeſteyt oock Heer word van deſe die ick preſentere/ ſoo houdt ickſe van ſulcker weerde/ dat/ boven dien dat ſy gelijck als de ſleutels zijn van de voor-verhaelde/ ſy (nae ick verſtae) ſullen komen te weſen/ ſoo veel den handel belanght van kurieuſe ende profijtelijcke Waren/ Heerlickheydt laet ick ſtaen / een tweede China/ Japan / ende andere Provintien op die kuſten van Aſia met haere Eylanden / ende ick valle kort nae 't gheen ick daer van ghevoele/ ende in een vergaderingh van Wiſ-conſtenaers can bewijſen/ oock en verlengh ick my hier niet met te segghen / dat deſe Landen terſtont konnen helpen / ende onderhouden / twee-hondert-duyſent Spangiaerden: In ſomma Heere dit is de Werelt daer Spangien het middel-punt van gaet worden / ende ten aenſien van 't lichaem is dit de nagel/ datmen vry dit punt wel noteere.

De ghetempertheydt / ende deucht des Luchts / Heer/ is ſoodanigh als men uyt alle 't gheene voorſeyt is/ ſien kan/ ende oock hier aen bemercken mach / dat al-hoe-wel de onſe daer alle vreemdelinghen waren/ niemant nochtans en is ſieck ghewordẽ/ niet teghenſtaende het ordinaris wercken / ſweeten / ende nat worden / ſonder ſich te onthouden van water te drincken noch nuchter zijnde / ofte van alles te eten dat het Landt voortbrenght/ noch van den avontſtondt/ Maen / ofte Son/ die by daghe niet ſeer brandigh en was: Ende achter de middernacht eyſchte / ende konde men ſeer wel verdraghen een wollen decxſel: Ende naedien de Inlanders in 't ghemeyn vollijvigh ende ſeer vroom zijn/ ſommige oock ſeer oudt/ daer ſy nochtans neven der Aerde woonen/ 't welck een groot teecken is van goeder ghesontheyt/ want ware 't Landt ongheſondt/ ſy ſouden hare huyſen van der Aerde verheffen/ ſoo men in de Filippijnen doet/ ende in ander quartieren die ick gheſien hebbe/ nadien oock de Viſch ende 't Vleeſch ongheſouten zijnde/ twee daghen ende langer goet bleven / naedien de Fruyten van daer ghebracht / ſoo men ſien mach/ aen twee die ick hier hebbe/ ſeer gheſondt zijn / al-hoe-wel ſy buyten tijts van de Boomen gheplucket zijn/ nadien men daer geene ſandighe gronden en heeft gheſien/ noch gheenderley Diſtelen ofte Doornachtighe Boomen/ oock geene Boomen die hare Wortelen

boven der Aerde hebben / noch eenighe verdroncken velden / noch Poelen/noch Sneeu op de hooghe Berghen/ noch Cocodrillen in die Rivieren/ noch venijnighe quaetaerdighe ghewormte op 't gheberghte / noch Mieren die gemeynlijck in de huysen ende vruchten seer schadelijck zijn/noch Niguas, noch Rupsen/ noch Mugghen/ soo seggh' ick / dat dit tot ons voornemen een uytnementheydt is boven alle uytnementheden/ ende weerdigh gheacht te zijn soo seer als veele Landen in de Indien / die om dese pleghen alleen onbewoonbaer te zijn/ende andere/daermen so veel van de selve te lijden heeft/ als ick wel getuygen kan.

7. Dit zijn Heere de uytnementheden ende deught der Landen die ick ontdeckt heb / van de welcke ick uyt den naem van uwe Majesteyt de possessie ghenomen heb/ onder uwen Koninghlicken Standaert/ende alsoo ghetuygen 't de acten die ick hier hebbe.

Ten eersten/Heere/wierter een Kruys opgerecht/ende een Kerck toeghemaeckt van onse Vrouw' van Loreto / daer wierden twintigh Missen ghedaen/ men verdiender den Aflaet op den Pincxterdagh verleent / ende daer wiert een solemnele processie ghehouden op 't Sacraments-dagh. In somma het alderheylighste Sacrament/hebbende uwer Majesteyts Standaert tot Leyds-man/ bewandelende ende vereerde die verborghen Landen / daer ick drie Veldt-banieren op hebbe gherecht/ ende in alle de selve vertoont de twee Kolonnen ter zijde van uwe Koninglijcke Wapenen: Waer door ick met recht segghen mach/ voor soo veel dit een deel is / dat hier is volbracht het woort van Plus ultra, ende voor soo veel het vast Landt is al vorder ende achterder. Ende dit/ met al watter meer ghedaen wiert / heb ick ghedaen als een ghetrouw' Vassael/ soo ick ben van uwe Majesteyt/ ende ten eynde uwe Majesteyt dit terstont moghe by-voegen/ op dat klincke den heerlijcken Tytel van Austrialia van den Heylighen Geest/ tot meerder eere van den selfden Heere/die my gheleyt/ het Landt ghetoont/ende in teghenwoordigheyt van uwe Majesteyt ghebracht heeft/ al-waer ick stae met den selven wille/die ick altijt tot dese saecke ghehadt hebbe/ die ick hebbe ghequeeckt / ende om haere weerdigheyt ende verdienste

boven

hoven maten lief heb ende toegheдaen ben.

Ick gheloove wel/ uyt den wijsen Raedt/ Grootmoedigheydt/ ende Christelicke Godtvruchtigheyt van uwe Majesteyt/ de groote sorghe die sy draghen sal om soo verseeckert te zijn van de bevolckinghe deser alreets ontdeckte Landen / als wel behoort / aenghesien de principael oorsaeck die ons behoort te verbinden/ om de selfde niet woest ende onbewoont te laten/ is/ dat dit de remedie is/ dienende ten eynde dat Godt onse Heere daer in werde ghekent/ ghelooft/ aenghebeden/ ende ghedient/ daer nu de Duyvel soo seer ghedient werdt: Te meer oock dat dit de deure sal zijn/ waer door aen soo vele Volckeren / staende onder 't ghebiedt van uwe Majesteyt/ inkomen sal alle haer goet ende welvaert/ ende de onghelijck meerder sorgen die voortkomen souden/ by aldien daer heenen geraeckten te gaen de Vyanden van de Roomsche Kercke/ om hare valsche leeringen te verbreyden/ ende alle de goederen die ick te kennen geve te veranderen in meerder quaden / ende sich te noemen Heeren van Indien/ ende die heel te verderven. Oock geloof ick dat uwe Majesteyt wel verwitticht is dat soo swaren schade/ als die is/ daer van ghesproocken werdt / oft alderley andere ongheschicktheydt/ die nu voorhanden is/ of namaels soude moghen wesen/ kosten soude Millioenen Gouts ende veel duysent Menschen / eer men soude tot een onseecker remedie konnen komen: Uwe Majesteyt winne nu/ naedien sy 't vermach/ met weynich Silvers in Peru uytgegeven/ om eenmael den Hemel te winnen/ den eeuwighen naem/ ende de nieuwe Werelt/ met al 't gheene sy toeseydt: Ende naedemael daer niemant is die uwe Majesteyt Boden-broot eyscht van soo grooten ende merckelijcken weldaet Godes/ voor uwen gheluckighen tijt bewaert/ soo eysch ick Boden-broot Heere/ ende in plaets van dien mijn afveerdingh ende bescheyt/ want de Galioenen zijn reet/ ende ick heb veel te reysen/ ende toe te maecken/ ende veel te beschicken / oock is het Geestelijck ende tijdelijck goedt seer veele dat alle uyre verloren gaet/ ende nimmermeer weder en kan verkregen worden.

Hebben Christoffel Colon sijne Suspitien hardtneckigh ghemaeckt/ 't geene my soo moeylijck doet vallen/ is dat ick selve ghesien ende ghetast heb/ ende nu aenbiede. Waer toe uwe Majesteyt ghelie-

ghelieve/dat van soo veel remedien alsser zijn/daer een alleen werde ghegheven/op dat ick 't voorghestelde erlanghen mach/waerschouwende dat men my in alles seer redelick sal bevinden/ende ick sal in alles volnoegingh gheven.

Heere/dit is een groot werck/ naedemael de Duyvel het selve soo bloedigen krijgh aen doet/ ende 't en is niet wel dat hy soo veel vermach/wesende uwen Majesteyt daer van den beschermHeer.

FINIS.

